

PERSEPOLIS
Achaemenian Souvenir

Photos: Homayoun.Amir Yeganeh
Text: Nadereh Nafisi
Translation: Pooneh Saidi

COVER DESIGN:AF &AR SADEGHI/SABZ GRAPHIC/(+98-21)855 16 75
ISBN: 964-7610-00-9

In The Name Of God

GOOYA'S

PERSEPOLIS

ACHAEMANIAN SOUVIR

Photograph:
Homayoun Amir Yeganeh

Text:
Nadereh Nafisi

Translated by:
Pouneh Saedi

Gooya House Of Culture & Art

GOOYA'S

PERSEPOLIS

Achaemenian Souvir

Photos : **Homayoun Amir Yeganeh**
Text : **Nadereh Nafisi**
Translation : **Pooneh Saidi**
Art Director : **Afshin Sadeghi**
Graphic Designer : **Arash Sadeghi**
Redesign : **Mohammad Zamanian**
Color Separation : **Mahmoud Rasaee**
Lithography : **Kahali**
Printing : **Abyaneh**
Binding : **Gohar**
Cover Maker : **Ghab-e-Sabz**
Second Edition : **Summer 2007**
Circulation : **3000**
ISBN : **964-7610-06-8**

Published By:
Gooya House Of Culture & Art
Managing Director : Nasser Mir Bagheri
139, Karimkhan-e-Zand Ave., Tehran 15856 Iran
Tel.: (+98 21) 888 231 20 - 888 316 69 Fax: (+98 21) 888 429 87

Printed in Iran
www.Gooyabooks.com
E-mail: info@Gooyabooks.com

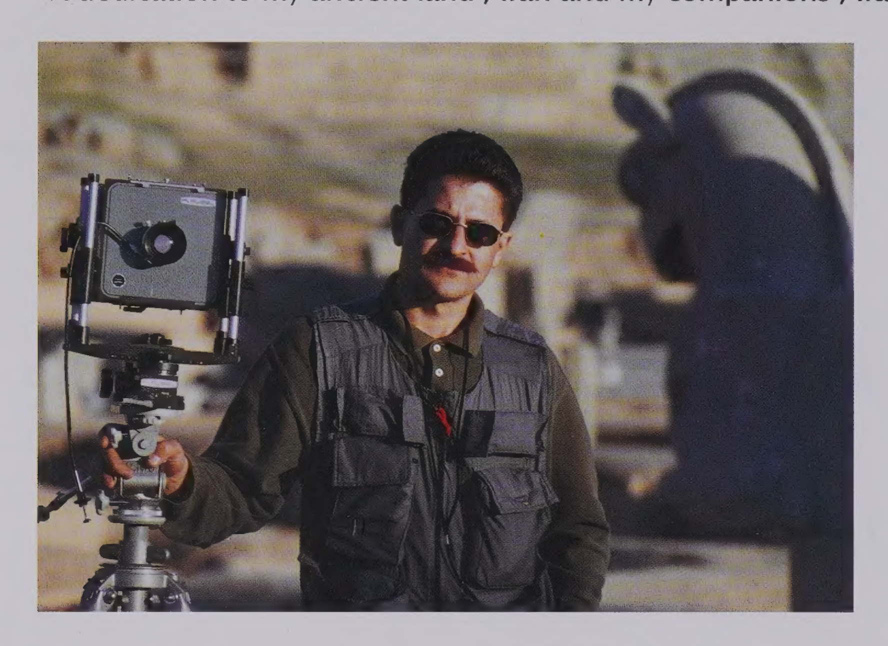
To Cyrus,
who strove so that his people might live in peace.

Dear Livia and Donat,

We wish you all the
very best

Shirin and Sadegh
Samii
Tehran
26 Nov. 2019.

A dedication to my ancient land , Iran and my companions , Iranian.

Homayoun Amir yeganeh, born in 1967, Tehran

- Graduated in the field of photography in 1998
- Working in the field of professional photography since 1995
- Taking part in various national & international exhibitions

I am proud that the first collection of my photos is a reflection of the power & authority of ancient Iran & it is published in cooperation with GOOYA House Of Culture & Art. I express my thanks and gratitude toward my wife and all those people whose cooperation enabled me to produce this collection. I especially offer my gratitude towards the following people: Mr. Naser-Mirbagheri & Mr. Ehsan Mirbagheri, Mr. Amir Hooshang Amirloo, Mr. Alireza Sheivari and finally the manager & colleagues of Cultural Heritage Organization of Fars province, the hard working personnel of Persepolis and the manager of Iran national museum .

Homayoun Amir yeganeh
winter 2003

May word, sound and dialog all fade away
So that I may speak with thee without these three
Molavi

Photography, like all other arts, is a combination of talent, thought and innate feeling. There is no doubt that a photographer's mentality is reflected in his pictures. Therefore, one should delve beneath the surface in order to discover what the artist has in mind. Photography, though easy, requires a particular type of capacity. That is the ability to closely observe one's surroundings. In other words, a photographer must be able to see beyond the veil that covers the eyes of the ordinary person, in order to catch a glimpse of the truth. However, in order to view existence with clarity, he must have insight coupled with the ability to observe the substance of an object.

The pictures, which appear in this book, have all been taken by a young Iranian photographer, by the name of Homayoun Amir Yeganeh.

He is a talented artist, who is able to incorporate various types of lighting in his work. All of his pictures seem to radiate light.

He is also quite skilled in use of new perspectives, as well as various forms and structures. At times, his work might not strike us as particularly beautiful. Nevertheless, it is calculated.

His photographs speak for themselves. They are a manifestation of the artist's innate ability – to observe that, which needs to be seen.

Persepolis is a complex of ruins, dating back two thousand five hundred years, to Iran's Achaemenid period. It would be no exaggeration to say that this once-magnificent city might have figured prominently among the seven wonders of the ancient world. For centuries, both tourists and archaeologists have paid these ruins tribute, and been overwhelmed at the sight of them. Since excavations were begun at the site in 1931, extensive research has yielded a great deal of information about Persepolis.

During the past two decades, several books about the ruins have been published, filled with excellent photographs by Iranian artists. The glorious ruins of Persepolis require no explanation. In their eloquent silence, they speak volumes – of both the permanence and transience of the world.

Exploring a site, which has been as widely photographed as Persepolis, requires a certain audacity. Even in its ruined state, the city is awe-inspiring. It is far too majestic to be passed over lightly. In order to truly appreciate it, we need a guide to lead us. Moreover, we need to sharpen our sight. We do not want anything to escape our attention on this glorious quest. Our young artist is on his way.

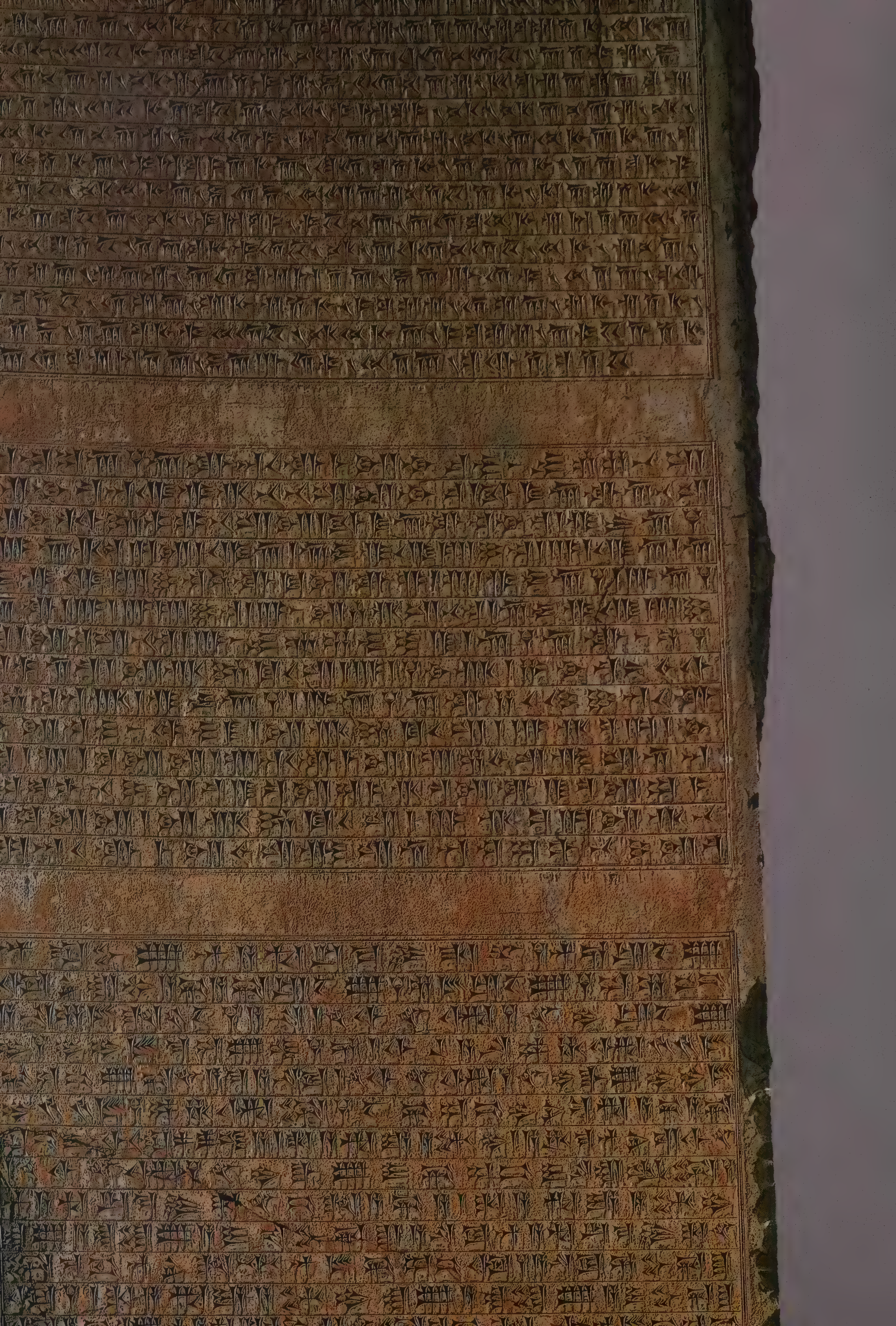
Best Regards
Dr. Zohreh Zarshenas
Autumn, 2001

SAKA PARADRAYA
BLACK SEA
دریای سیاه
MEDITRANIAN SEA
ATHENS
TYRE
JERUSALEM
MEMPHIS
THEBES
BABYLON
ATHURA
ARMINA
KATPATUKA
PUTAYA
MUDRAYA
KUSHA
ARABAYA
THE ACHAEMENID EMPIRE
PASARGADE & PERSEPOLIS

SAKA TIGRAXAUDA
SAKA HAUMAVARGA
UVARAZMIŠ
CASPIAN SEA
SAMARCAND
MARGUŠ
BAXTRIŠ
PARTHAVA
ZRANKA
HARAUVATIŠ
PASARGADAE
PERSEPOLIS
KARMANA
HINDUŠ

A SUMMARY OF THE ARYAN MIGRATION TO IRAN

We do not yet know where the Iranians originally came from. What has been ascertained is that they were a wandering people of Indo-European extraction, who around a thousand years before the common era, migrated down from southern Russia, along the shores of the Caspian Sea, towards Central Asia. Their route took them across the Caucasus mountains and Transoxiana. Gradually, these nomads settled on the Iranian plateau. In time, their descendants formed one of the greatest empires the world has ever known. Those, who had come by way of Transoxiana, moved towards western Iran, where they encountered a number of established civilizations such as those of Elam, Transoxiana, Assyria and Urartu.

In an area, stretching from Pamir to the Zagros Mountains, a number of different tribes lived side by side, loosely knit together by Iran's political and cultural influence. Though all of these tribes were eventually integrated into the greater Persian culture, each maintained traces of its original cultural identity.

Iranians first appear in historical records in 843 BC, in the calendar of the Assyrian King, ///Shelmaneser/// III. The calendar refers to a tribe, calSled "Parse", on the western shore of Lake Urumieh.

The Pars Tribe was subjected to pressure from all sides, having to contend with two powerful civilizations Urartu in the northwest and Media in the south and east. The latter was actually related to the Pars tribe. However, the Medes had the advantage of having migrated to the area some time earlier.

Assyrian records refer to the Medes as early as 836 BC. Their capital, Ekbatana, was located at present-day Hamedan. The Medes were among the first Aryans to rule for more than a century and a half. (from 715 BC to 550 BC). Their kingdom, which lasted from 715 BC to 550 BC, was composed of areas, which are now known as western, southern, northwestern and central Iran. Eventually, however, they were overcome and absorbed by their Persian, or Achaemenid cousins.

The Achaemenids were wise enough to incorporate the political experience of their predecessors. However, mounting pressures from Assyria and Urartu finally drove the Achaemenids south to the Zagros mountains.

Around 700 BC, Persian tribes settled along the mountains of Bactria and in eastern Shushtar, along the Karun River. (Ghirshman 1374: p.124)

According to slates unearthed at Susa, by 685 BC, the Persians had settled throughout Elam. As they grew in numbers, a man named Achaemenes, rose to prominence, who helped the Persians form their own local government. Achaemenes' son and successor, Teispes, enlarged his domain to such a degree it had soon encompassed all Anshan, stretching from northeastern Bactria to Parsumaanesh. Though Teispes had relinquished his Elamite nationality, his kingdom was still not powerful enough to stand on its own. He therefore had to accept the Median king, Phraorte-Khashathrita, as overlord. However, when Assyria defeated the Medes in battle and Khashathrita died, Teispes renounced his affiliation and enlarged his kingdom still further by annexing Pars, or modern-day Fars. Teispes divided his domain between his two sons, Ariaramne and Cyrus. Cyrus' son, Cambyses, inherited a kingdom, which included Parsumaanesh, Anshan and Parse. Cambyses, who proved to be as politically astute as his grandfather, married the daughter of the Median monarch, Astyages. The result of this union was Cyrus the Great, who, in 555 BC, overthrew his Astyages, and conquered Pasargadae. Cyrus then went on to lay the groundwork for the monarchical system in Iran.

1- The Achaemenids and their Magnificent Monuments:

The appellation, "Achaemenid", derives from the name of the first Persian leader, Haxamanesh, or Achaemenes.

The word, "Haxa", means friend, whereas "manesh" stems from the term "man", meaning thought. Thus the name Haxamanesh can be translated as "Lover of Thought."

One of the main characteristics of the Achaemenids is the importance they attached to ethics. In fact, the name they chose for themselves is indicative of their mindset. The rudimentary kingdom, which Ariaramne and Cyrus I had inherited from Teispes, was transformed, by Cyrus the Great, and his descendants, into a strong, centralized government. It took Cyrus thirty years to turn the local monarchy of the Persians into the greatest empire of the ancient world. Initially, he chose Pasargadae as his capital, where he built several temples and palaces. The order he issued for construction refers to him as "The Great Achaemenid King."

Upon his ascension to the throne, Cyrus quelled tribal rebellions in the east, southeast, and northeast sectors of his domain. Then, he turned his attention to Media, where he overthrew King Astyages.

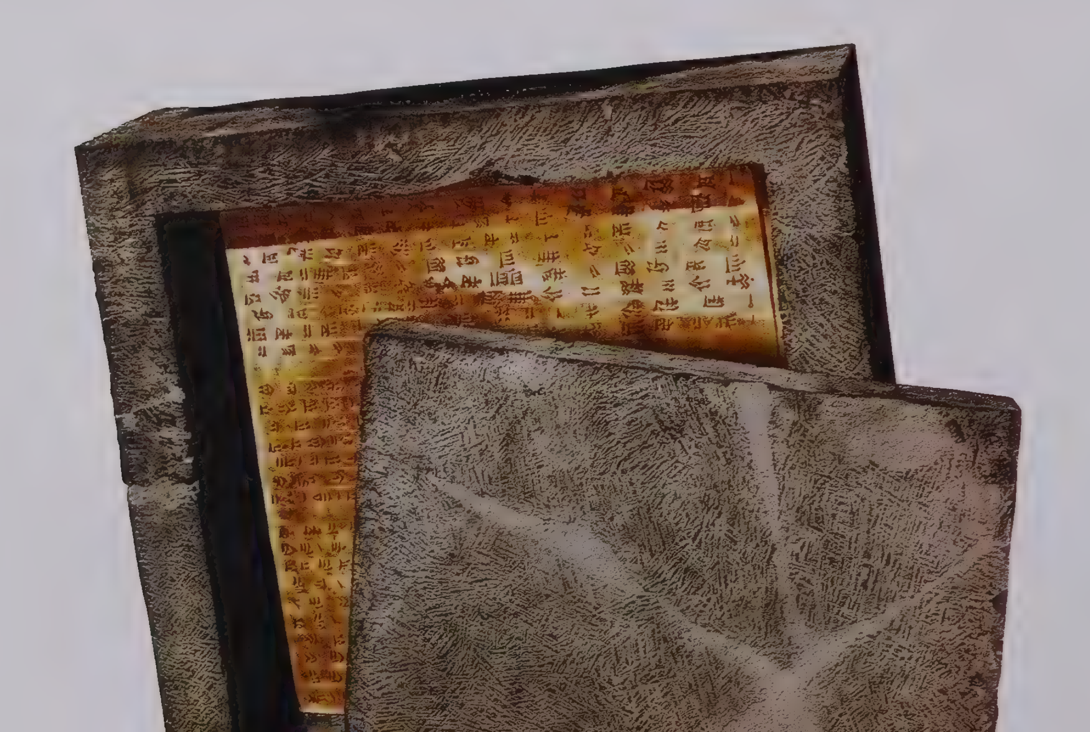
After annexing Media, Cyrus wisely chose its capital, Ecbatana, or Hamedan as the seat of government for a unified Iran. By this action, Cyrus managed to successfully weld two separate nations into one. Before long, the Persian government could not be distinguished from its Median counterpart. (Gerschmann 1376 p 136)

During his reign, this monarch enlarged Iran to such an extent that its borders stretched from Greece in the west to the Oxus and Yaksartes, in the east. Cyrus met his death in battle on the eastern frontier of his far-flung empire. In accordance with his wishes, his body was sent back to Pasargadae, where he was laid to rest.

Cyrus' eldest son, Cambyses, who had governed Babylon during his father's reign, inherited the Persian throne, despite the fact that Cyrus' younger son, Bardia, enjoyed popular support. Therefore, fearing that Bardia might supplant him during his absence, Cambyses slew his brother before leaving for Egypt on a military campaign. However, the royal fratricide sparked widespread unrest, which a Zoroastrian magus, named Gaumata, was quick to use to his advantage.

There appears to have been some doubt as to whether or not Cyrus' younger son was actually dead. This being the case, Gaumata introduced himself as Bardia and laid claim to the crown of Pars.

Upon hearing this news, Cambyses turned back towards Iran. However, he died en route. On his expedition, Cambyses had taken with him, as his lance-bearer, his youthful cousin, Darius. This Achaemenid prince was the son of Vistasp and grandson of Ariaramne. Upon his return to Iran, Prince Darius slew the fictitious

Bardia. Then, in the following year and a half, from the summer of 522 BC to the fall of 521 BC, Darius fought in nineteen battles, in which he managed to suppress all rebellions. The prince emerged the undisputed king of Persia. Thus the crown was transferred from the house of Cyrus I to that of Ariaramne. (Koch 1379 p. 15)

1-1 Monuments dating to the Time of Cyrus: Pasargadae

At this site, the Lydians and Ionians laid the groundwork for a platform, which would be covered with cubic stones. At the time, the design was innovative. Former Ionian and Transoxian designs, particularly that of the ziggurat, had a local flavor, which helped form Achaemenid art.

The architectural style of the citadel's huge portal is particularly eye-catching with its majestic images guarding the doors. These imposing winged bulls, with their human heads, are reminiscent of Assyrian art.

Some archeologists believe the lofty chamber of the resting-place to have been inspired by Urartian art, whereas others claim to have viewed similar chambers in Ionia and Lydia. One of the distinguishing features of Pasargadae's architecture is the contrast between the white and black stones used in the monument.

Pasargadae contains Cyrus' reception hall, and personal palace. It also has an eastern palace, a citadel bearing carved, winged images, a stone platform known as "Mother Solomon's throne", a series of stone pools, the ruins of a stone tower, called "The Prison", the Pasargadae fortress, a fire-temple and Cyrus' grave. The latter is the only tomb in the entire complex. (Sedaghat Kish 1380 pp. 16-17) A few artifacts have survived from those days, including some pottery shards, bearing designs and pieces of a statue, dating to the Elamite era. Some of the structures and artifacts in Pasargadae, such as the Atabakan Mosque and an inscription, date to the Islamic period. An altar, found at Cyrus' tomb, can be traced back to the time of Atabak Zangi.

An Islamic monument, known as the "School" or "Caravanserai", is among the structures built by the order of Atabak Zangi.

1-1-1: Cyrus' Tomb and Its Different Names:

The tomb is built of limestone blocks, which have been cemented together. The walls of the chamber are 1.5 meters thick, and 2.11 meters high. The chamber measures 1.5 meters in width and 3.17 meters in length. It rests on six, consecutive platforms. A chimney was added by order of Stronach. This addition is 85 centimeters high and 4.75 meters in length.

Throughout the ages, Cyrus' tomb has been given a number of different names. It has been called "Solomon's Tomb", "Mother Solomon's Grave" and "Solomon's Grave". It was first called "Solomon's Tomb" during the time of Ibn Balkhi (Sedaghat Kish 1380 p 67). However, no one knows why it was given this name. Jackson believes that Muslim geographers habitually attributed their ancient monuments to King Solomon; and in doing so, attempted to conceal certain facts. However, after the advent of Islam, many Iranians attributed their monuments, including those of Persepolis, to Solomon (Sedaghat Kish 1380 p 76).

We also know that after the ///Daylamite/// era, and the eighth century AH, and especially after Atabakan Salghori, Fars came to be known as "Solomon's Land" or "Solomon's Throne". It was around this same period that a mosque was built at Pasargadae and an altar erected close to Cyrus' tomb (Sedaghat Kish p 75). According to inscriptions from the 3rd century AH, King Solomon was considered synonymous with the legendary Iranian monarch, Jamshid, who had lived before Zahhak.

The city of Estakhr was thought to be Solomon's dining room. In fact, monuments were often attributed to this king. This was done in order to give them an aura of spirituality, and protect them from invaders.

1-2 Monuments dating to Darius' Reign:

Upon Cyrus' death, his vast empire was plunged into chaos. However, out of the midst of the turbulence, emerged another great leader, Darius, who managed to restore the Achaemenid Empire and set it firmly back on its path to greatness.

He enhanced Cambyses' projects and built a huge temple, in which he is portrayed worshipping. He is also shown being fed by the hands of Egyptian gods.

Desirous that all should know of his conquests, Darius built the Bisotoun, which measures 5.5.meters by 3 meters and stands 75 meters high. Moreover, he ordered the Bisotoun inscription. This consists of a lengthy text on Persian history, engraved on the face of a cliff about a hundred meters off the Hamedan-Baghdad road, near the town of Bisotoun. In antiquity, the village was called 'Bagastana', which means "dwelling place of the gods".

In those days, the road was a major highway, connecting the capitals of Babylonia and Media.

In the inscription, the Persian king, Darius the Great, commemorates his military victories. He relates how the god, Ahura Mazda, chose him to dethrone a usurper, named Gaumata (522 BCE), and how he then set out to quell several revolts. He also mentions his victories over foreign enemies.

The monument consists of four parts. One large panel depicts King Darius, together with his bow carrier, Intraphenes, and his lance carrier Gobryas.

Darius surveys ten representatives of various peoples he has conquered. The vanquished are manacled at the neck. One of these figures, which is badly damaged, lies under the king's feet.

Above the figures hovers the supreme god, Ahura Mazda. Beneath them, is another panel, containing a cuneiform text, in Old Persian, relating the king's conquests. This text is 515 lines in length. Still another inscription tells more or less the same story in Akkadian, (the language spoken in Babylonia). A third panel has the same text in Elamite, (the official, governmental language of the Persian Empire).

Darius was displeased with the number of scripts in use at that time. He felt his empire needed one uniform type of writing. Therefore, when Darius (522BC- 486BC) ordered the Bisotoun carving, he also demanded that his scholars form a special, Persian alphabet. This alphabet consisted of thirty-six signs indicating syllables and eight ideograms. A slanting wedge (\) was used as a word divider.

Darius' successors added their own inscriptions to that of their predecessor. Seven inscriptions from Darius, twelve from Xerxes, and eleven lines from Artaxerxes I, have survived the ravages of time. Fragments of inscriptions of Artaxerxes II and Artaxerxes III can still be seen, on the Bisotoun, as well.

The use of this script in the gold and silver tablets of Apadana and stone pots of Persepolis and Pasargadae have helped unravel some of the mysteries surrounding the building of Achaemenid monuments (Koch 1379 p.28).

Grotefend, (1775- 1853), and in a more systematic way, Rawlinson, (1810-1895), took steps to decipher the existing scripts.

Initially, Darius chose Pasargadae, which was the place of coronations, as his residence. It was around this time that he finalized the construction of the second palace at Pasargadae. The groundwork of this structure had already been laid by Cyrus. It was here that Darius first used his new alphabet.

He then headed for Susa, where he broke ground for a magnificent stone palace. Cedar from Assyria, gold from Bactria and Sardis, lapis lazuli and agate from Sogdiana, silver and ebony from Egypt, ivory from India, Ethiopia, Sind and Bactria, ornaments from Ionia and stone pillars from Abiradu were ordered for the royal abode. Stonecutters from Ionia and Sardis, along with goldsmiths from Media and Egypt erected a palace, so splendid, it would, for centuries, hold visitors enthralled. (Kent 1953: Dsf, p.142-144)

Tragically, this magnificent structure was not destined to last. It was consumed by a huge conflagration. Nothing but a handful of glazed bricks, decorated with bas-reliefs remains to tell of its former glory.

1-2-1 Persepolis:

Darius commissioned architects, designers, stonecutters, and a host of other artists for his building project at Susa. There, on the slopes of Mount Rahmat, overlooking a vast, fertile plain and panoramic view, Persepolis was erected.

Though twenty-five hundred years have come and gone, its impressive architecture still holds the viewer spellbound. Even the ruins of this magnificent city sing of its ancient splendor and remain a source of inspiration for architects and stonecutters. Visitors come from far and wide to catch a glimpse of these wondrous ruins.

All leave overwhelmed by the grandeur of Ancient Persia. As has been attested by thirty thousand clay inscriptions, " for the first time in history, abundant talent, wealth and a will of iron joined hands under an efficient administration, to create in Persepolis an art, which would come to be known as "Achaemenid".

The grand staircase, leading to Persepolis, consists of 110 steps on each side, all hewn out of monolithic stone. Those on the right were reserved for Iranian dignitaries, while those on the left, were for representatives of other nations. Darius ordered a rectangular platform, some 300 meters wide and 455 meters long, to be laid at a height of approximately 15 meters, on an area of 125,000 square meters. The king had given intricate details concerning the cornerstone of the palace at Susa (Kent 1953: Dsf p.142). Most probably the same methods of construction were employed at Persepolis. It is likely that some of the monuments were begun prior to the completion of the platform's walls. (Koch 1379 p.96) All of the structures erected on the platform, cross each other at a right angle.

It has been generally accepted that the placement of these monuments, along a straight line, enabled the Achaemenids to measure time. Such devices would have proved invaluable in helping these ancient Persians, who were adept astrologers, determine the exact time of their annual feasts. It is believed that sunrise, from the angle observed on Mount Rahmat, helped the Achaemenids a great deal in this respect.

Therefore, we can understand why they named the mountain, "Rahmat". This word, in ancient Persian, means "mithra", or "kindness". In western Iran, kindness was considered one of the primary traits of the sun god.

One of the stunning aspects of Persepolis is the use of 873 stone columns. Some of these pillars, in Apadana, measure 20 meters in height. This veritable forest of columns has prompted many to assume that Persepolis was meant to symbolize the Garden of Eden. Only 20 of them have survived. However, their very existence has given rise to the intriguing question: "How could these columns have been built so solidly, even according to today's standards?" This is truly amazing given the limitations of ancient technology. Some weigh as much as fifteen thousand kilograms.

Initially, the entrance to Persepolis was located at the southern wing, close to Darius' inscriptions. However, a change in the original layout caused the architects to alter their plans and construct a magnificent staircase northwest of the platform. Interestingly, this staircase has stood the test of time. The first sixty-three steps of this double staircase lead to a vast landing. Then, after 48 more steps, and a slight turn, the two branches converge, ending at the platform's surface.

1-2-1-1 Apadana:

Perhaps the most magnificent monuments Darius built were those at the second Apadana [2] palace. This building project, which took 30 years, ended in the early days of Xerxes' reign.

The Apadana palace of Persepolis was symmetrical to its counterpart at Susa. This palace consisted of a central hall and three porticoes, built on an area of 12,000 square meters. The interior of the central hall is in the shape of a square, with a width of 60.5 meters.

Along each side of the hall were six limestone pillars, each measuring 20 meters

in height. Sun-dried bricks were used in forming the thick walls of the palace. The bricks were 5.32 meters thick.

Each portico contained 12 pillars. However, only one of the columns on the eastern portico has a capital, consisting of two, intertwined, legendary lions. The columns of the western portico are topped by carved bull's heads. These capitals once contained huge cylindrical pins, which, in turn, were surmounted by even larger pins, which supported the ceiling beams.

The main staircase in Apadana was removed so that Xerxes could make the desired architectural changes. A new staircase was constructed in the palace's northern wing.

At Apadana, no expense was spared. The palace was adorned with the most magnificent ornaments of the day. Here, we catch sight of several stone inscriptions. Gold and silver tablets, along with a cache of gold coins, were discovered in a wooden chest, beneath a 5-meter thick wall, in the Great Apadana Hall. The same chest contained a tablet, written in the cuneiform text of the Elamites and Babylonians. This is another indication of Darius' foresight, for he not only hid the treasure in the safest possible place, but left a message for posterity along with it. The text reads:

"Darius, the Great King, the King of kings, the King of vast lands, the son of Vistasp Achemenes. When Ahura Mazda saw his land in chaos, he bestowed this land on me. He made me king, and I am the king by the Will of Ahura Mazda. I subdued this land. If you wish to know how many they were, the lands that belonged to me, look at the figures carrying my throne. Then you will know that the Persian spear has flown far and you will know that the Persians have fought beyond their territory." (Sharp 1346: p79)

Work was well underway at Persepolis, when the king went to Susa, for ceremonial affairs. One of his chief courtiers, named Faranke, was given charge of the construction project. In one tablet, alone, reference is made to 2,454 former slaves, who had been summoned to Persepolis. (Koch 1379: p 135)

1-2-1-2 Tachara:

Upon Apadana's completion, Darius decided to construct a private palace. Tachara, meaning "Winter Palace", is the name the king chose for his private residence. This appellation is inscribed on the building's southern platform. Tachara was built on 1,160 square meters of land, which rose 2.5 meters above the platform's surface.

The palace is approximately 30 meters wide and 40 meters long. Twelve columns supported its ceiling. The portals weigh 75 tons, apiece and the structure contains eighteen, 18-ton niches carved in stone. The central hall, built on an area of 250 square meters, opens onto a portico in the south. This portico has eight stone columns. According to an inscription, the portico and stairs, in the front, were built during Xerxes' reign. However, the construction of the staircase and carved figures decorating the left wing of the palace, were added later, during the reign of Artaxerxes III. Chambers, which were most probably baths, were located on both sides of the porticoes. (Koch 1379: p. 143). The northern wing contained still more rooms.

Portals on opposite sides of the central hall, lead to smaller chambers. Though the actual purpose of this palace is unknown, a variety of conjectures have been made. Some say it was a royal residence, whereas others maintain that Darius used it as his office. Whatever its purpose, Tachara, with its fabulous figures and decorations, is unique. It has been likened to a scintillating jewel in the ring of Persepolis.

At the time of Darius's death, Persepolis, the "City of the Persians", was still under construction.

Therefore, it was left to his son and heir, Xerxes, to complete the task.

....

2- Literally 'apadana' means castle; 'eivan', meaning portico, is the distorted form of this word. (Bahar 1377: p. 22)

1-3: Monuments constructed during Xerxes' Reign:

Early in Xerxes' reign, a series of battles showed that he lacked the firmness and resolve of his mighty predecessors. At times, he could be generous and kind, whereas on other occasions, he exercised unnecessary severity. On the whole, his character was unpredictable. He is said to have been both capricious and dictatorial. However, he was also known for his firm adherence to religious rituals and personal commitments. (Boyce 1375: Vol. 2, p. 255)

Upon defeat at the hands of the Greeks in the battles of Salmis and Platee, Xerxes decided to concentrate all his efforts on construction of a palace, even more glorious than that of his father. However, prior to this project, the new king built a magnificent entrance to Persepolis.

1-3-1: The Gate of All Nations:

At the head of the staircase, leading to Persepolis, is the "Gate of All Nations", built by Xerxes I and guarded at the east and west by vast bull-like colossi, which bear a striking resemblance to Assyrian cherubim.

In one of his inscriptions, Xerxes refers to this entrance as "The Gate of All Nations". (Kent 1953: Xpa p.148)

This impressive entryway is based on the gate built by Cyrus at Pasargadae. Huge, mythological figures, reminiscent of Assyrian art, flank it, standing guard over it. Anyone entering Persepolis, must do so by this gate. Each side of the monumental entrance is 25 meters long and stands on 600 square meters of land. Two of the four 17-meter-high columns have survived. Above each of the guardian figures, on the inner side of the gateway, is a cuneiform inscription rendered in the three main languages of the realm: Persian, Babylonian and Elamite. East of this entrance is an incomplete gate, erected on an area of 2000 square meters.

1-3-2: One Hundred Column Palace:

The Hundred Column Palace derives its name from its vast number of columns. The Hall of One Hundred Columns measures 70 by 70 meters, and lies northeast of Xerxes' Central Palace. When it was excavated in 1878, this hall was buried under 3 meters of soil and cedar ash. The entire palace, which was built on 4,700 square meters of land, originally contained a hundred 14-meter long columns, constructed in ten rows.

A narrow passageway encompassed the One Hundred Column Palace and accessed it by means of two stone portals.

The portico, which was located on the northern flank, initially had sixteen columns. Only one remains standing. If we add these sixteen pillars to those within the palace, the structure once contained a staggering total of 116. The northern entrance was decorated with figures inspired.

1-3-3 HADISH

Other constructions started by Xerxes was Hadish which was inade on south east of Tachata Xerxes called this palace hadish in one of the petrogaphs left by him, King Xexes says I made this Hadish by will of Ahura MAZDA (kent 1953:xpd p.149)

1-3-4 Three Gateways

The other palace built by order of Xerxes was "Three Gateways" or '"The Counsel Palace." The finishing touches were added during the reign of Artaxerxes I, who ordered the construction of the northern staircase and bas-reliefs.

Three Gateways, which is located southeast of Apadana, and in the middle of

Persepolis, has a central passage with four stone columns. This passage has an area of approximately 250 square meters. Located at the center of the passage was a square stone board, which measured 70 meters in width.

In the middle of this board, a small ring, measuring 7 centimeters in diameter, had been carved out. Many scientists maintain that this site was used as a precise calendar. (Ghiyasabadi 1379 p: 28).

The building's three gates connected the northern platform to the private palace and residential palace in the south and the harem in the southeast. For this reason, it was called "Three Gateways". The engravings on the northern and southern entrances resemble those found on the southern gate of Darius' private p he project:

"The Great Artaxerxes says: Ahura Mazda willed that my father, King Xerxes, start construction of this palace, which I have erected. May Ahura Mazda safeguard my reign and all that has been built on my orders." (Kent 1953: Alpa p:153)

During Artaxerxes' reign, the Persians forged close ties with the Greeks, which, in turn, led to some fundamental changes in architectural and artistic work. (Girshman 1374 P: 220) At that same time, Herodutus, who had researched the western part of Artaxerxes' domain, wrote a book on Persian history.

Few documents from that period have survived. Only one inscription has been found at Persepolis and it differs little from those of the king's predecessors. Actually, the only element distinguishing this inscription from the rest is the fact that it bears his name. Artaxerxes also left some engravings of himself on the walls of Persepolis.

From the seventh year of his reign on, (458 BC), treasury records were no longer inscribed in the cuneiform of the Elamites. It seems that the Elamite alphabet, with all its complexities, had given way to the Aramaic. This new script, instead of being scratched with a wedge-shaped stylus, on wet clay tablets, was, written in ink on sheepskins. (Boyce 1375: p: 2- pp: 263-264)

After his death, at Susa, in 424 BC, Artaxerxes' body was transported to Persepolis, where it was interred at Naqsh-e Rostam alongside the tombs of Darius and Cyrus.

One of the first three monuments to have been built by order of Darius, was the Treasury. This structure was finally completed during Artaxerxes' reign. King Xerxes had torn down a part of the Treasury's western wing, and replaced it with a long passage, which was as wide as the whole northern side of the building.

He did this in order to make room for a palace and harem. The palace he built is said to have been 80 meters wide, and 130 meters long, with 9 halls. Based on the area covered by the passage, the number of columns differs, ranging from 4 to 100. Though their bases were stone, many scholars believe that the columns, themselves, were made of wood, since no trace of them remains. The fact that treasury tablets were found at the site and the lack of doorways, suggests that the building served as both a treasury and hall of records.

Some suggest that a compound, covering 9000 square meters, was used as a harem; while others believe that the 23 special chambers in the southern sector of Persepolis were reserved for foreign dignitaries from 23 different lands. The whole complex once contained 90 chambers. Twenty-three of these rooms measured 170 by 84 square meters, whereas the dimensions of the rest were smaller, measuring 12 by 22 square meters. (Ghiyasabadi 1379 P:30)

A palace, in the complex's northern sector contains, like many of its counterparts at Persepolis, stone portals with beautiful bas-reliefs. Two identical stone tablets, each weighing 70 tons, flank the entrance.

The palace originally had seven chambers and a portico, with 8 columns. The central hall, with its 12 columns and four portals, has been renovated. It now serves as the Persepolis museum.

1-4: Monuments of the last of Achaemenid Kings:

After the death of Artaxerxes III, it does not appear as if any Achaemenid kings, except for Darius III, (who, like Xerxes, built a small palace west of the main structure), left any major architectural legacy. Artaxerxes III not only completed reconstructing Darius' palace, which Xerxes had initiated, but also resumed construction of Persepolis.

The latter had been temporarily halted. In a stone inscription, near the western staircase of Tachara, Darius' private palace, Artaxerxes III proclaims: "...I am King Artaxerxes. This staircase has been built on my orders."

Artaxerxes III was the son of Artaxerxes II, who was the son of Darius, and grandson of still another Artaxerxes.

This Artaxerxes, the first by that name, was the son of Xerxes, whose father was Darius, the Great. Darius was the son of Vistasp and grandson of Arasham Haxamaneshi.

In 338 BC, Philip of Macedon seized control of Greece, clearing the way for an invasion of Persia. (Boyce 1375 P:404) That same year, Artaxerxes III was fatally poisoned by his trusted officer, Bagoas.

His death triggered the gradual decline of the Achaemenid dynasty. Artaxerxes' body was laid to rest in a tomb on Mount Rahmat.

The last Achaemenid monarch, Darius III, took so much pride in the might of his empire, he underestimated the Macedonian threat. This proved to be a fatal mistake. Darius was defeated in battle by Philip's son, Alexander, who, then, managed to capture the royal family. Meanwhile, Darius fled the scene of battle, demeaning himself still further in the eyes of his officers. At this time, the king's tomb was not yet complete. Shortly afterwards, he was killed by his own men and Alexander, who, the Pahlevid texts refer to as "the accursed", departed Susa for Persepolis.

In this city, which had been the showcase of Achaemenid power, Alexander slaughtered his Persian captives, while giving his men free reign to plunder, at will. All of the city's residents were put to the sword except for some women, who were forced into slavery. (Boyce 1375 p:417)

Alexander then sent Persia's ancient treasures, which he had taken from Susa and Persepolis, to Greece. However, the young Macedonian was not yet through with the "City of the Persians". One night, during a drunken orgy, Alexander allowed a courtesan, named Tais, to persuade him to torch Persepolis. Thus, the seat of Persian power, which had been built to blaze with glory, perished in the flames of the invader.

2-The Iranians' Religious Beliefs During the Achaemenid Era:

2-1 Religion:

The best two sources of information on ancient Persia are the Avesta and Achaemenid inscriptions.

The religion of the residents of western Asia, who lived in an area stretching from Sind to the eastern Mediterranean, was based on a belief in deities of good and evil. (Bahar 1377 p:17)

Both Indians and Persians maintained that all "Ahuras", or "gods", were the offspring of a deity called "Zarvan". However, the evil gods played no part in either creation or world affairs. Therefore, people eventually came to believe that 'evil forces" ought not be accorded the status of deity. So the evil entity, known as "Ahriman", was no longer deemed a god and became a mere symbol of evil. (Bahar 1377 p: 94). By the same token, the 'good' god, Ahura Mazda, became the sole symbol of creation, wisdom and justice.

In Achaemenid inscriptions, we come across names such as "Ahura Mazda", as well as "The Evil Ones". Mention has also been made of the existence of falsehood.

During this period, Ahura Mazda was ranked above all other gods, but was not yet considered the sole deity. In inscriptions dating from the second phase of the Achaemenid dynasty, Ahura Mazda is mentioned in the same vein as Anahita and Mithra. Anahita was a goddess, whereas Mithra was a semi-divine hero, similar to the Greek Heracles. Artaxerxes II installed statues of the goddess, Nahid, or Anahita, in the cities of Susa, Hamedan and Babylon.

Towards the close of the Achaemenid era, Zarvan is accorded the status of "God of gods", while Izadmehris regarded both as the symbol of spirituality and bellicosity. (Bahar 1377 pp: 94-95)

There are a number of different ideas concerning the religious beliefs of the Achaemenid kings. According to Ms. Boyce, the creed of the western Persians was

the same as that of the Avestans: Both believed in moral Ahuras. Moreover, the religious names, appearing on the tablets of Persepolis, seem to be influenced by Izadarta, which was prevalent during the time of Cyrus. (Boyce 1375 Vol. 2 p: 10)

The inscriptions of Darius and his successors do not make any reference to the Prophet Zoroaster. Nevertheless, they contain writings that are in line with his teachings. (Boyce 1375 Vol. 2 p:9) According to Ms. Mole, inscriptions indicate that the great kings of Persia worshipped Ahura Mazda, as well as other gods. However, one could not venture so far as to say that they followed a religion based on the Avesta. (Mole 1377 p: 119)

In his inscriptions, Darius always attributes his conquests and glory to the will of Ahura Mazda, who he refers to as the "God of gods".

The description Herodotus gives of the Persian religion is in accordance with Zoroastrianism. (Boyce 1375 p:10)

2-1-2 The Winged Symbol, Farrevahar:

Ancient Persians refrained from using manmade objects, such as statues, altars, and images to represent their gods. (Boyce 1375 p:55) However, they did utilize one symbol, which consisted of a winged ring. This emblem represented royal power instead of divine strength. (Boyce 1375 p:55)

The ring was later developed into a Zoroastrian symbol, which was believed to receive its strength from the sun, or the Egyptian sun god, Horus. This concept of divine, solar power was also symbolized by the eagle. (Boyce 1375 p:55)

The figure within the winged ring, depicted on the Bisotoun, seems to have represented a supernatural human being, since he is depicted with a tower-like crown and long, Assyrian beard. In his hand, the image holds a celestial ring. Hovering above other humans, in the firmament, his function seems to have been of a protective nature. (Boyce 1375 p: 153)

The symbol was once regarded as a winged soul. Some scholars maintain that it represents either the king or the god, Ahura Mazda, whereas others believe it to be a supernatural human being.

The term, "Farrh", which, in the Sogdian language, is called "Farn", in the Pahlevid "Farrh" and "Xwarrah", and in the Avestan, "Xarenah", represents the ancient Persian "hvarnah". Bailey considers the term to have stemmed from "hvar", which means "to figure out and achieve". Other researchers see a link between the Avestan term, "hvar", meaning "the sun", and the Sanskrit word, "svar", which means "the firmament, or sun". Zoroastrian scriptures associate the term, "farrh" with royal fortune and heroes. Farrh also denotes the health, prosperity and fertility, bestowed by the gods, upon good men, as well as the misery and poverty sent to men of evil. (Zarshenas 1380 pp: 143-144)

In Islamic scriptures, the term is associated with glory, grandeur, beauty and light. Farrh is considered the guardian spirit of kings and nations. It is something sent by God. Its presence brings longevity, power and wealth to its owners. In Pahlevid texts, Farrh is regarded as a prerequisite for a utopian king. It is thought to be a type of divine, cosmic power, which brings triumph to kings. Ahriman, the enemy of the kings, covets the Farrh.

In fact, the great battle between Ahura Mazda and Ahriman is over the possession of Farrh. The presence and aid of Farrh are necessary for "Susuiyanat" to revive the dead. . (Zarshenas 1380 p: 146)

Farrh was thought to be a divine blessing, which enabled man to perform his duties to the letter, and helped quicken the dead, based on conscience. (Mole 1377 p: 125)

Perhaps the Mazda-worshipping Achaemenids believed the Ahuras to be protectors of Farrh. Maybe that is why they incorporated this symbol so frequently, in their depictions of kings. It might have been to show the importance of the monarchs. It is possible that Darius even thought that by revering Farrh, he was actually worshiping the creator, Ahura Mazda. (Boyce 1375 p: 155)

These images all date back to the reign of Artaxerxes I. Even the Farrevahar

symbols on the four portals to the One Hundred Columns palace, built by Xerxes, can be traced to the reign of Artaxerxes, who completed the monument. (Boyce 1375 pp: 150-152) No image in Iran has shown Darius depicted together with this symbol.

However, a famous seal in Egypt does portray the two together. Another symbol, dating from Darius reign, has been observed at Persepolis. That image, which is of a winged disc, was found on a carving illustrating the king's ascension to the throne.

This same illustration can be found along the decorated awning at the Three Gateways palace, in the awning of the Apadana Palace, in Xerxes' Audience Hall, in the hall of the One Hundred Columns palace, on the Apadana staircase and at Tachara.

2-1-3 Achaemenid Government:

Ancient peoples associated their rulers with deities. Therefore, after a time, some monarchs were given mythological dimensions. The ancient Egyptians believed their kings to be imbued with divine aspects. They maintained, moreover, that their sovereigns, like beneficent gods, brought security and stability to their land. The Mesopotamians did not believe that their king was actually the biological son of the gods. Instead, they considered it simply a title that went along with kingship. From the moment he ascended the throne, a king was considered God's representative on earth. (Amuzgar-Taffazoli 1375 p: 151)

The Achaemenid form of government most probably originated with the Medes. However, many of the traditions might have been older, dating back to the Mesopotamian period.

Government was based on the belief in the divinity of kings. The rulers were held accountable before God. They were responsible for protecting their people and lands. A king was considered successful only if he had received the gift of Farrh from God Almighty. The Elamites believed their gods to be endowed with a force called "kiten" or "kiden", which was associated with the magical power of deity. This ability, which could both protect and destroy, could also assume material form. Its power enabled monarchs to rule. (Zarshenas 1380 pp: 144-145)

A good ruler was the manifestation of the goodness of God and symbolized Divine Government on earth. (Amuzgar-Taffazoli 1375 p:153) The Persian king, who had been created and blessed by Ahura Mazda, would enhance the God's plan for peace and stability on earth. (Kurt 1379 p: 79)

According to their inscriptions, another aspect, which the Achaemenids considered important for their kings, was Persian blood.

For example, a ruler might be described as a king of Persian origins, who was also a skilled archer, horseman, or lance thrower. This monarch's sole aim was the prosperity of Persia, which was a land of "high-quality horses and good-natured men..."(Kent 1963: Dpd p.136) (Kurt 1379 p: 84)

Ahura Mazda was said to have enhanced the king with his own insight and capacity. With the help of the god, the king was able to distinguish between truth and falsehood. This ability enabled him to guarantee justice and social order. (Kurt 1379 p:91)

In the Sassanid era, kings were regarded as brothers of the sun and moon. In Iranian mythology, the Indo-Iranian king was depicted as a utopian monarch. Jamshid was an Indo-Iranian myth. In India, he was thought to be the first of the immortals, who, in order to please the gods, and show his children the path towards immortality, opted for death, taking on hideous aspects. (Amuzgar-Taffazoli 1375 p:55)

However, Jamshid was greatly respected in Iran for his thousand-year reign, which was accompanied by health, prosperity and immortality. The first immortal king, he was said to have built a vast underground fortress to protect all creatures from the winter cold.

He was attributed with having initiated the No Rouz Feast. (Amuzgar-Taffazoli 1375 p: 56) One question, which might arise concerning "Takht-e Jamshid", or Persepolis, is its appellation. In Xerxes' inscriptions, this awe-inspiring set of monuments is referred to as "Parse". The Greeks called it Persepolis, or "City of the Persians".

Thus, initially, there was no link between Jamshid and Persepolis, which is known, in modern Farsi, as "Takht-e Jamshid, meaning "Jamshid's Throne". The first time

Persepolis was referred to as such, occurred during the Sassanid era. Dr. Mazdapour believes that it was called this due to the belief in Jamshid's ability to command demons. Therefore, only he could have ordered the building of the colossus. During the Sassanid era, it was believed that only demons could have been capable of such work. The renowned Iranian poet, Abulqhassem Ferdowsi, in his literary masterpiece, the "Shahnameh", mentions that demons built Jamshid a great palace. (Bahar 1377 p: 173)

The beauty and prosperity of the world, during Jamshid's mythological reign, along with the many positive attributes associated with that monarch, might have led men to believe that superhuman forces had built Persepolis. However, the fact that two great kings, Cyrus and Darius, actually did build the city is enough to immortalize it. Cyrus left an immense legacy for all mankind. He founded the Persian Empire on the finest of human attributes – lofty thoughts, good deeds, justice, tolerance and patience.

In 538 BC after his bloodless conquest of Babylon, Cyrus returned the Jewish captives to Palestine. Therefore, some Jews have even referred to him as a divine prophet, whereas others believe the "Zolqarneyn", referred to in the Koran, to be Cyrus. (Khorramshahi 1378 pp: 9-11)

Herodotus calls Cyrus the greatest man on the Asian continent, and describes him as such:

"He was a simple king, just, strong-willed, brave, skilled in martial arts and kind even towards his subordinates. He was generous, good-tempered, courteous and aware of the conditions of his people".

The Greek poet, Aeschylus, (535-456 BC), in his tragedy, "Iranians", describes Cyrus as a blessed mortal, who spread blessing around; who was admired by the gods for his great wisdom.

The Roman historian, Diodorus de Sicilus, describes Cyrus in the following manner:

"He displayed bravery when confronted by his enemies, and was kind and loving towards all Persians; thus he came to be known as the Father of the Persians." (Sedaghatkish 1380 p:79)

In 1879, a clay cylinder in cuneiform was discovered on which Cyrus' "Charter of the Rights of Nations" was inscribed. It dates back to 538 B.C., after the conquest of Babylon.

In 1969, representatives and lawyers from different countries gathered at the great king's tomb, in Pasargadae, in order to commemorate him as the pioneer of human rights. (Ghiyasabadi(B) p:7). In part of his charter of the Rights of Nations, which is on display at the British Museum, Cyrus says:

"I am Cyrus, King of the world, the great and just king, king of Babylon, king of Sumer and Akkad, king of the four corners of the world, son of Cambyses, the great king of Anshan... Cyrus' grandson, the great grandson of Teispes, the great king. When I entered Babylon, as a friend, and ascended the throne amidst cheers of joy and pageantry in the palace, ...Marduk, the great Lord, showed me great favor, so I strove to act in his worship. All the Babylonians prayed for me and kissed my feet and were pleased with my governance.

Their faces radiated with joy. My countless soldiers roamed Babylon in peace and sincerity, but I forbade harassment and terror throughout Sumer and Akkad. I strove for peace, in Babylon and in all other cities. I kept in mind the needs of the people of Babylon and all its sanctuaries to promote their well-being.

I put an end to the misfortune of those, kept under the yoke by Babylon's king, Nabonidus, despite the will of their gods. I abolished forced labor in respect of the citizens of Babylon, which was against their social status. Marduk, the great Lord, was satisfied with me. He granted me, and all my soldiers, many bounties and we revered him in total peace and bliss. And we restored all cities beyond the Tigris, which had been ravaged in the past, restoring gods to their due places. I gathered all people who had been scattered and returned them to their homes.

The sacred lands beyond the Tigris, which had been ravaged, and the gods of Sumer and Akkad, which Nabonidus had brought to Babylon for fear of Marduk, I restored to their places by order of Marduk.

May all their hearts be filled with joy. May all the gods, which I restored to their

sacred places, continue to worship God.

All Babylonians were pleased with the kingdom and I made them dwell in their homes in peace."(Arfaie 1356 pp:16-20)

Years later, Darius adopted the humanitarian principles drawn up by Cyrus. He respected Cyrus' command and commissions that the revenues of the governor of Palestine be spent on restoring the Jewish Temple in Jerusalem. (Boyce 1375 p:170)

This great monarch, who set up an empire, stretching from the Nile to Sind, fostered unity among the people of different nations, leaving their traditions intact. In an inscription, he says of himself:

"Ahura Mazda has willed that I desire sincerity and hate evil. I am against the violation of the rights of the oppressed by the powerful. Honesty is in my great interest; I do not like liars. I am not quick-tempered. I contain my feelings in times of anger. I keep in check my caprices." (Kent 1953: DNB p.140)(Sharp 1346 p:89)

The ancient tablets of Persepolis indicate that men and women earned equal wages and were paid according to their age and efficiency. Mothers were given maternity leave and special rights after childbirth, which were beneficial to their offspring, as well.

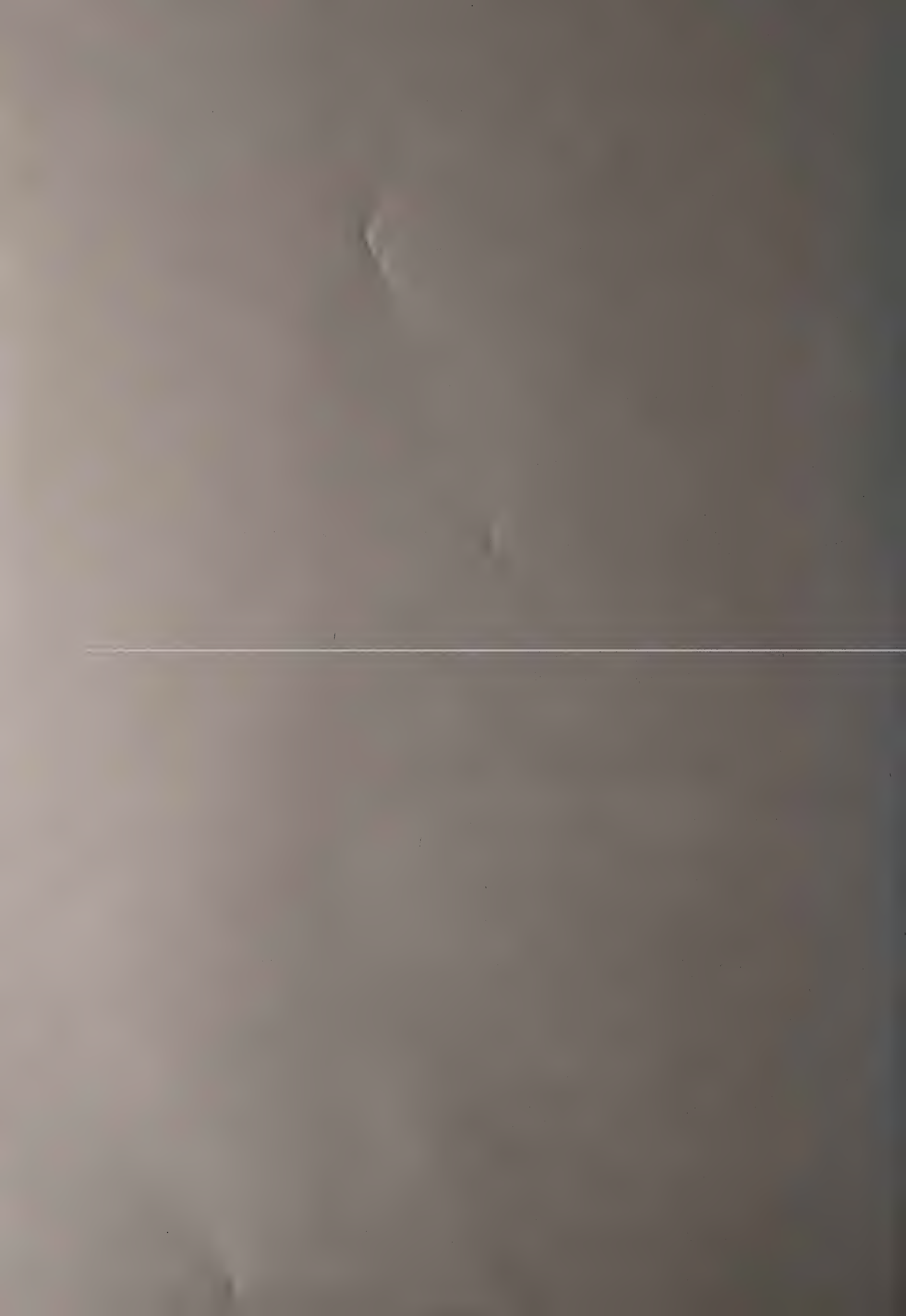
The basic principles of the Persian monarchs included the establishment of justice, safeguarding rights and religious tolerance.

INDEX:

1- Arfaei, A. (1977): **Commands of Great Cyrus**, Offset Press, Tehran.
2- Olmstead, A.T. (1948): **History of the Persian Empire**, University of Chicago Press, USA
3- Amoozegar, J. and Taf azzoli, A. (1997): **Recognizing the Iranian Myths**, Cheshme Press, Tehran.
4- Boyce, M. (1995): **A History of the Achaemenian**, Toos Press, Tehran.
5- Bahar, M. (1998): **From Myth to History**, Cheshme Press, Tehran.
6- Bahar, M. and kasraeiyan, N. (1998): **Perspolis**, Cheshme Press, Tehran
7- Pirniya, H. (1990): **History of Ancient Iran**, Donya - ye - Ketab Press, Tehran
8- Tafazzoli, A. (1999): **History of Iranian Literature before Islam**, Sokhan Press, Tehran.
9- Khorramshahi, B. (1999): **A Survey on Cyrus**, Fars Shenakht Magazine, Fars.
10-Zarshenas, Z. (2001): **A survey on Iranian Middle East Languages**, Farrehvahar Press, Tehran.
11-Sharp, R. (1967): **Commands of the Achaemenian Kings**, The Center of Imperial Celebrations, Shiraz.
12- Shahbazi, A. (1978): **Illustrated Description of Naghsh -e- Rostam in Fars**, Bondad Press, Shiraz.
13- Shahbazi, A. (2001): **A Comprehensive Directory of Pasargad**, Bonyad -e- Fars Shenasi, Shiraz.
14- Sedaghat Kish, J. (2001): **The Tomb of Cyrus 8 the Ideas of Fars People**, Khojasteh Press, Tehran.
15- Kuhch, H. (2000): **From the Speech of Daryush**. Karang Press, Tehran.
16- Kuhrt, A. (1995): **The Achaemenid Empire**, RoutLedge Press, London.
17- Ghirshman, R. (1995): **Iran From the Beginning Until Islam**, Scientific 8 Cultural Press, Tehran.
18- Moradi Ghiyas Abadi, R. (2000): **Perspolis**, Navid Press, Shiraz.
19- Moradi Ghiyas Abadi, R. (2001): **Achaemenian Inscriptions**, Navid Press, Shiraz.
20- Moradi Ghiyas Abadi, R. (2001): **The Charter of Cyrus Achaemenid**, Navid Press, Shiraz.
21- Mole, M. (1998): **Ancient Iran**, Toos Press, Tehran.
22- Kent, RG. (1953): **Old Persian: Grammar Texts. Lexicon**, New Haven, Connecticut.
23- Zaehner, R.C. (1955): **A Zoroastrian Dilemma**, Oxford at the Clarenoon Press, New York.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
N
L
D
C
G
F

A-Persepolis Entrance Staircase & Platform
B-The Gate of All Nation
C-Apadana Palace
D-Tachara Palace
E-Hundred Column Palace
F-The Tree Gateways
G-Hadish Palace
H-The Treasury
I-Audience Hall
J-The Barrack
K-The Unfinished Gateways

Nagsh -e- R

28
۲۱۳

نقش رستم
اردشیر اول در حال دریافت دیهیم شاهی
Naqsh - e - Rustam
Artaxerxes I is receiving royal coins

نقش رستم

Naqsh - e - Rostam 29

The relife of Bahram II, surrounded by the royal family and nooples , dating to the Sassanid era.

نقش رستم

تاجگذاری نرسی - نرسی تاج شاهی را از الهه آب، آناهیتا، دریافت می دارد. این نگاره در دوره ساسانی حک شده است

Naqsh - e - Rostam

Nersi's coronation-Nersi receives the crown from the water goddess, Anahita
The relief dates back to the Sassanid era.

نقش رستم

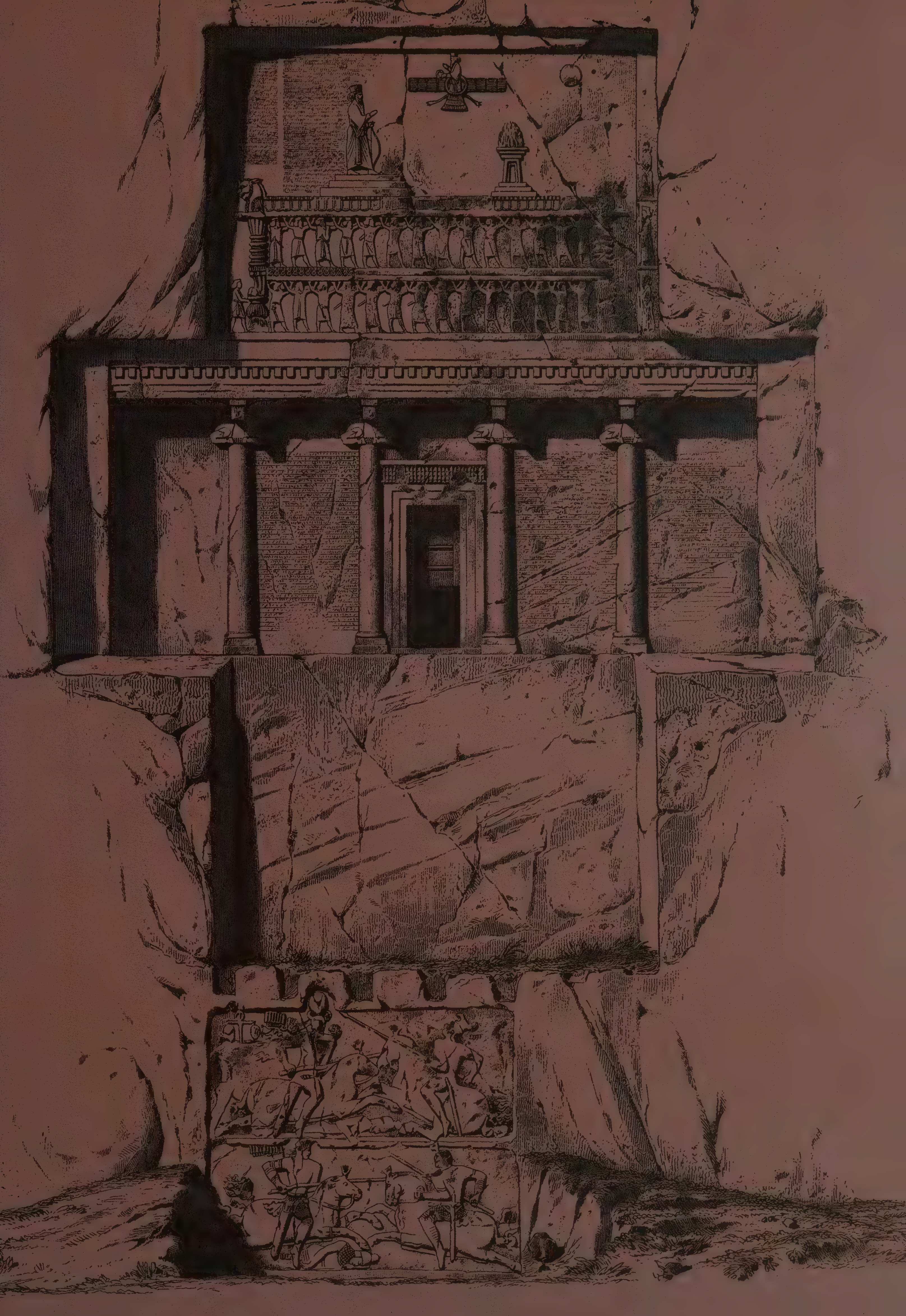
نگاره پیروزی شاپور بر والریانوس. طول نگاره ۱۱ متر، عرض ۵ متر

Naqsh - e - Rostam

Relief depicting Shappur's triumph over Valerian. The bas-relief stand 11 meters high and 5 wide.

Naqsh - e - Rostam

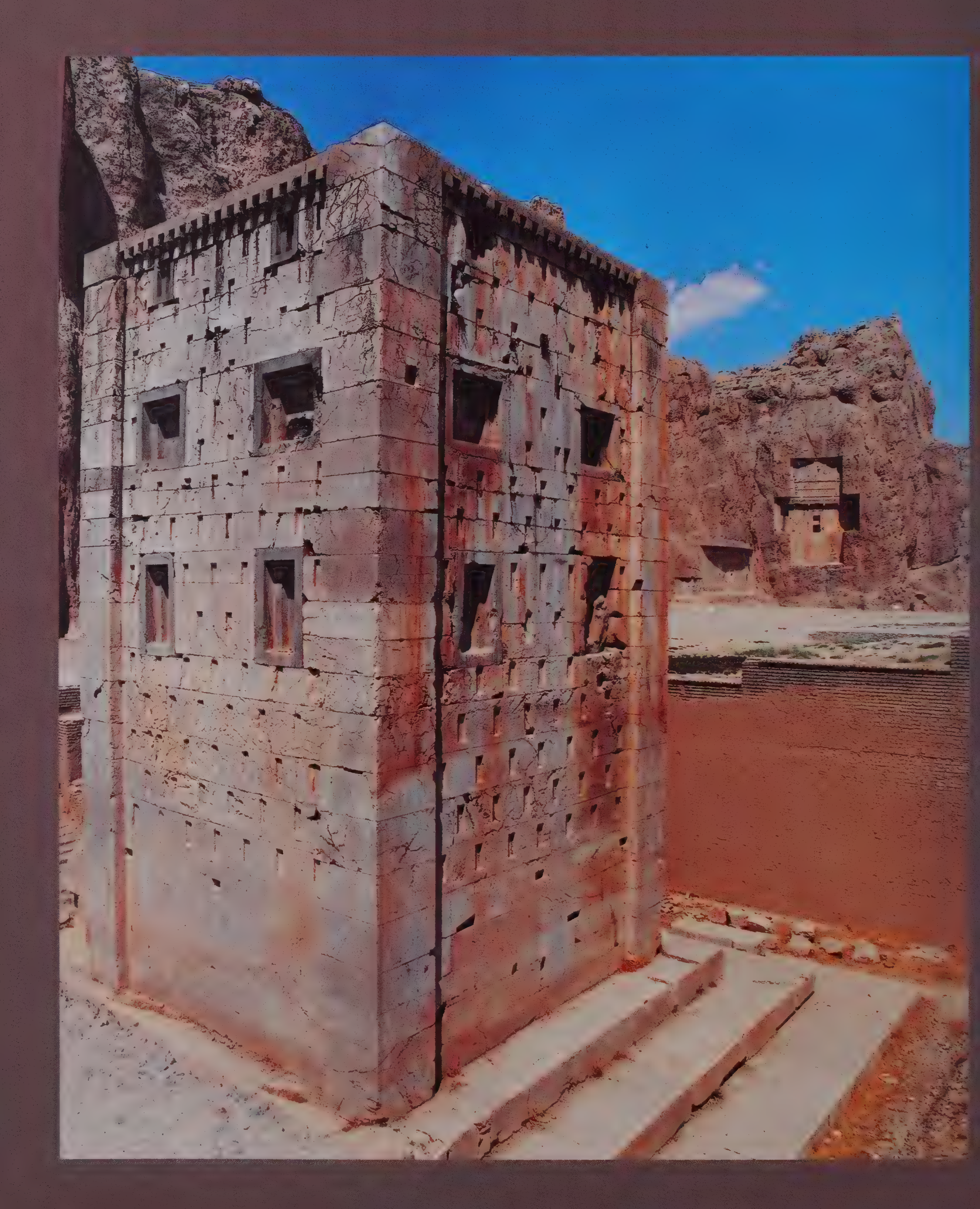
34
۲۰۷

نقش رستم

کعبه زردشت و دورنمایی از آرامگاه خشایارشا

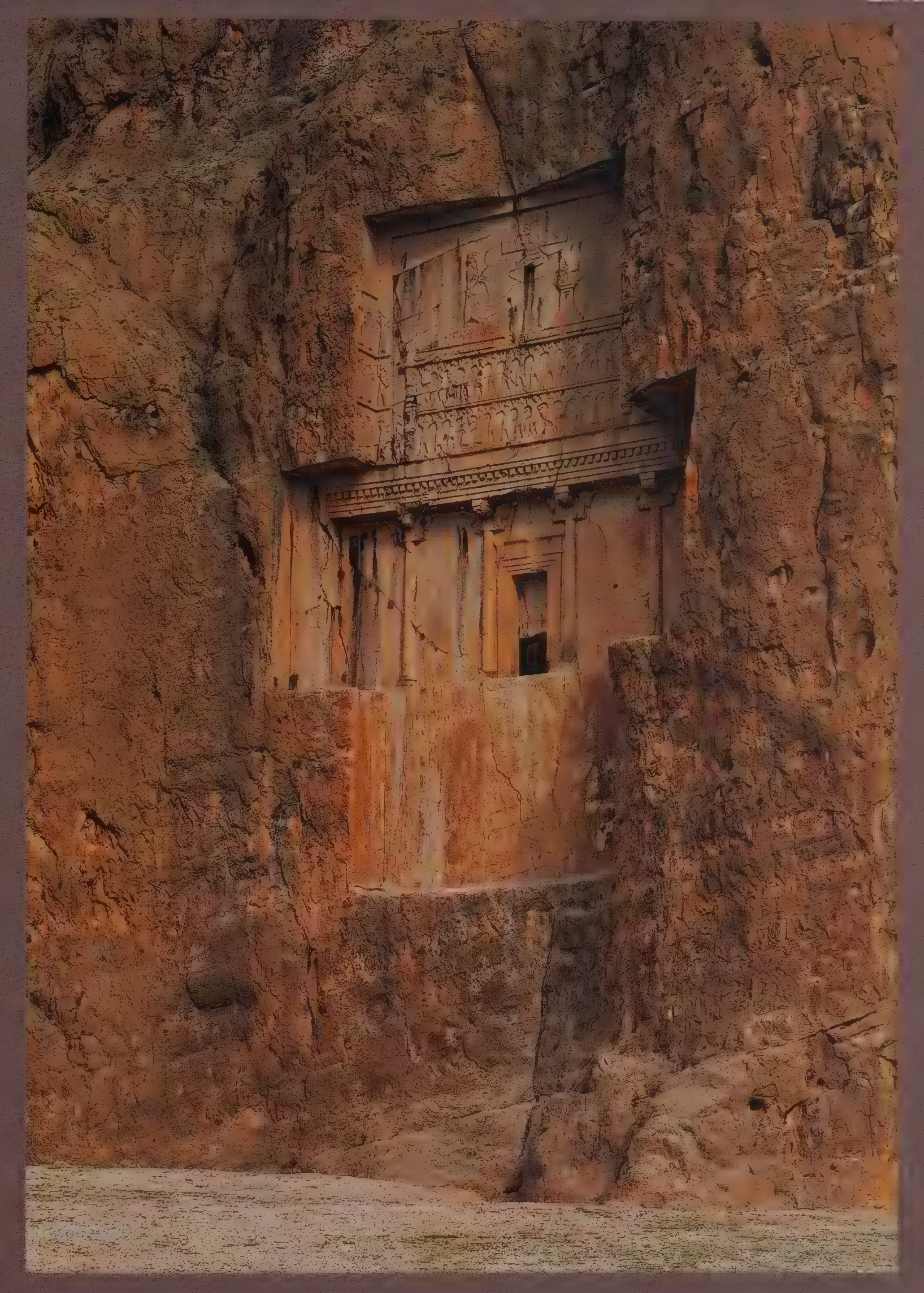
Nagsh-e Rostam

Zoroastrian Ka'aba and a general view of king Xerxes' tomb

نقش رستم - آرامگاه خشایارشا

نقش رستم واقع در ۴ کیلومتری شمال تخت جمشید. در این محل که عیلامیها در اواسط هزاره دوم پ. م خدایان خود را بر صخره آن نقش کرده بودند، داریوش آرامگاه خود را بنا کرد و به تقلید از او جانشینانش از خشایارشا تا داریوش دوم در نقش رستم و از اردشیر دوم تا داریوش سوم در کوه رحمت، آرامگاههای خود را ساختند. نمای خارجی این آرامگاه ها صلیبی گونه است. سقف صخره ای هر آرامگاه را چهارستون با سرستون کله گاوی بر دوش گرفته اند. در میان صلیب دری به آرامگاه گشوده می شود. طول تقریبی هریک از آرامگاهها ۲۲/۹۳ متر و عرض آن ۱۹ متر است. در قسمت پائین صخره، زیر این آرامگاه ها نقوشی در دوره ساسانی حجاری شده است.

Naqsh - e - Rostam

Xerxes' tomb-Naqsh-e Rostam. Located 6 kms north of Persepolis, Darius erected his tomb in this spot, which might have traditionally been considered sacred. A rock, here, bears Elamite carvings of deities. These carvings date back to 2000 BC. After Darius had chosen this site for his tomb, his some of his successors did likewise. Xerxes and Darius II are both buried at Naqsh-e Rostam. Achaemenid kings. However, the from Artaxerxes II to Darius III, chose Mount Rahmat for their tombs.
The exteriors of these tombs are cruciform in shape. The roof of each tomb is supported by four columns, with capitals bearing the bull-head motif. A door to the tomb has been cut in the base of the cross. The average length of each tomb is 22.93 meters, with a width of 19 meters. On the cliff face, below the tombs, are Sassanid engravings.

The zoroastrian "Ka'aba" in Naqsh-e Rostam

[illegible] Achaemenid [illegible] Pasargadae [illegible] in Naqsh-e Rostam, in front of Darius' [illegible] Darius, himself, might have ordered it built. The third [illegible] reign. The Naqsh-e Rostam Temple is shaped like a cubic tower [illegible] 2.5 by 2.5 meters. A staircase [illegible] the chamber. [illegible] Achaemenid monument to have black and white stones. [illegible] place. However, still others believe it to have housed the government [illegible] the Sassanid dynasty. On the walls of this [illegible] back to the Sassanid era. This inscription is rendered in three languages [illegible] Pahlavi and Greek.

The tombs & Unfinished Galleries

۴۰ | آرامگاه اردشیر دوم در کوه رحمت
۲۰۲ | The Tomb of Artaxerxes II on Mount Rahmat

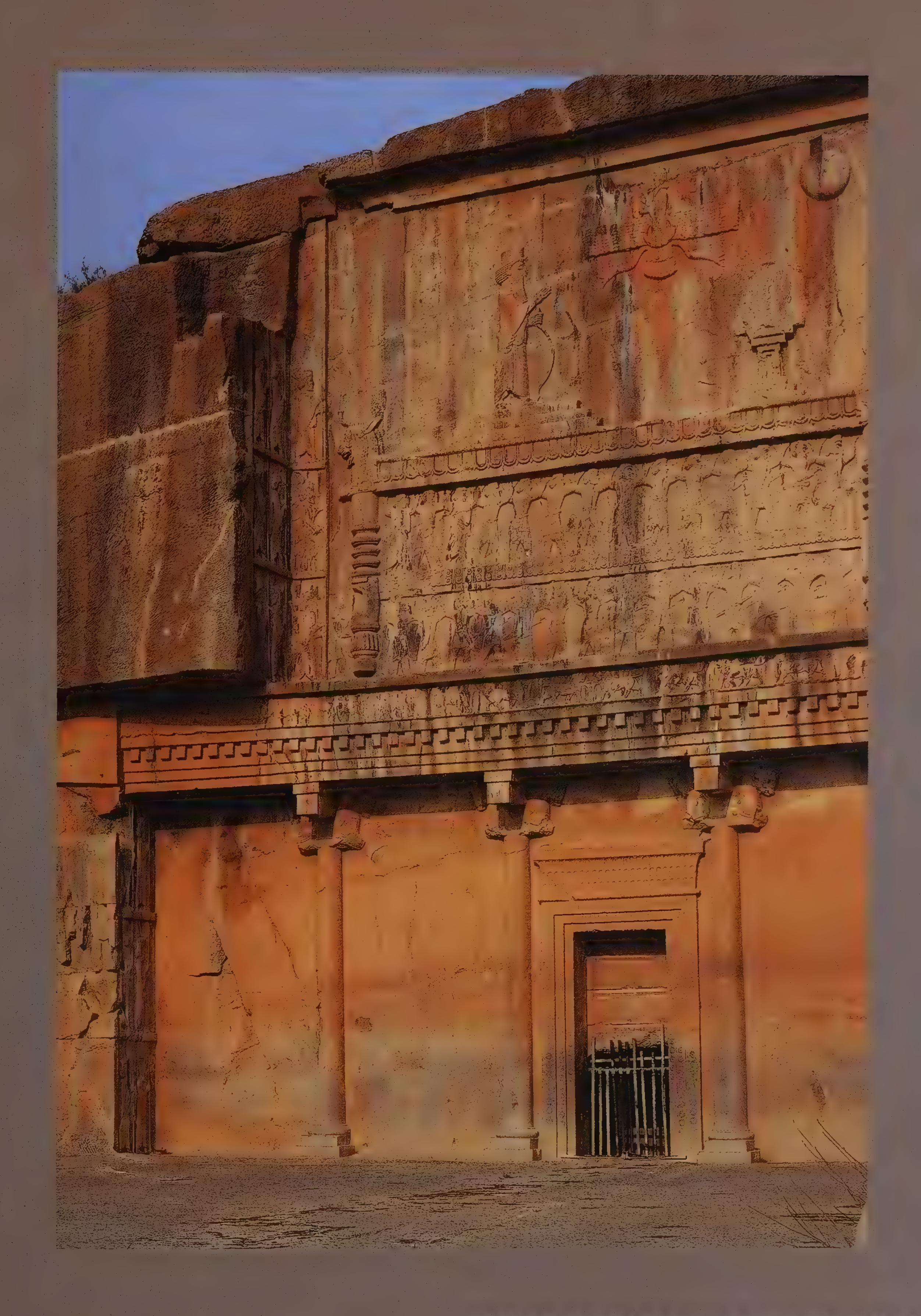
آرامگاه اردشیر دوم در کوه رحمت
نگاره دو سرباز نیزه دار پارسی

Tomb of Artaxerxes II on Mount Rahmat
A bas-relief of two Persian soldiers bearing lances

دروازه‌های جنوبی صد ستون و دورنمایی از آرامگاه اردشیر دوم

Southern gateways of the Hundred column Palace and a general view of the tomb of Artaxerxes II

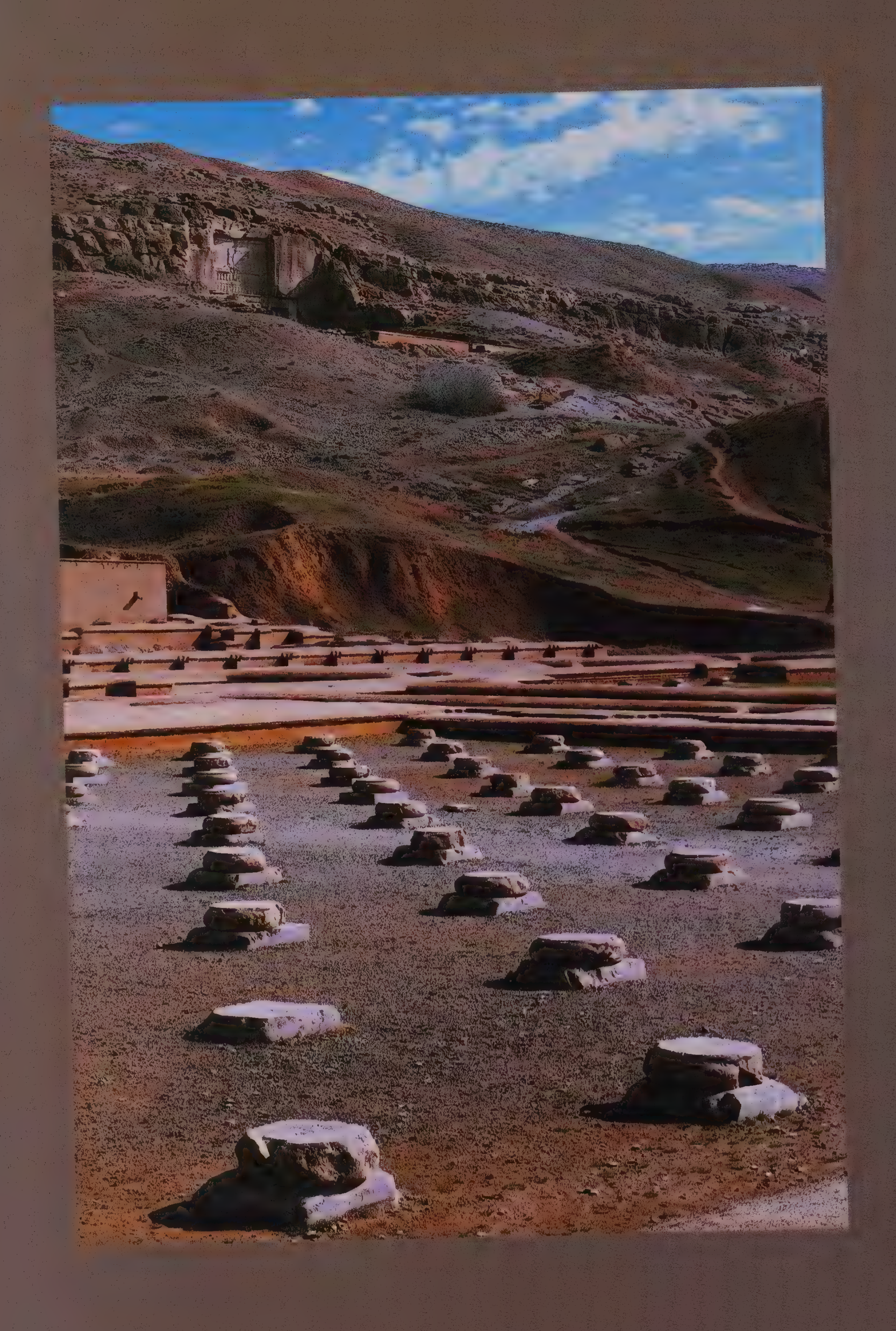

ورودی آرامگاه اردشیر دوم در کوه رحمت فراز شرق صفه تخت جمشید

این آرامگاه توسط اردشیر دوم با الگوبرداری از معماری آرامگاه داریوش در نقش رستم بنا شده است. نمای خارجی صلیبی گونه بوده و چهارستون با سرستون‌های تک گاوی سقف ایوان را به دوش گرفته اند. بر فراز، نقش اهورامزدا را می بینیم که اردشیر در حالت نیایش دست راست را بلند کرده و به سمت او می نگرد.

Entrance to Artaxerxes II's tomb, on Mount Rahmat, above the eastern platform of Persepolis

The architectural design of the tomb, which Artaxerxes II ordered erected, was based on the tomb of Darius; its cruciform exterior is adorned with 4 columns, topped with bull-head capitals. Above all is an image of Ahuramazda, to whom Artaxerxes raises his hands in worship.

44 | موقعیت آرامگاه اردشیر سوم نسبت به خزانه
۱۹۷ | The location of the tomb of Artaxerxes III in relation to the Treasury

45 آرامگاه اردشیر سوم در کوه رحمت

۱۹۶ Tomb of Artaxerxes III on Mount Rahmat

47 | دروازه ناتمام
۱۹۲ | Unfinished Gateway

دروازه ناتمام ۱

The Treasury & Audience I

بخشی از نگاره بارعام داریوش
نگهبان درفش دار و نگهبان حامل سطل ذغال برای عود سوز یا آتشدان

Part of relief showing Darius holding an Audience.
A guard holds a banner, while another, carries coal
for the burning of incense at the fire-temple

بخشی از نگاره بار عام داریوش

از چپ به راست: جامه دار داریوش - اسلحه دار داریوش با تیردان - دو نگهبان درفش دار

Part of the relief depicting Darius' Audience.

From left to right: Darius' personal attendant, his keeper of weapons, and two guards, holding banners

52 | بخشی از نگاره بار عام داریوش
۱۸۹ | Part of Darius' Audience Hall.

بخشی از تالار بار عام داریوش

Part of Darius' Audience Hall.

بخشی از نگاره بار عام داریوش

فرنکه، رئیس تشریفات، کرنش کنان، دست را مقابل دهان گرفته و درحال عرض گزارش با داریوش است.

A general view of Darius' Audience Hall.

The Master of Ceremonies, Faranake, stands respectfully before, Darius, giving his report.

بخشی از نگاره بار عام داریوش
داریوش بر تخت جلوس کرده دبوس در دست راست و گل نیلوفری با دو غنچه در دست چپ دارد. جزئیات لباس درباری و تخت از بسیار ظریف نمایانده شده است.

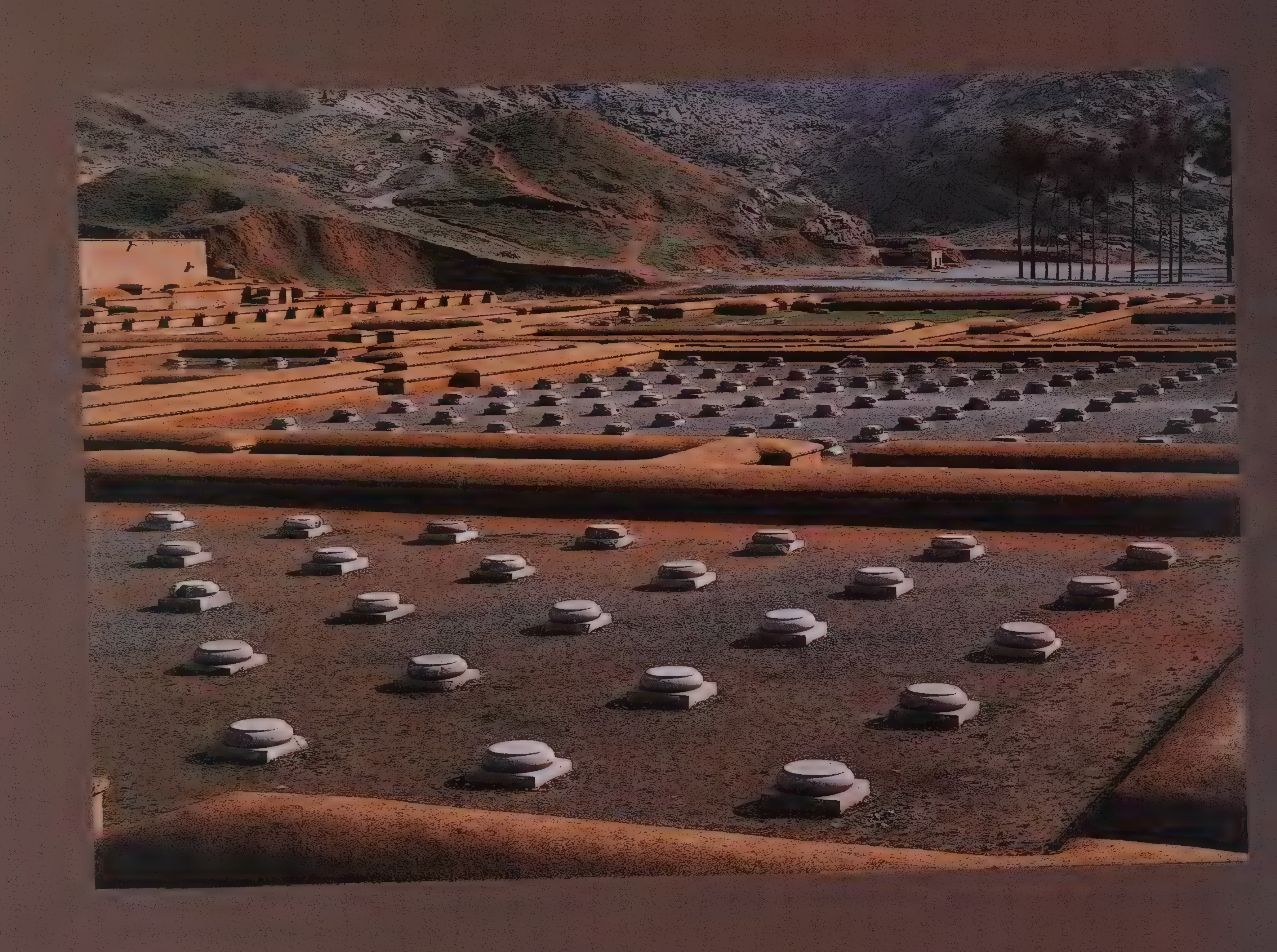
A relief depicting Darius holding an Audience
Darius has ascended the throne. He holds a scepter in his right hand, and a lily, with two buds, in his left. The details of his royal robe are quite evident.

نقش برجسته بار عام نوروزی داریوش معروف به نگاره خزانه
این نگاره نخست در مرکز نگاره‌ی بزرگ پلکان شرقی آپادانا قرار داشت. داریوش در حالی که ولیعهدش را کنار خویش دارد بر تخت نشسته است.

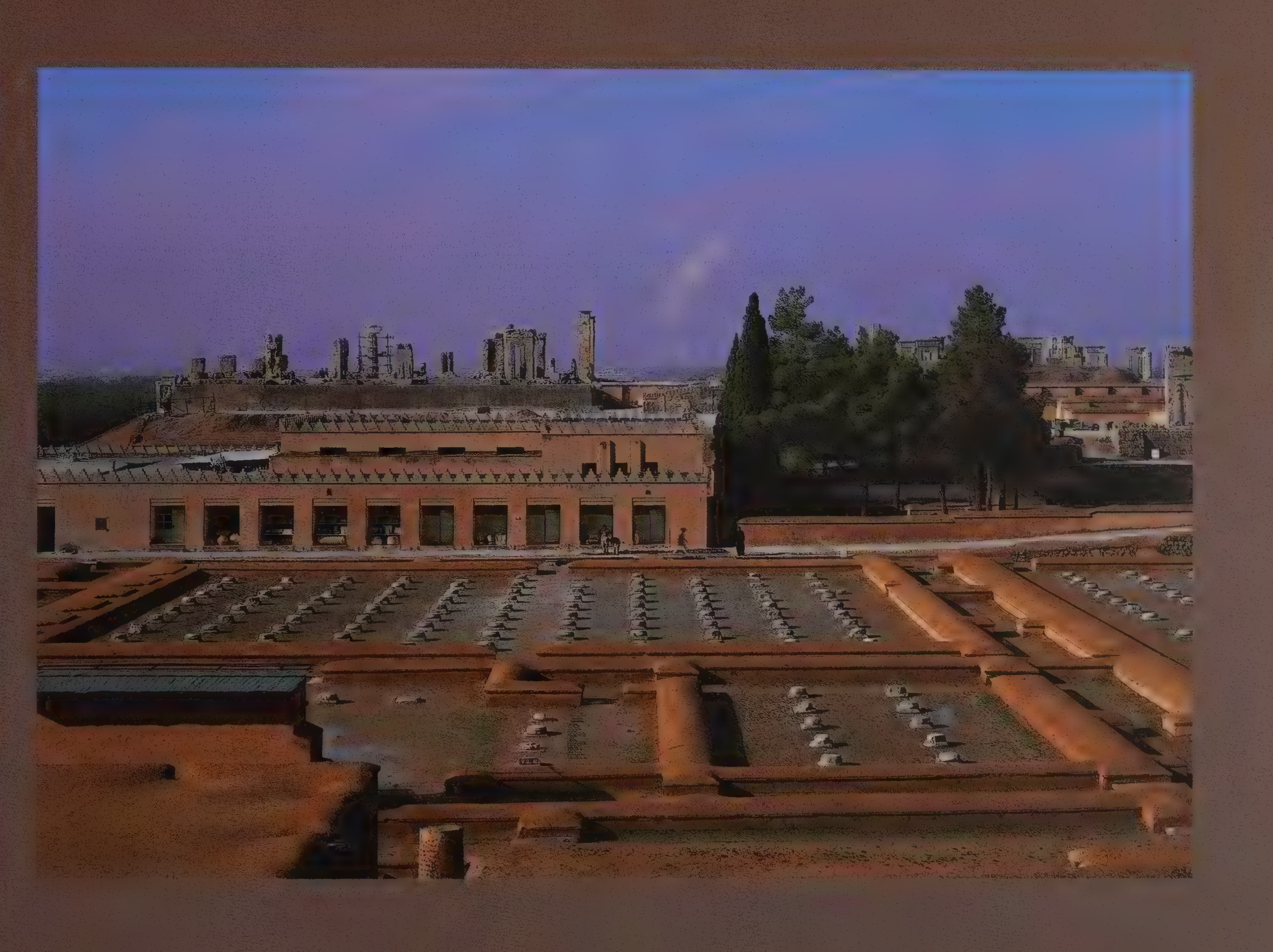
The bas-relief of Darius' No Rouz Audience, known as the "Treasury Relief".
The image was originally located in the middle of the huge relief of Apadana's eastern staircase. Darius is seated on the throne and the crown prince is next to him.

58
۱۸۳

خزانه
نمایی از ستون پایه های عمارت خزانه

The Treasury
Scene of identical column-bases at the Treasury

خزانه

نمایی از ستون پایه های عمارت خزانه

The Treasury

Scene of identical column-bases at the Treasury

خزانه

نمایی از خزانه و دروازه‌های جنوبی صد ستون

The Treasury

A general view of the Treasury and the southern gateways of the Hundred column Palace

ستون پایه های عمارت خزانه

خزانه در گوشه ی جنوب شرقی صفه تخت جمشید یکی از سه بنای اولیه ای است که به فرمان داریوش ساخته شد. عمارت خزانه مرکز امور اداری - مالی و نبض تپنده دربار داریوش بوده است. این عمارت که نخست ۱۲۰/۷۰ متر درازا و ۶۱/۹۰ متر پهنا داشت و با دیوارهایی از خشت خام به ارتفاع تقریبی ۱۱ متر و بدون پنجره ساخته شده بود، مجدداً توسط داریوش توسع یافت، چنانکه تقریباً دو برابر عمارت قبلی شد. سپس در زمان خشایارشا بخشی از آن بریده شد تا فضایی برای بنای کاخ و حرمسرا ایجاد شود. خزانه دارای اتاقهای متعددی بوده است. ستون پایه هایی که سقف این اتاقها را نگاه می داشته اند شکلی واحد داشته اند. در این اتاقها الوح و اسناد اداری و گنجینه های حیرت انگیز شاهنشاهی نگه داری می شده است. مولفان یونانی از این گنجینه گزارشهایی شگفت داده اند. با اینکه خزانه توسط سربازان اسکندر بکلی غارت شد و در لهیب آتش سوخت اما اندکی از اشیا گرانبهای آن در حفاریهای اخیر بدست آمد. این اشیاء علاوه بر الواح گلی شامل ظروف سنگی، هاون ها، بشقابهای ماسه سنگی با نوشته هایی به خط آرامی، تندیس ها و تعداد زیادی سلاح می شود.

Column-bases of the Treasury

The Treasury was one of the first three monuments to be built by order of Darius in the southeastern sector of Persepolis. It was considering the artery of Darius' court. Initially, this structure was 120.7 meters long and 61.90 meters wide, with walls of dried brick, which reached a height of nearly 11 meters. As Darius developed it further, it lost nearly half of its original size. DuringXerxes' reign, part of it was removed to make room for a palace and harem. The treasury contained a large number of chambers and the columns, which supported the ceiling, were of identical shape and form. Some of these chambers served as archives and were used to house royal documents. Greek historians have made some astonishing comments regarding the Treasury. Although it was plundered by Alexander's army, and then burned, recent excavations have yielded some valuable arifacts. In addition to clay tablets, stone pots, mortars, moss-stone plates bearing Aramaic scripts, statues and large caches of weapons have been unearthed at the site.

عمارت خزانه و بار عا

هدیش - کاخ خشایارشا

جزئیات نگاره پلکان غربی - خدمتکاری در حال حمل بزغاله زنده

Hadish: Xerxes' Palace

Details of the western staircase - A servant carrying a live kid

هدیش - کاخ خشایارشا
بخشی از نگاره پلکان غربی
Hadish: Xerxes' Palace
Portion of the western staircase

هدیش - کاخ خشایارشا
بخشی از نگاره پلکان غربی
Hadish: Xerxes' Palace
Portion of the western staircase

هدیش - کاخ خشایارشا
بخشی از نگاره پلکان غربی - خدمتکاری در حال حمل غذا
Hadish: Xerxes' Palace
Portion of the western staircase - An attendant carrying food

67
۱۷۴

هدیش
پلکان غربی - نگاره خدمتکاران
70
۷۰
Hadish
Western staircase-& bas relief depicting servants

هدیش
نگاره خدمتکاران و بزکوهی
Hadish
A bas-relief depicting serveral servants, next to them is a goat

72
۱۶۹

هدیش
نگاره فروهر در پلکان غربی

Hadish
The image of Farrevahar on the western staircase

هدیش

پلکان غربی - نگاره شیر بالدار با سر انسانی. عصر سلطنت خشایارشا با مبالغه در هنری که متاثر از هنر آشوری است مشخص و ممتاز است

Hadish

Western Staircase - Bas - relief of a winged lion with a human head, one of the distinguishing features of Xerxes' reign is exaggeration of Assyrian-inspired art.

هدیش - درگاه شمالی کاخ
نگاره خشایارشا و ملازمانش
Hadish-Northern Portal of the palace
Xerxes and his attendants.

76
۱۹۵

هدیش - کاخ خشایارشا
درگاه شمالی با دورنمایی از کاخ تچر

Hadish: Xerxes' palace
Northern Portal with Tachara in the background

هدیش – نمایی از پلکان شرقی

Hadish Eastern Staircase

نمای کلی کاخ اختصاصی خشایارشا، هدیش و پلکان غربی آن

Overall view of Xerxes' Private Palace

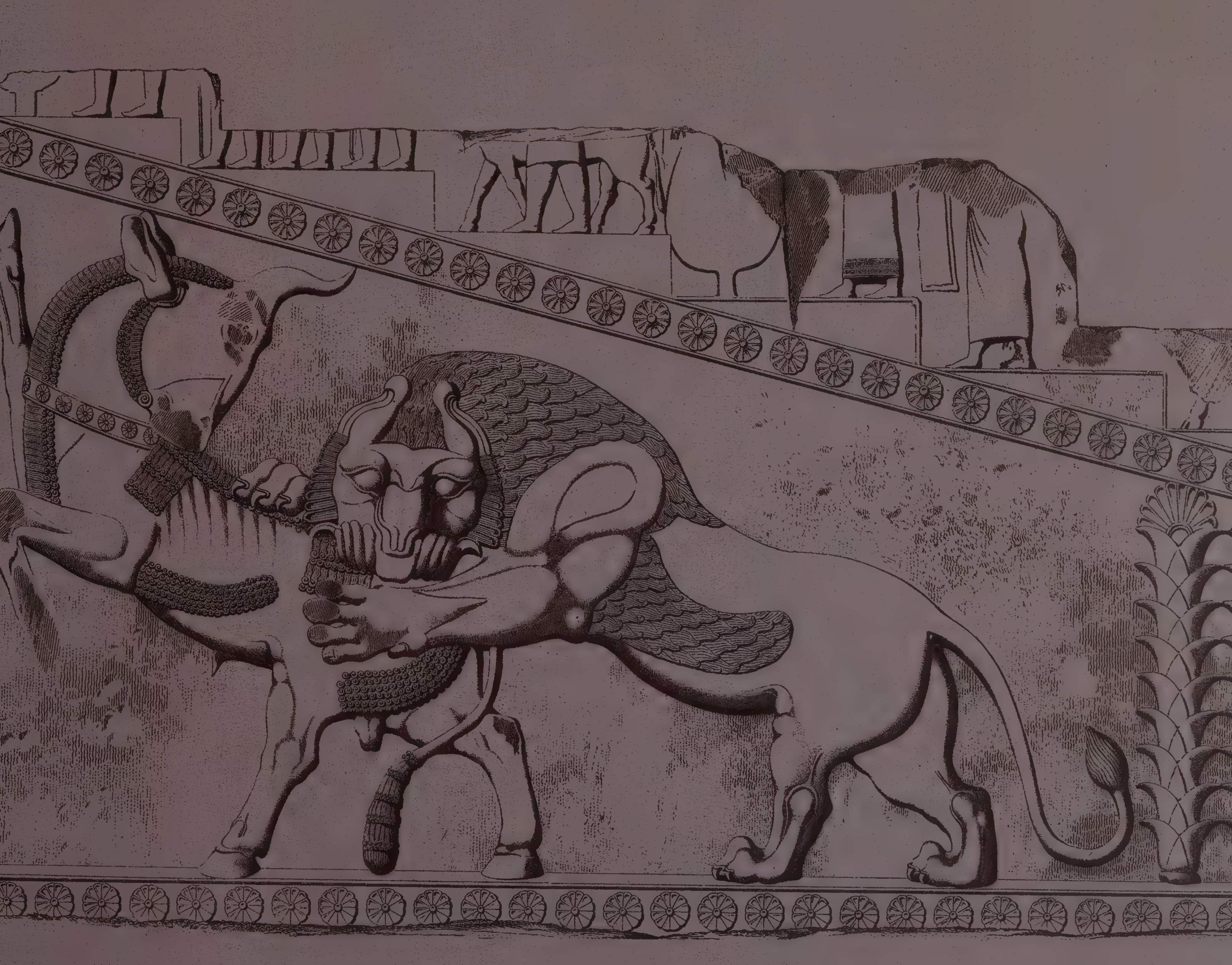
Hadish and its western staircase the completion of which is ascribed, in three languages, to Artaxerxes I, the successor of Xerxes.

XI

تچر
نبرد گاو با شیر
Tachara
Battle between a Cow and lion

87 ۱۵۴

تچر

نگاره سربازان نیزه دار بر درگاه غربی

Tachara

relief depicting-lance-bearing soldiers on the western gateway

تچر - درگاه تالار اصلی

نبرد پهلوان با حیوان افسانه ای شیر ببر. پهلوان با دستی شاخ حیوان را گرفته و با دستی دیگر دشنه ای در بدن او فرو برده است.

Tachara - Entrance to main hall

Bas-relief at the gateway showin a royal hero combating a legendary beast. The hero has seized hold of the horn of the beast with one hand, while he plunges a sword into its body with the other.

داریوش در حال ترک کاخ خود
ملازمی چتری آفتابی بر روی سر او گرفته است. تاج شاه روکش از طلا داشته است.
از سوراخهایی که در نگاره تعبیه شده معلوم می شود که شاه گردن بندی نیز برگردن داشته است

Darius leaving his palace
an attendant is holding a parasol over his head. The king's crown was originally covered with a piece of hammered gold and the holes in the relief indicate that he'd been wearing a necklace as well.

تچر
نبرد پهلوان با شیر
Tachara
Battle between a hero and lion

تچر

Tachara

Western staircase, the bas relief, Thracian tribute collectors

یکی از درگاه های کاخ تچر

برای ساختن این درگاه ها قطعات عظیم سنگ بر سطح روی هم گذاشته شده و تراش خورده‌اند. هر درگاه دارای دو نگاره است که در دو طرف روبروی هم قرار گرفته‌اند. در دست نفر اول هر درگاه سپری بافته شده از چوب بید قرار دارد. هر درگاه نزدیک ۷۵ تن وزن دارد.

One of Tachara's entrances

Large pieces of rock had to be cut and then paired on top of one another in order to build this monument. Each gateway has two bas-reliefs, which stand opposite each other. In the hand of the first image is a wicker shield. Each entrance weighs 75 tons.

◄

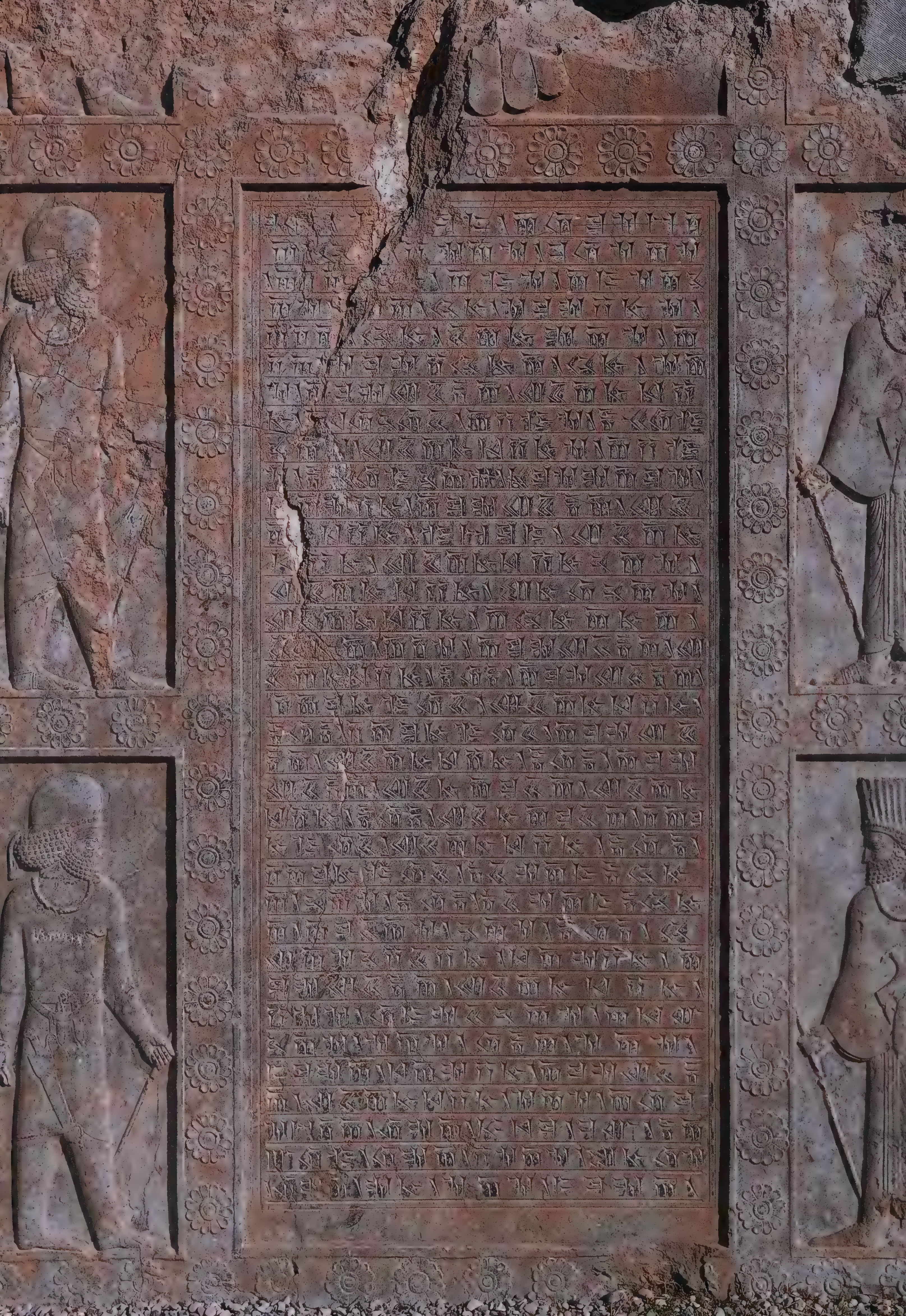
یکی از پنجره های کاخ تچر

هر پنجره ۲/۵ متر بلندی، ۲/۶۵ متر عرض، ۱/۵ متر عمق و ۱۸ تن وزن دارد. قاب این پنجره ها از دو طرف دارای سنگ نبشته ای به سه خط میخی عیلامی، بابلی و فارسی باستان است با این مضمون: از ستان (آستان) سنگی را داریوش شاه کرد

One of Tachara's windows

each windows is 2.5 meters tall, 2.65 meters wide and weighs 18 tons. The windowpanes bear inscriptions in Elamite, Babylonian and persian, on both sides which read.

▲

تچر - پلکان غربی - سنگ‌نبشته اردشیر سوم

بند ۱ - خدای بزرگ است اهورامزدا، که این زمین را آفرید، که آن آسمان را آفرید، که بشر را آفرید، که شادی را برای بشر آفرید، که مرا که اردشیرم، شاه کرد، یگانه شاهی از بسیاران، یگانه فرمانداری از بسیاری

بند ۲ - اردشیر شاه بزرگ، شاه شاهان، شاه ممالک، شاه این زمین گوید: من پسر اردشیر شاهم. اردشیر پسر داریوش شاه. داریوش پسر اردشیر شاه. اردشیر پسر خشایارشاه. خشایارشاه پسر داریوش شاه. داریوش پسر ویشتاسپ نام. ویشتاسپ پسر ارشام نام هخامنشی.

بند ۳ - اردشیر شاه گوید: پلکان سنگی را من ساخته‌ام.

بند ۴ - اهورامزدا و ایزد مهر مرا، این کشور را و آنچه را که کرده‌ام بپایند.

Tachara

Tachara Western stairway Artaxerxes III's inscription

تچر
ستون ضلع شرقی ایوان. در روی این ستون متنی به سه خط میخی فارسی باستان، عیلامی و بابلی نقش بسته است.

Tachara
The column of the eastern side of the portico, an inscription in the three languagest of Elamite, Babylonian and persian.

نمای جنوبی کاخ اختصاصی داریوش "تچر"

کاخ اختصاصی داریوش، کوچکتر از تالار بزرگ بار آپادانا، در حاشیه جنوبی آن ساخته شد. این کاخ با عظمتی شاهانه بر کرسی ای به ارتفاع ۲،۵ متر چون نگینی می درخشد. مساحت آن ۱۱۶۰ متر است و ایوان آن بر تارک هفت ستون در دو ردیف استوار بوده است. [illegible] کاخ را ۱۲ ستون سنگی در سه ردیف چهار ستونه برپا می داشته اند. قاب درها و پنجره های تمام سنگی هنوز برجای مانده اند.

The southern View of Darius' private palace, Tachara

Though smaller than Apadana, and built on its southern [illegible], Darius' pri[illegible] palace, from is lofty height of 2.5 [illegible] jewel. It covers 1160 sq. metres [illegible] columns, numbering 7 apiece. The roof of the palace's central [illegible] supported by 12 stone columns built in three rows, of 4 each. [illegible] doors and windows, which [illegible] made entirely of stone, are still in place.

102
۱۳۹

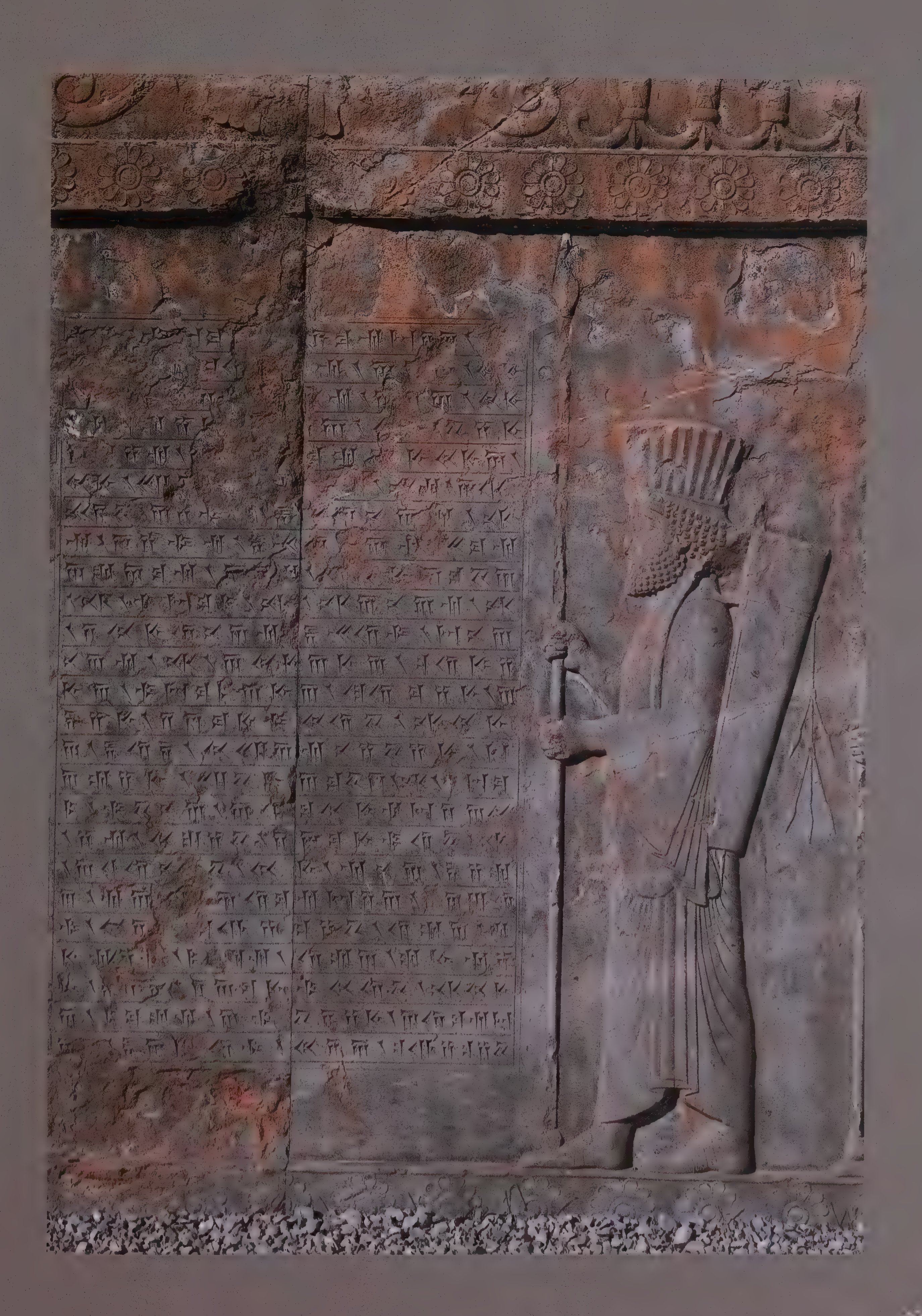
تچر
چشم انداز جنوبی و پلکان ورودی آن

Tachara
A view of "Tachara" and its entrance stairway from the South

Tachara

تچر
بخشی از پلکان جنوبی - نقش برجسته سربازی نیزه‌دار در کنار کتیبه خشایارشا
Tachara
Part of the southern Staircase A bas-relief of a lance-bearing soldier next to Xerxes' inscription

The [illegible]

تالار سه دروازه
نگاره نبرد نمادین شیر و گاو
The hall of three gateways
Image of the symbolic battle between the lion and bull

سه دروازه

قسمتی از چین لباس اردشیر در درگاه جنوبی. لباس بلند و پرچین، لباس مشخص هخامنشی است. طرح این لباسها عیلامی است و آخرین مرحله تکامل آن به زمان داریوش می رسد. لباس شاه از سه قطعه پارچه مختلف تشکیل شده که به کمک حاشیه ها از یکدیگر مشخص می شود.
بالاترین قطعه لباس پارچه ای است که روی شانه ها قرار می گیرد و از این مچ دست تا آن مچ را در برمی‌گیرد سوراخی برای عبور سر در میان دارد و روی سینه و شانه ها را پوشش می دهد. بعد پارچه یک رنگی است به طرف پایین بدن که تا کمر را می پوشاند و در طرف جلو کمی بالا زده شده و از همین روی چین های عمیقی پدید آورده است. قطعه سوم پارچه ای است نقش دار که بصورت لنگ بسته می شود. از چین های پشت دامن پیداست که این چینها کمی بطرف جلو و بالا کشیده شده است. درحالی که پارچه در پشت دامن با قوسهای افقی بزرگی دور بدن قرار می گیرد. پارچه قسمت جلوی دامن از عرض روی هم جمع می شود و با چین های مخروطی شکل به پایین می آویزد. احتمالا برای حفظ زیبایی حالت چین ها از چین زیرین وزنه ی کوچکی آویخته می شده است. تعیین جنس پارچه ها غیر ممکن است اما احتمالا بسیار گرانبها بوده است. می دانیم که لباس بزرگترین هدیه شاهانه به حساب می آمده. همراه لباس چین دار هخامنشی کفش سه بنده برپا می کرده اند. فقط کفش شاه و ولیعهد بدون بند بوده است.

Three Gateways

The southern portal. Part of the fold in the royal robe of Artaxerxes, this voluminous robe is an achaemenid garment of honor. Though its design is Elamite, this type of clothing dates back to Darius' reign. The king's attire consists of three different parts, whice are distinguished from one another by their margins. The uppermost piece is a cape-like garment, whit a hole in the middle for the head. This piece, which completely covers the chest and shoulders, falls to the wrists. Then three is a kilt, of a single color. This pieces, which cover the lower parts of the body, is fastened at the waist. The front of this garment is brought up slightly higher than the sides and back, thus forming deep flods.
The third piece is a wide, colorfrul sash. Its folds are gathered upwards in front, which causes the length in back to from large horizontal arcs. The fabric, in the front of the skirt, falls to the ground in long, cone-like folds. It seems that for aesthetic reasons, a small scale is attached to the lower folds. We do not know what types of fabric were used for these clothes. However, by all accounts, we know that they were highly valuable. Such garments were greatly prized and regarded as the greatest royal gifts.
Along whit their full, court robes, Achaemenid nobles wore shoes that were fastened with three laces. However, the shoes of the king and crown prince were unique in that they had no laces.

سه دروازه

درگاه جنوبی - نگاره اردشیر و دو ملازمش در حال خروج از کاخ، یکی از ملازمین مگس پران و حوله و دیگری چتری به دست دارد. این نگاره تقلیدی از نگاره درگاه جنوبی کاخ اختصاصی داریوش است با این تفاوت که نقش اهورامزدا بر فراز سر شاه به نگاره اضافه شده است

Three Gateways

Southern Portal An Image of Artaxerxes and his attendants leaving the palace; one of the attendants carries a flywhisk and towel, while the other has an umbrella. The carving appearrs to emulate another, located at the southern portal of Darius' private palace. The only difference is that the image of Ahura Mazda is depicted above that of Xerxes.

سه دروازه

نگاره درباریان مادی و پارسی بر پلکان ورودی

Three gateways

Image of persian and Median courtiers on the entrance staircase

سه دروازه
پلکان ورودی شمالی
Three gateways
Stairs leading to the northern entrance

سه دروازه

نگاره سربازان بر پلکان سه دروازه

Three gateways

A bas-relief of soldiers on the staircase leading to the gate.

سه دروازه
پلکان شمالی

Three gateways
A view of the stairs leading to Three Gateways

سه دروازه

پلکانِ وروديِ شمالی، نگاره سربازان پارسی که گل نیلوفری در دست دارند

Three gateways

An image of Persian soldiers equipped with lances and shields

117

۱۲۴

سه دروازه
نگاره افسران مادی و پارسی جناح شرقی پلکان ورودی

Three gateways
Image of Median and Persian officers in the eastern wing of the entrance staircase

سه دروازه

نگاره سربازان پارسی و مادی بر دیواره بیرونی پلکان ورودی

Three gateways

Image of persian and Median Soldiers on the outer wall of the stairs leading to the entrance.

سه دروازه
پلکان ورودی شمالی
Three gateways
Stairs leading to the northern entrance

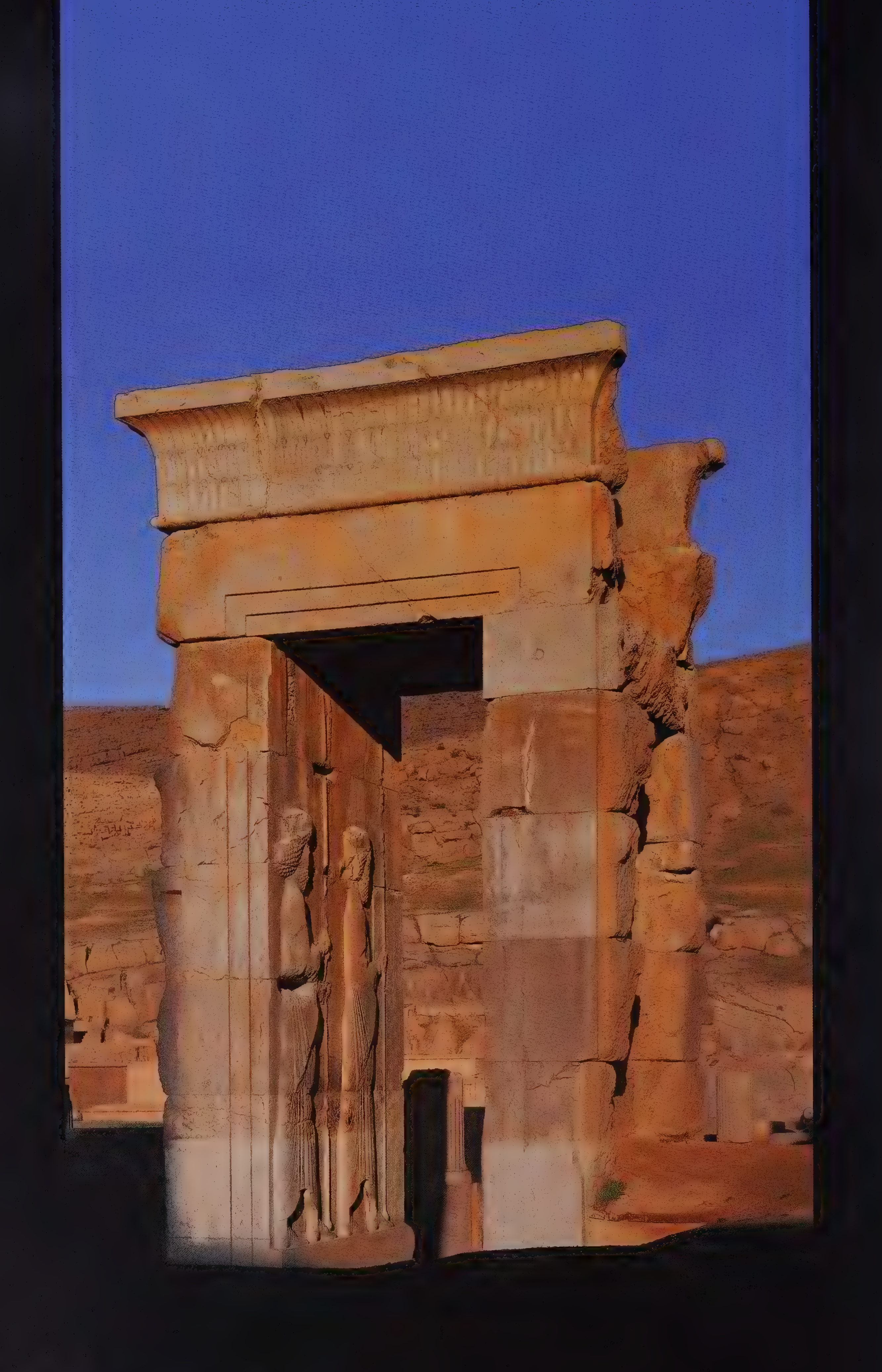
سه دروازه
نگاره سربازان پارسی و مادی بر دیواره بیرونی پلکان ورودی

Three gateways
Image of persian and Median Soldiers on the outer wall of the stairs leading to the entrance

سه دروازه

صد ستون
درگاه غربی - نگاره دو سرباز پارسی در حال حمل نیزه
Hundred columns
Western gateway, two Persian soldiers, bearing lances.

صد ستون
دو درگاه غربی
Hundred columns
Two western gateways.

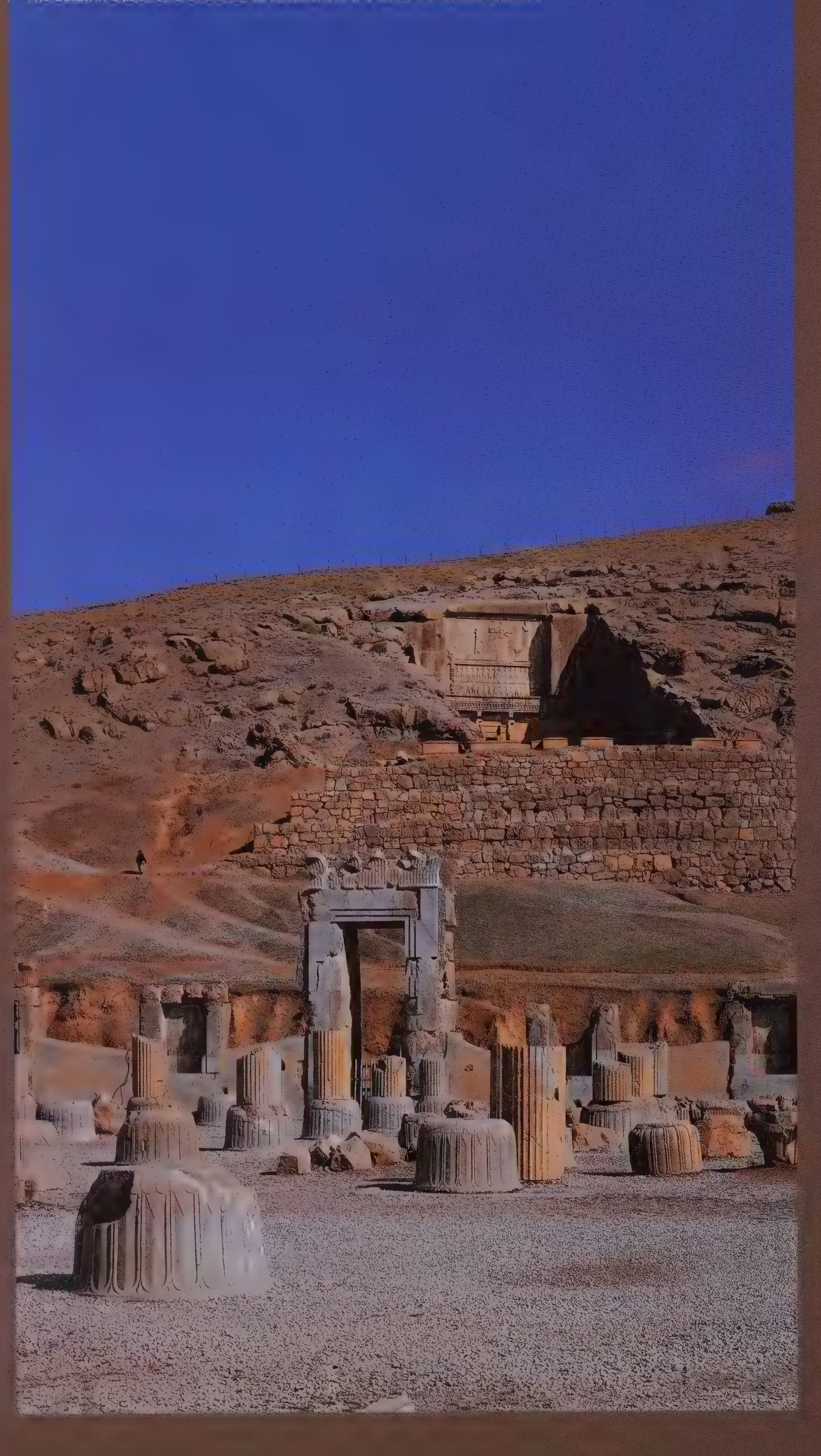
127
۱۲۷

صد ستون
درگاه غربی
Hundred columns
Western gate

صد ستون
دروازه های شرقی صدستون
Hundred columns
Eastern gateways

صد ستون
نمایی از ستون پایه ها و درگاهی که رو به آرامگاه اردشیر دوم در کوه رحمت دارد

Hundred columns
The column bases and entrance to Artaxerxes II's tomb on Month Rahmat.

صد ستون
نیمی از قسمت زیرین و تاجی شکل سرستونهای مرکب
Hundred columns
Half of the lower part and the crown-shaped capitals

صد ستون
نیمی از یک سرستون حلزونی
Hundred columns
Half of the intritately carved capital of the column

صد ستون
جزئیات نگاره درگاه شمال غربی - نگهبانان پارسی و مادی
Hundred columns
Details of the image of the northwestern entrance-Persian and Median guards

صد ستون

درگاه جنوب غربی - شاه بالا و در مرکز بر تخت نشسته و ملازمش پشت سر او ایستاده است زیر پای شاه نگاره آورندگان هدایا دیده می شود

Hundred columns

The southeastern gateway. The king is seated above and in the center, whereas, his attendant is seated belhind him. Beneath him are emissaries bearing gifts-

صد ستون

درگاه جنوب شرقی

Hundred columns

The southeastern gateway.

صد ستون

درگاه جنوب شرقی

Hundred columns

The southeastern gateway.

صد ستون

درگاه جنوب غربی، نگاره شاه بر تخت وملازمی که پشت سر او ایستاده است

Hundred columns

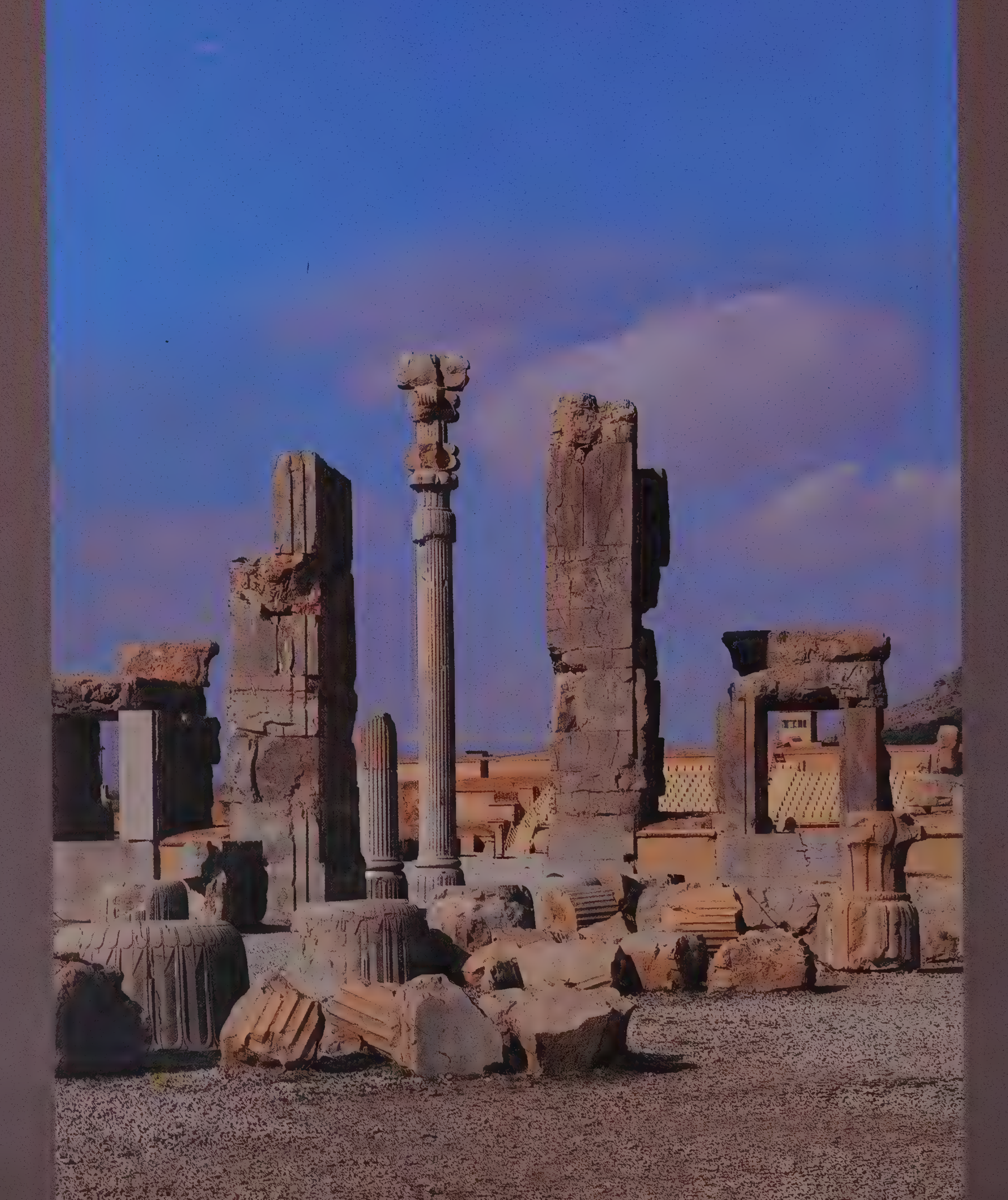
Southwestern gateway, image of the king on the throne, with an attendant seated behind him.

صد ستون

درگاه شمال غربی - شاه در قسمت بالا بر تخت نشسته، رئیس تشریفات روبروی او ایستاده است. پشت سر شاه ملازم با یک دست، مگس پرانی بالای سر شاه گرفته و با دست دیگرش حوله ای را نگاه داشته در کنار او اسلحه دار شاه ایستاده است. زیر پای شاه سربازان پارسی و مادی مسلح با نیزه کمان و سپر ایستاده اند.

Hundred columns

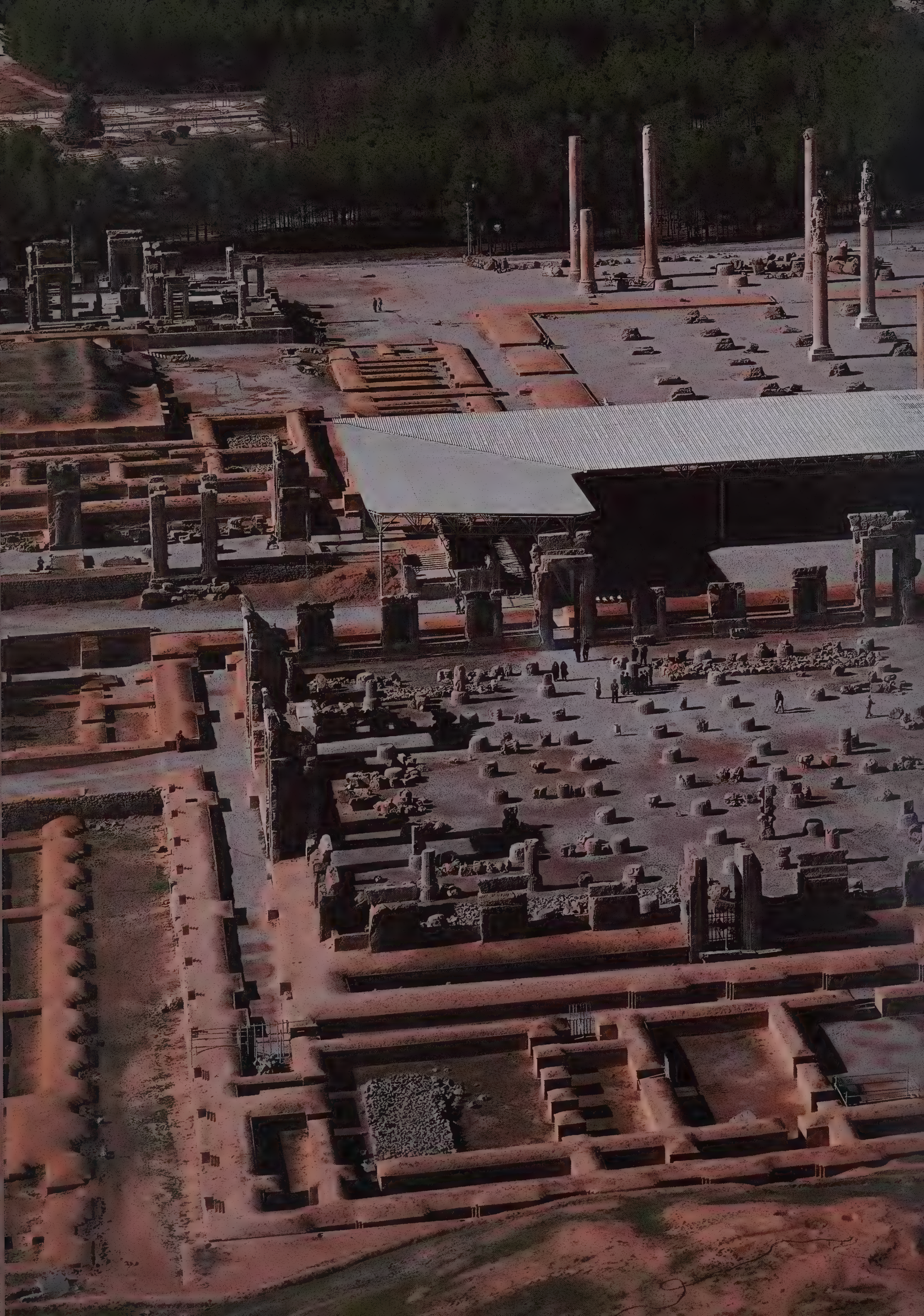
The northwestern gateway the king is seated on the throne and the Master of Ceremonies stands before him.Behind the king, stands an attendant, with a flywhisk. In one hand, which he holds above the king's head, and a towel in his other hand. Next to him is the king's keeper of arms. Below are Persian and Median soldiers equipped with bows, arrows and shields.

صد ستون
درگاه شمالی
Hundred columns
The Northern gateway.

139
۱۰۲

صد ستون
درگاه شرقی
Hundred columns
The eastern gateway

۱۴۳
۹۸

صد ستون

درگاه شمال غربی بالای درگاه . نگاره بار عام شاه به تقلید از نگاره بار عام داریوش نقش شده است. زیر تخت شاه سربازان پارسی و مادی در حال نگهبانی دیده می شوند

Hundred columns

The northwestern gate. Above the gate Is a bas-relife of the king's audience chamber, copied after a similar carving of Darius' audience Hall. Below the king's throne Persian and Median soldiers stand guard.

صد ستون

درگاه شمالی نمایی از سر گاو نگهبان

Hundred columns

Northern gateway, image of a bull's head and a guard

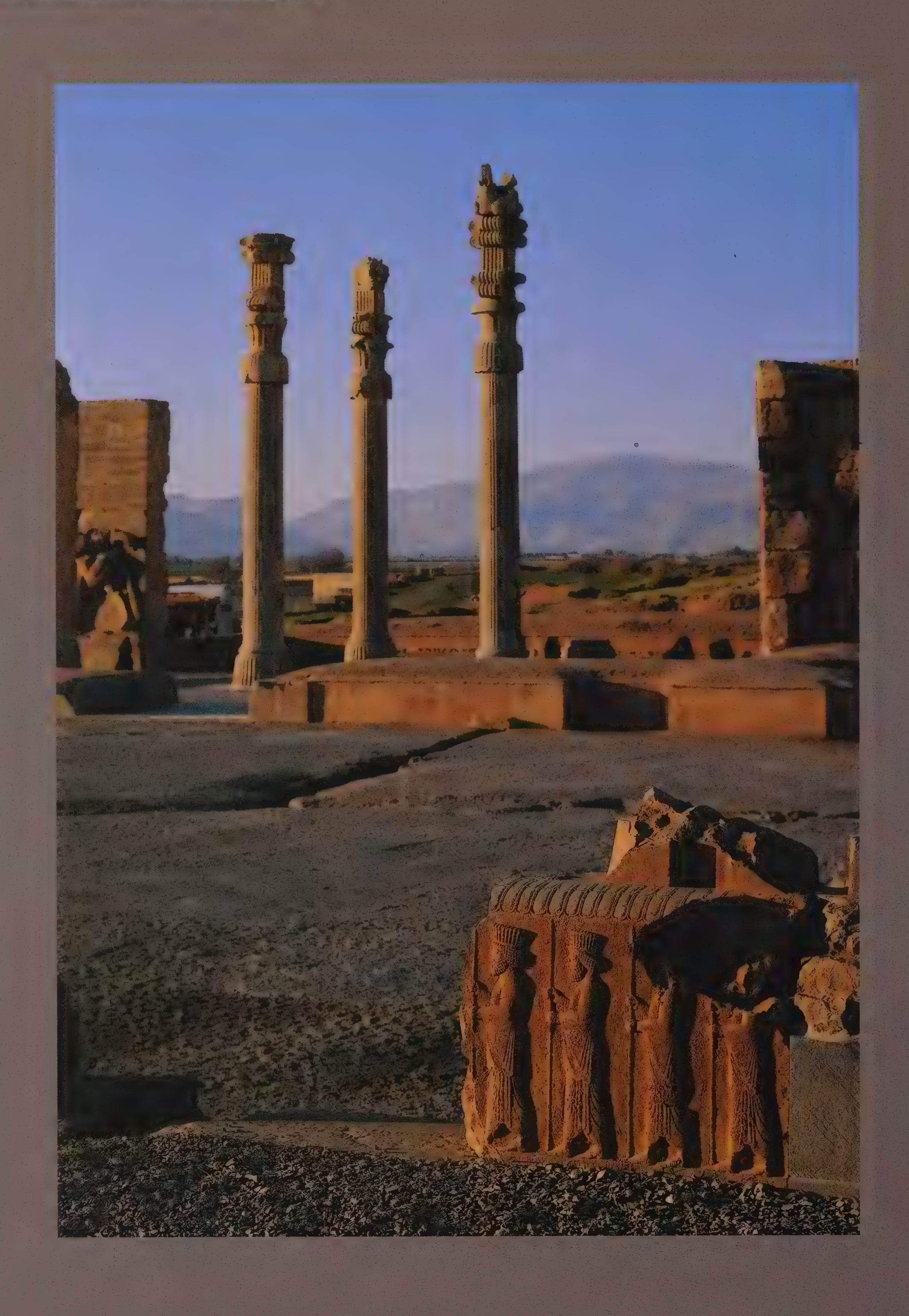

صد ستون
درگاه شمال غربی
Hundred columns
The Northwestern gateway

آپادانا
پلکان شمالی - نگاره سربازان در حال حمل نیزه

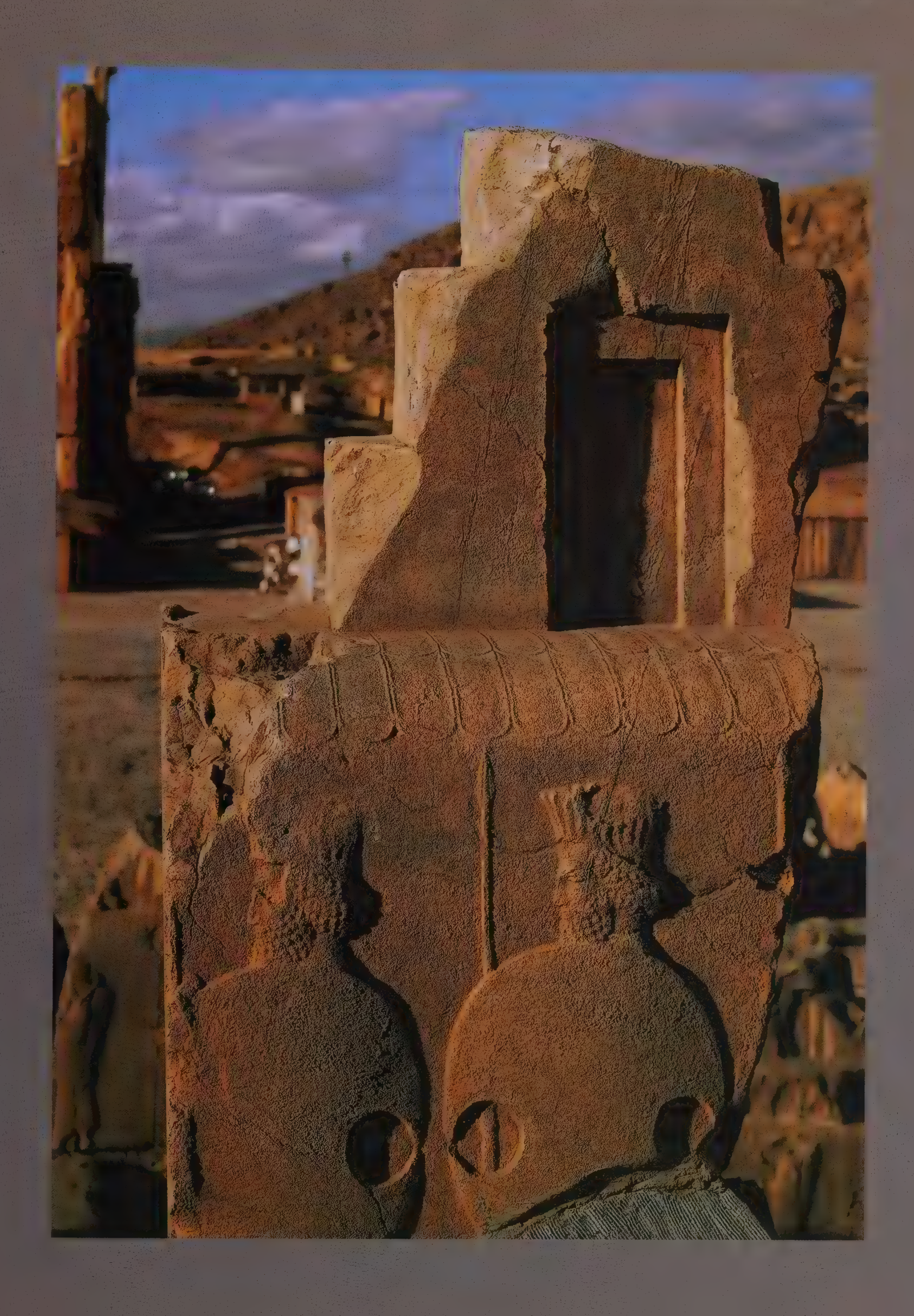
Apadana
Northern staircase-Relife of soldiers bearing lances

151
۹۰

آپادانا
پلکان شمالی - نگاره دو سرباز در حال حمل نیزه و سپر در پلکان شمالی

Apadana
Northern staircase-Relief of two soldiers bearing lances and shields

◄ 152 / ۸۹
سوری ها در حال آوردن هدیه
بخشی از نگاره هیئت نمایندگی
Delegation of syrians bearing gifts

▲ 153 / ۸۸
بخشی از نگاره هیئت نمایندگی
سکاهای تیزخود (الاغ) در حال آوردن هدایا
Part of the bas-relief of the Scythian representative delegations bearing gifts

آپادانا
پلکان شرقی - هیأت‌های نمایندگی ارمنی و بابلی
Apadana
Eastern Staircase- Armenian and Babylonian delegations

آپادانا
پلکان شرقی، سربازان گارد داریوش
Apadana
Eastern Stairway, Darius guards

157
۸۲

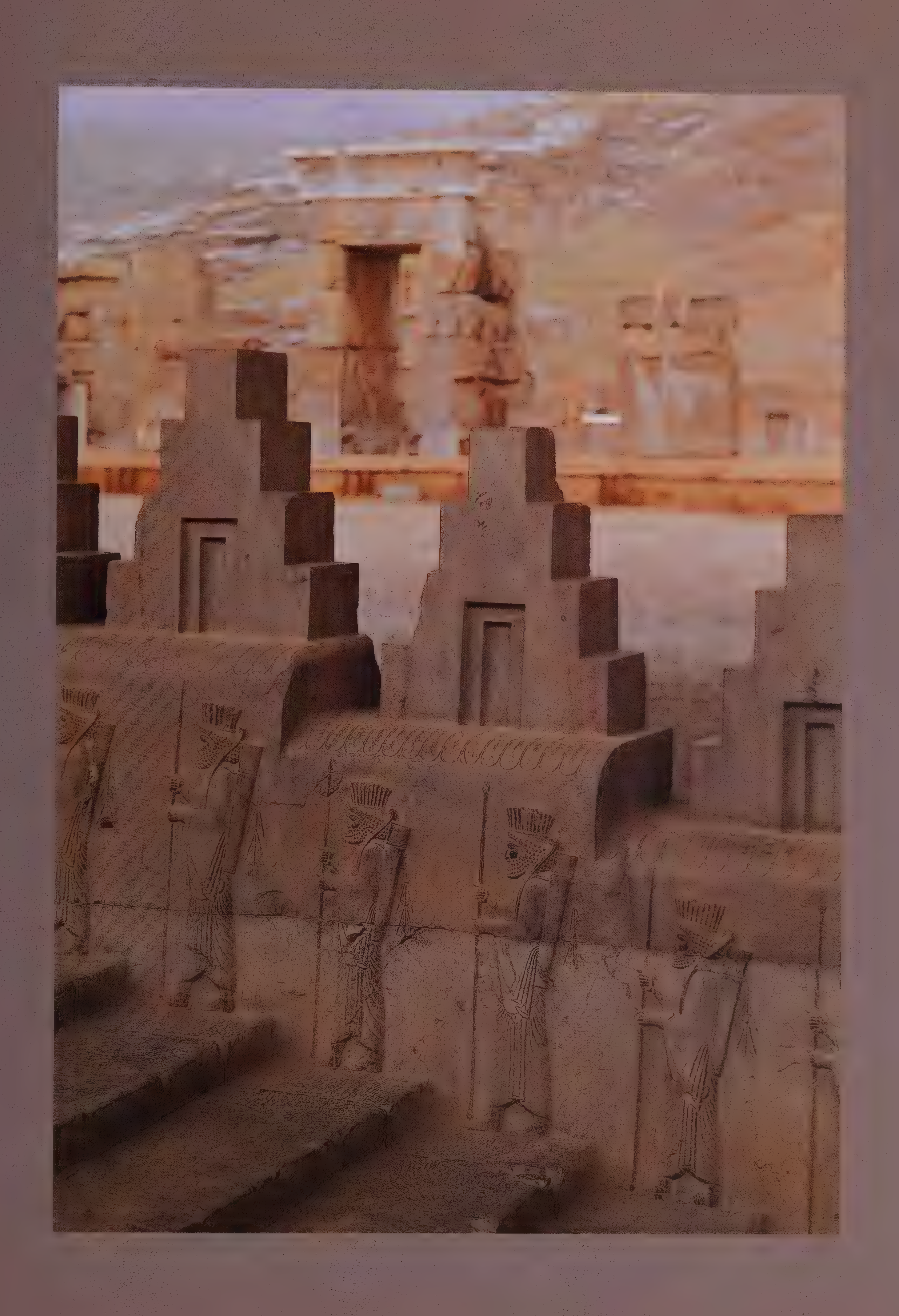
آپادانا پلکان شرقی

دو پلکان عظیم از شمال و شرق به صفه آپادانا منتهی شده است . پلکان شرقی که زیر خاک مدفون شده بود سالم مانده و نگاره های آن به وضوح نمایش یک رویداد استثنایی را که داریوش تدارک دیده بوده می نمایانند، در مرکز پلکان چهار پاگردی (هرجناح دو پاگرد)داریوش در حالیکه ولیعهدش را درکنار دارد برتخت نشسته است دردست راست عصای سلطنت و در دست چپ گل نیلوفری با دوغنچه را گرفته است . فرنکه، رئیس تشریفات روبروی او ایستاده است ، بر دیواره پلکان هیئت های نمایندگی ۲۳ کشور جمعا ۸۱۱ نفر ، بهترین هدایای کشور خودرا به تخت جمشید حمل می کنند. هرهیئت رایک افسر مادی یا پارسی هدایت می کند.

Apadana's eastern staircase

Two huge staircases have connected Apadana's platform in the north and east. The eastern staircase, which had been buried,is in a good state of repair.Its bas-reliefs clearly depict an exceptional event during Darius' reign. At the center of the four-ramped staircase, (each having two landings), Darius is depicted with the crown prince at his side. In his right hand, he holds the scepter, and in the left, a lily with two buds.The Master of Ceremonies, Farnake, is shown, standing in front of him.On the stairway, representative delegations from 23 countries, a total of 811 people, bring their tribute to Persepolis. Each delegation is led by a single Median or Persian officer.

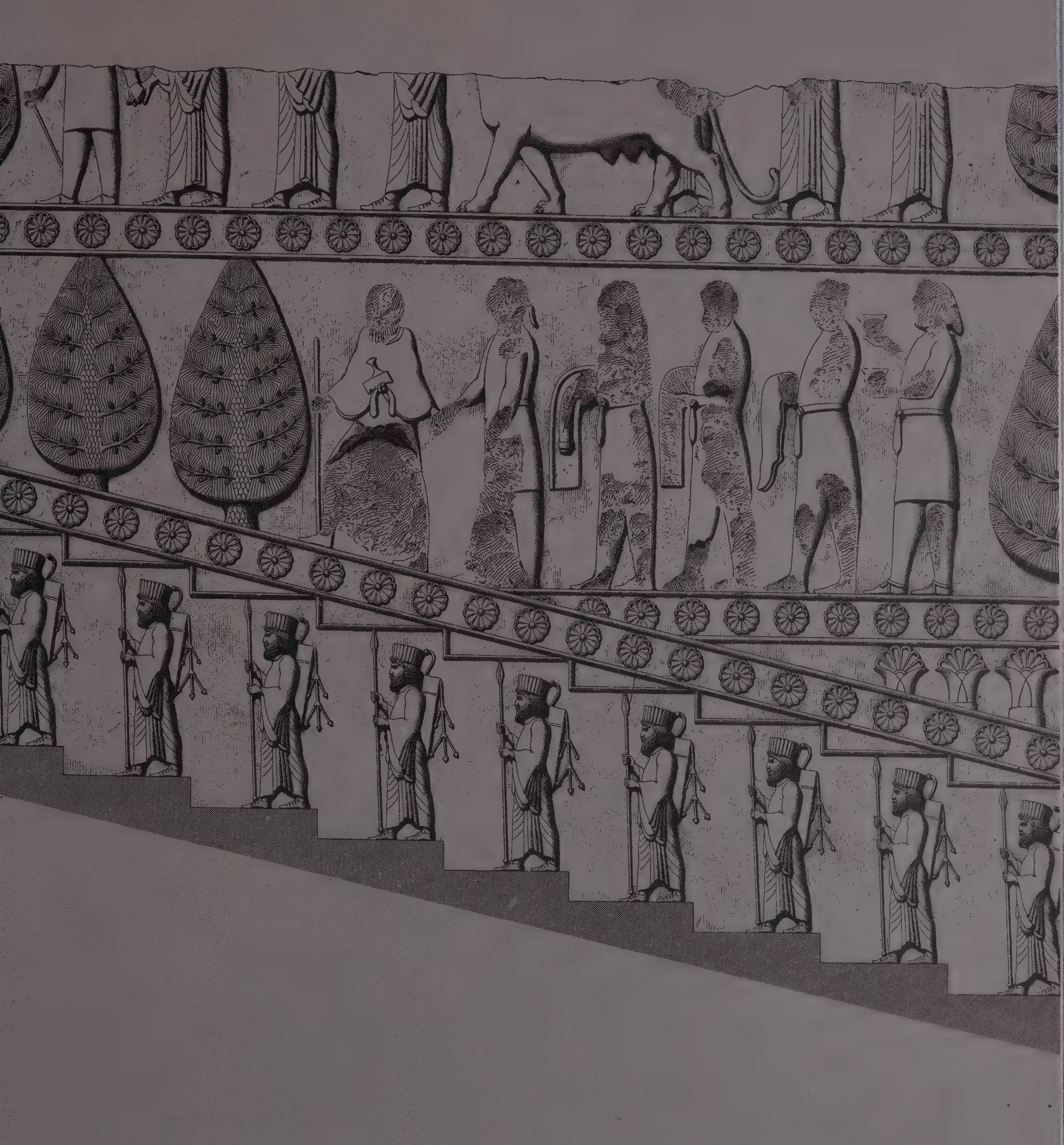

آپادانا
پلکان شرقی، نگاره سربازان پارسی

Apadana
Eastern staircase, image of Iranian soldiers.

آپادانا
پلکان شرقی، نگاره سربازان پارسی
Apadana
Eastern Staircase, an Image of Persian Soldiers

آپادانا

پلکان شرقی، نگاره نماینده ای ارمنی در حال حمل کوزه ای زیبا. دسته های این کوزه، پیکر جانوران افسانه ای است.

Apadana

Eastern Stairway, the image of an Armenian representative carrying a beautiful pitcher. Mythological animals form its handles.

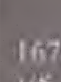
آپادانا
پلکان شرقی: خراجگزاران ایونی در حال حمل پارچه و گلوله های پشم

Apadana
Eastern stairway: Ionian tribute-bearers carrying fabric and bundles of wool

آپادانا
پلکان شرقی: نگاره هیأت نمایندگی رخجی ها در حال حمل پیاله های گرانبها

Apadana
Eastern stairway: Rokhaji delegations carrying valuable cups

آپادانا
قسمت جنوبی پلکان شرقی - خراجگزاران لیدیایی
Apadana
Southern part of the eastern stairway - Lydians bearing tribute

167
٧۴

آپادانا
Apadana
Details of the eastern stairway: A Lydian representative bearing beautiful pitchers

آپادانا
پلکان شرقی، نگاره هیئت نمایندگی مادی‌ها

Apadana
Eastern stairway, image of the Median delegation of representatives.

آپادانا
جزئیات نگاره جنوبی پلکان شرقی، خراجگزاران لیدیایی

Apadana
Details of the southern image of the eastern stairway - Lydian tribute-bearers.

آپادانا
پلکان شرقی سربازان گارد داریوش

Apadana

The eastern stairway, Darius' guard.

پلکان شرقی آپادانا
هدیه آورندگان حبشی

Eastern staircase of Apadana
Ethiopian gift bearers

آپادانا

سرستون با شکل سر گاو

170
۷۱

Apadana

A column capital shaped like a bull.

۱۷۲ جزئیات سرستون شیردال (گریفین)

۶۹ Griffin on the column's capital.

Details of the Griffin: a mythological figure of ancient Persia, with the body of a lion and head of an eagle

174
۶۷

سرستون شیر مربوط به ستونهای آپادانا
column capital shaped like a lion's head at Apadana.

آپادانا

نمایی از ستون‌ها در غروب (سرستون به تصویر اضافه شده است)

The Apadana palace

A View of the palace columns in sunset (The capital is added in Picture)

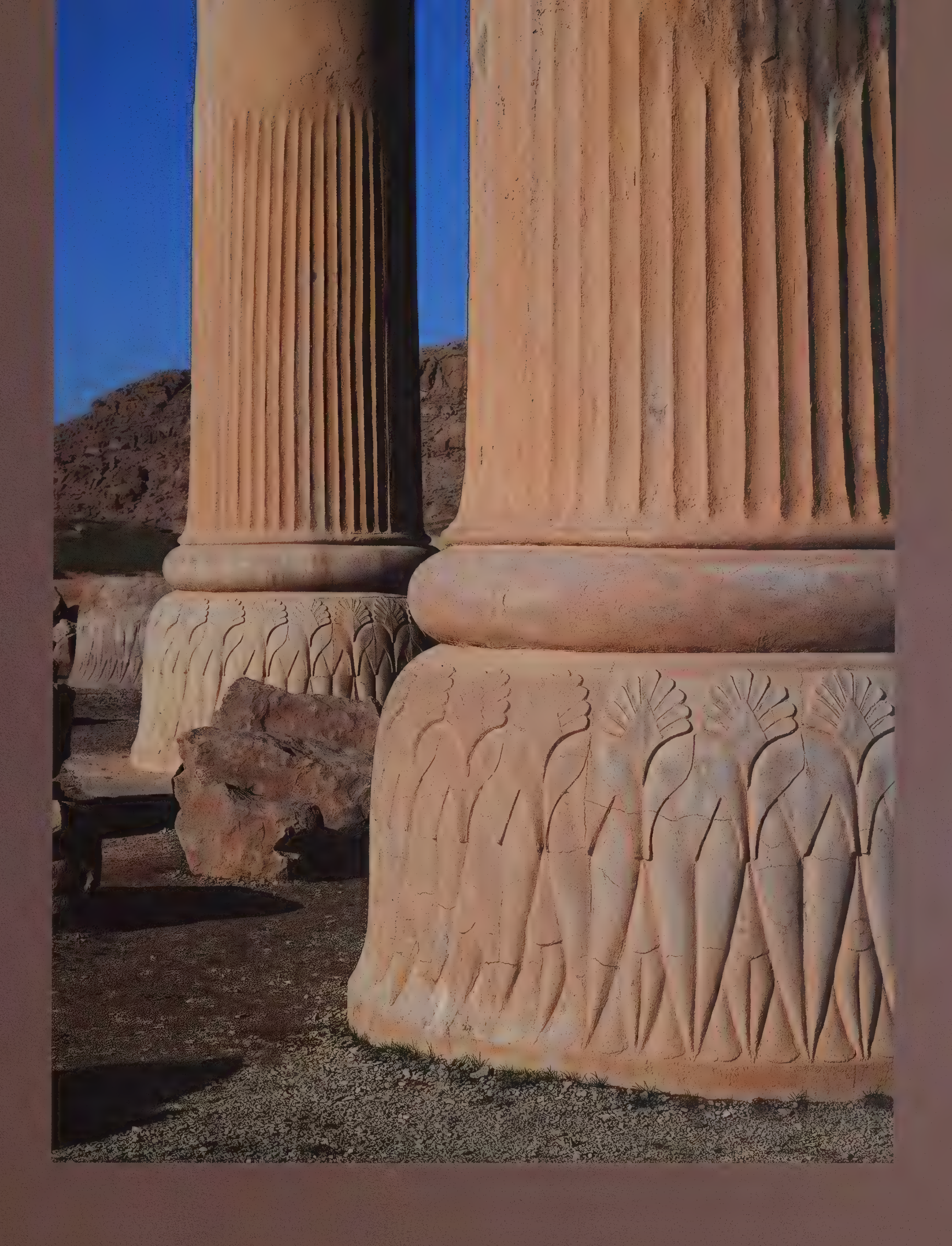

آپادانا

یکی از ستونپایه های ایوان غربی

Apadana

One of the column-bases of the western portico

آپادانا

جزئیات ستونها و ستون‌پایه های ایوان شرقی. هر ستون دارای ۴۸ تا ۵۲ شیار بوده و ستون‌پایه ها با گلبرگهای بزرگ و بسته نیلوفر و برگهای نخل تزیین شده اند. هر سر ستون بصورت دو شیر افسانه ای بهم پیوسته ساخته شده که جهت عکس یکدیگر نگاه می کنند

Apadana

Details of the columns and column-bases of the eastern portico: each column has 48-52 grooves. The bases are decorated with lily and palm motifs. Each column has two intertwined, mythological lions, facing opposite directions

آپادانا
نمايي از ستونهاى برافراشته كاخ

Apadana
A general view of the palace columns.

آپادانا

سه ستون باقیمانده از ۳۶ ستون تالار، سرستونها به شکل سرگاو بوده است. از نشانه های برجامانده می دانیم که ستونها با رنگهای تند رنگ آمیزی شده بودند.

Apadana

The 3 surviving columns of the original 36. Their capitals are carved to represent bulls' heads. There are indications that these columns were once brightly painted

آپادانا

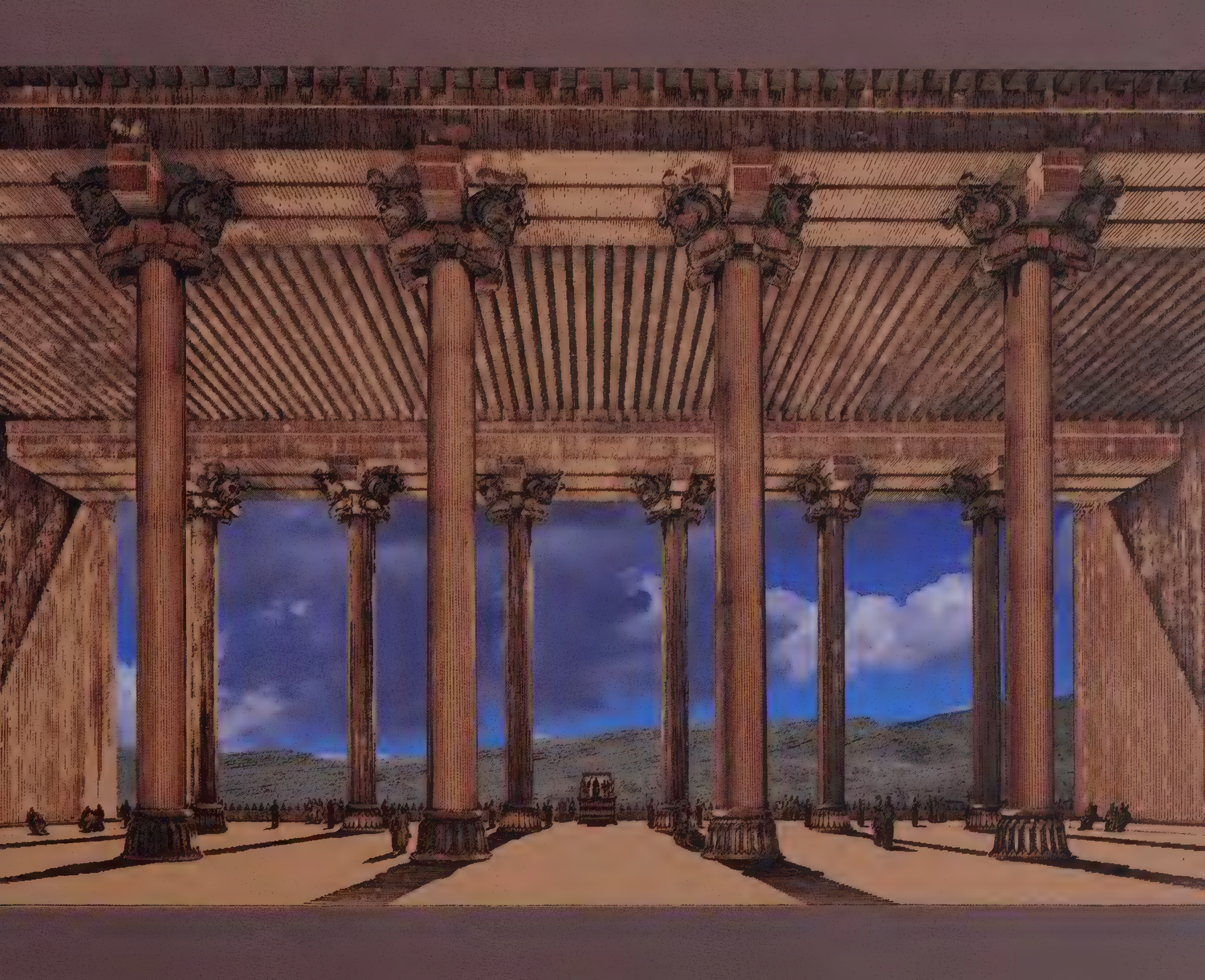
ستونهای شیاردار ۲۰ متری با وزن تقریبی ۸۵ تن. فاصله ستونها از هم ۸/۶۵ متر است.

Apadana

Grooved columns standing 20 meters high, weighing approximately 85 tons. The distance between the columns is 8.65 meters

تالار آپادانا

۳۶ ستون سنگ آهکی سفید سقف را نگاه می داشته است ، که فقط ۳ ستون از آن باقیمانده است.
ستون پایه ها مکعبی دو طبقه بوده و سرستونها به شکل سر گاو بوده است.

The Apadana Hall

Of the 36 limestone columns, which supported the ceiling, only 3 have survived.
The bases of the columns are cubic, whereas their capitals are carved in the shape of a bull.

دروازه ملل
مدخل شرقی، نگاره گاو عظیم الجثه بالدار با سر انسان
Gate of All Nation
Eastern entrance the bas-relief depicting a huge winged bull with a human head

١٩١
٥١

دروازه ملل مدخل شرقی

این دروازه توسط خشایارشا بناشد. او ضمن سنگ نبشته ای این دروازه را دروازه ملل نامید. خشایارشا بعد از به پایان بردن کاخ آپادانا و تچر که با مرگ داریوش نیمه تمام مانده بود. در شمال غربی آپادانا پلکان عظیمی ساخت و میان این پلکان و پلکان صفه ، با تقلید از دروازه کوروش در پاسارگاد دروازه ملل را برپاساخت. این دروازه تحت تاثیر هنر آشوری با نگاره هیولاهای افسانه ای نگهبانی می شد. تمام کسانی که به تخت جمشید می آمدند ناگزیر از این دروازه عبور می کردند و با چهار سنگ نبشته ی ۳ زبانه (فارسی باستان - عیلامی - بابلی) دو طرف درگاه های شرقی و غربی روبرو می شدند

Gate of All Nation-Eastern entrance

This monument was built by order of Xerxes. In his inscription he calls this colossal entrance the "Gate of All Nations". Upon completing the Apadana Palace, and Tachara, which Darius had left unfinished, Xerxes built a huge staircase northwest of Apadana.
Between this staircase and the stairway to the platform, he erected the Gate of All Nations, in emulation of Cyrus' entrance at Pasargadae. Legendary beasts,inspired by Assyrian art, guarded the gate. Anyone entering Persepolis had to do so by this gate and see the three-language inscription.

دروازه ملل

سرسرای دروازه ملل ۲۴٫۷۵ متر وسعت داشته و سقف آن بر ۴ ستون نگاه داشته می‌شده است.

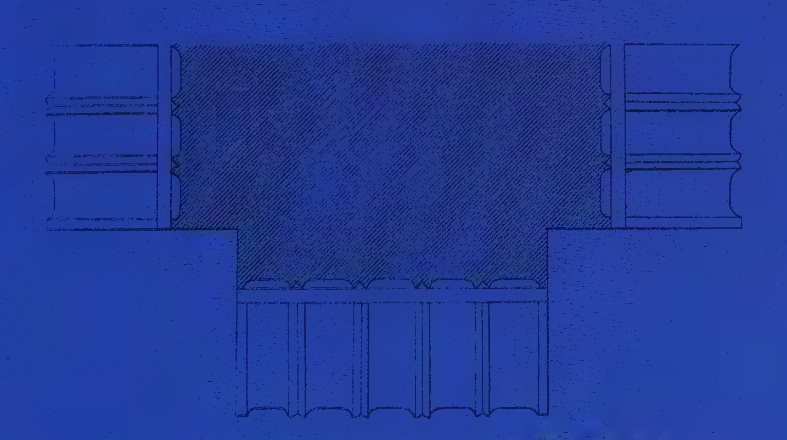
Gate of All Nations

The gate's corridor covered an area of 24.75 square meters and four columns supported its ceiling.

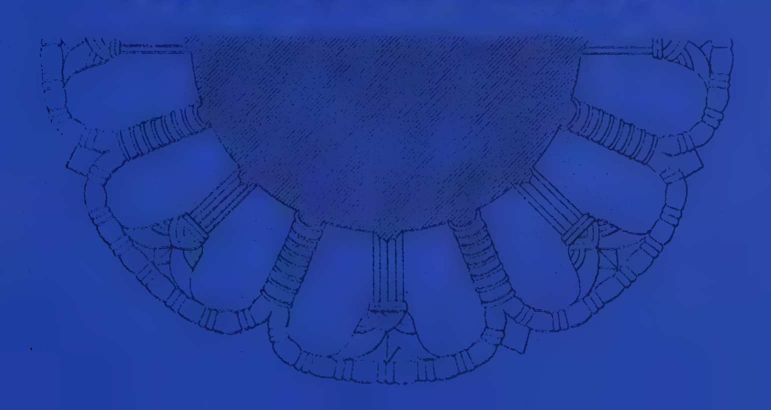

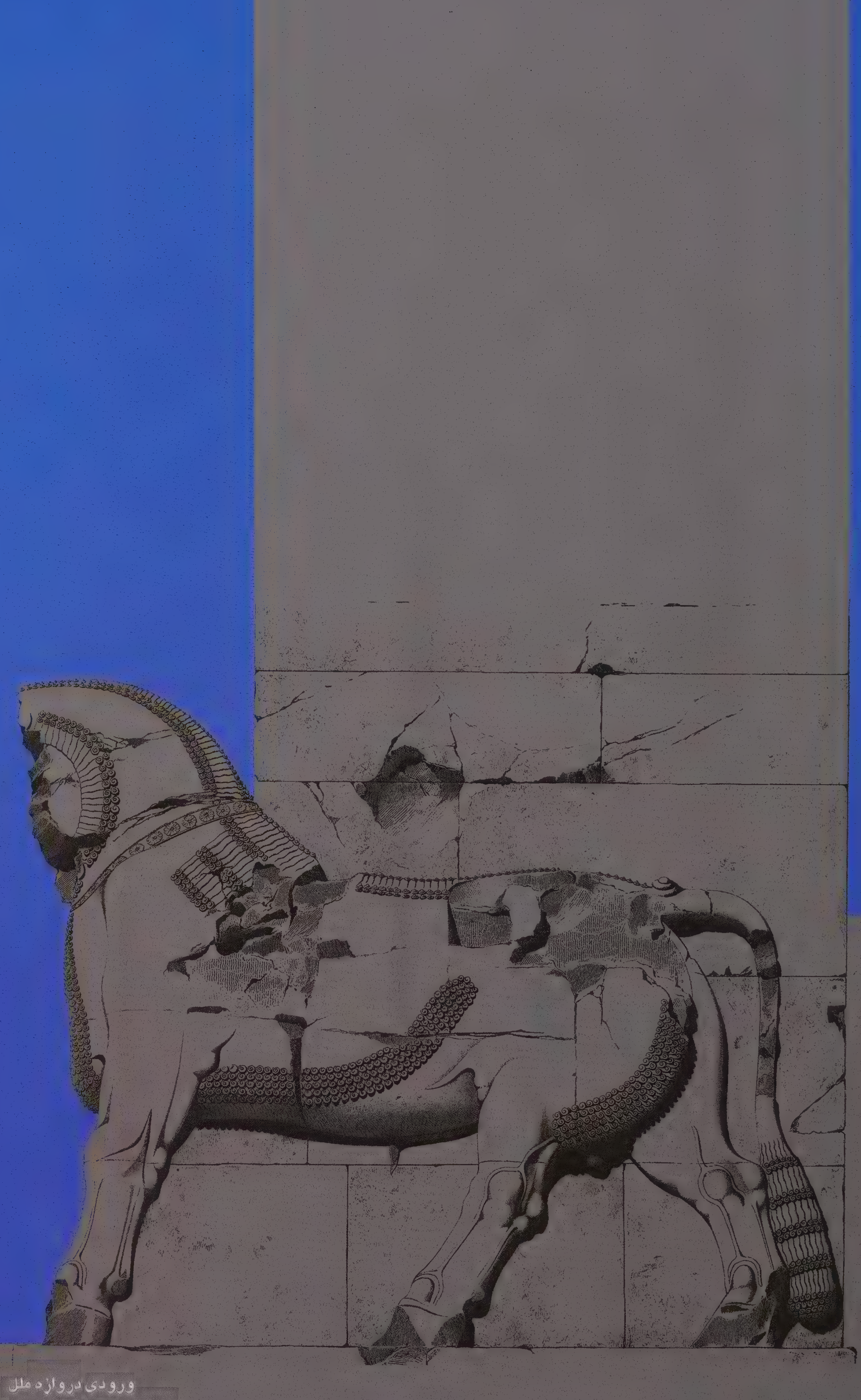
دروازه ملل

ستونهایی به ارتفاع ۱۶٫۶۶ متر که سقف سرسرا را نگاه می‌داشته اند.

Gate of All Nations

16.66 meter-high columns supported the ceiling.

ورودی دروازه ملل

مدخل غربی ، نگاره گاو بالدار

Entrance to The Gate Of All Nations

Western entrance , relief of a winged bull

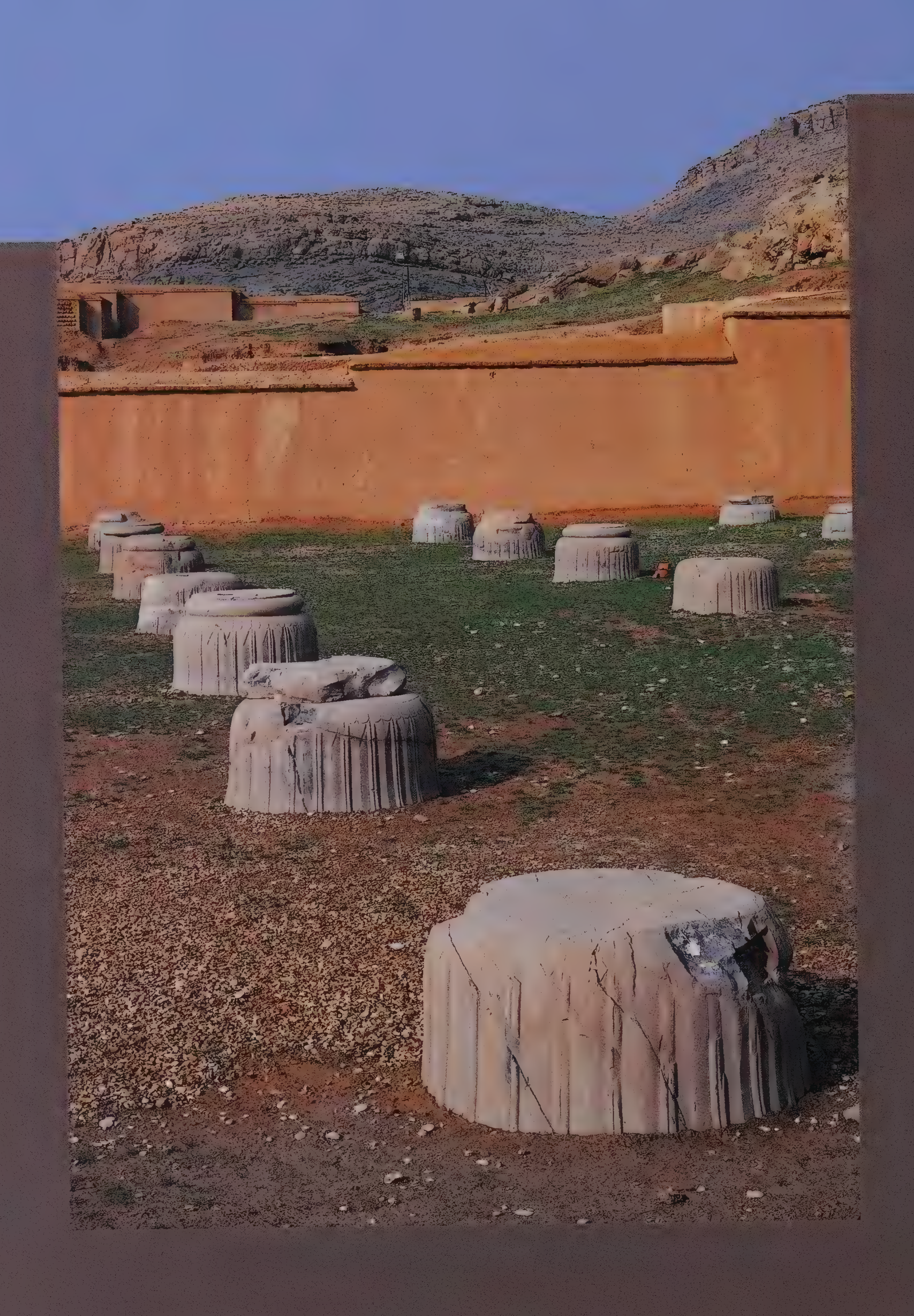
200

۲۱

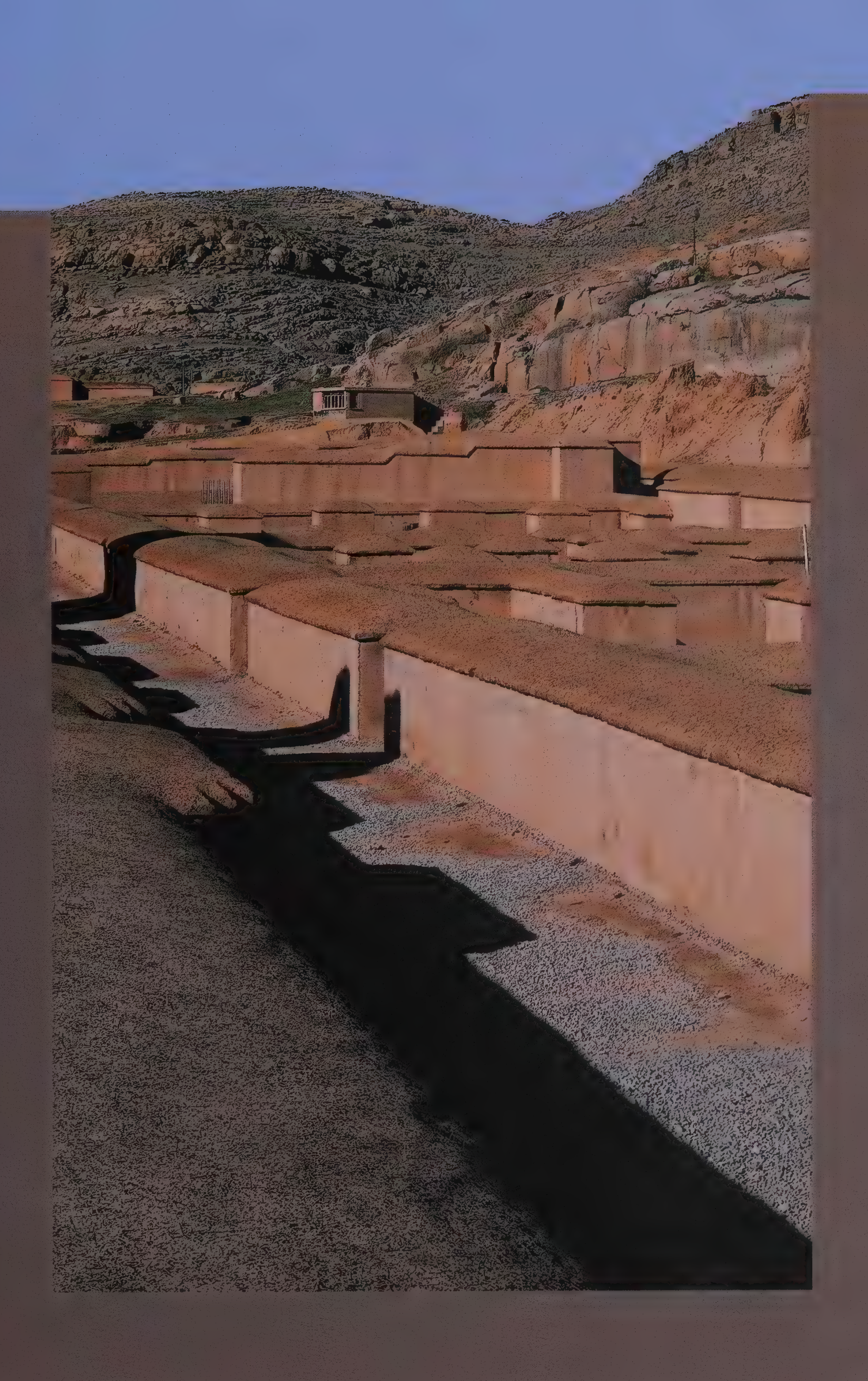
دروازه ملل

Persepolis platform
Entrance stairway
& Gate

شمال شرق صفه تخت جمشید- محل استقرار سربازان

Northeast of the Persepolis platform- A garrison

206
۳۵

تخت جمشید
پلکان ورودی، بلندای صفه ۱۵ متر

Persepolis
Entrance staircase - the height of the platform is 15 meters

تخت جمشید

پلکان اصلی منتهی به دروازه ملل

Persepolis

Main stairway leading to the Gate of Nations

207
۳۴

نمایی از صفه تخت جمشید

A view of Persepolis platform.

پلکان ورودی صفه تخت جمشید
Entrance stairs to Persepolis' platform

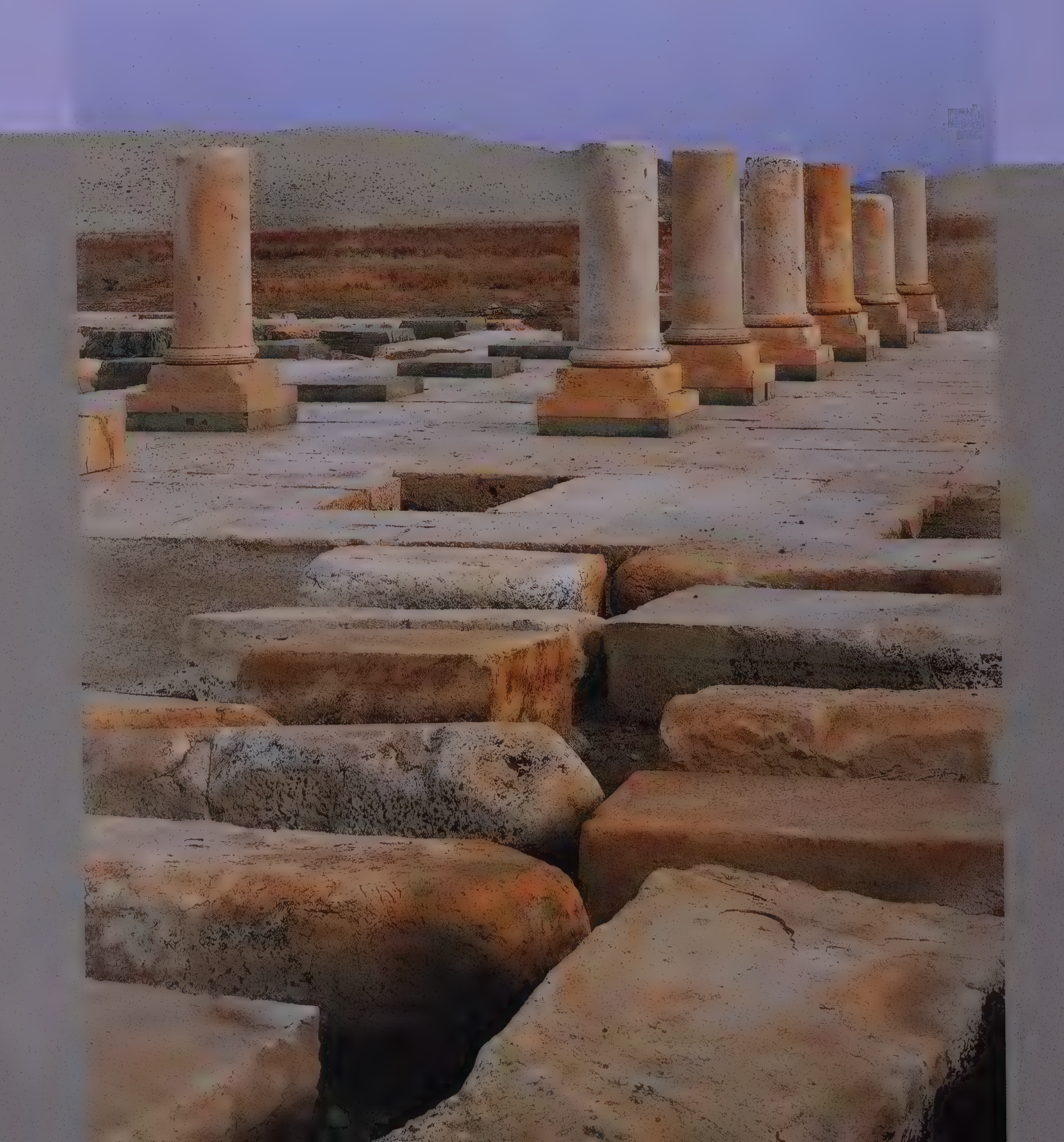
صفه، پلکان ورودی و سربازخانه

پاسارگاد

Pasargadae

[illegible] columns and pavement of Cyrus' second palace [illegible]

پاسارگاد

ستون‌های کاخی که کوروش آن را پی افکند و داریوش به پایان برد

در این کاخ داریوش خط ابداعی پارسی باستان خود را به کار گرفت.

Pasargadae

Columns of palace, which was begun by Cyrus and completed by Darius. It was in this palace that Darius used his new alphabet for the first time.

پاسارگاد
بخشی از نگاره درگاه کاخ کوروش
دروازه عظیم ورودی و قاب درهای کاخ با موجودات افسانه ای به شکل پیکر گاو بال دار با سری از گاو و یا انسان و یا
موجودات بالدار ملهم از هنر آشوری تزیین شده است

Pasargadae - Shot of entrance to Cyrus' palace
The huge entrance was adorned with mythological creatures, such as Assyrian Cherubim – human headed, winged bulls

پاسارگاد

[illegible]

Pasargadae

On Cyrus' order, Ionian and Lydian stonemasons laid the groundwork for a colossal platform of [illegible]
They built a huge palace, inspired by Ionian and Egyptian architecture.
The foundation for a second palace was also laid. This palace was
completed by Darius.

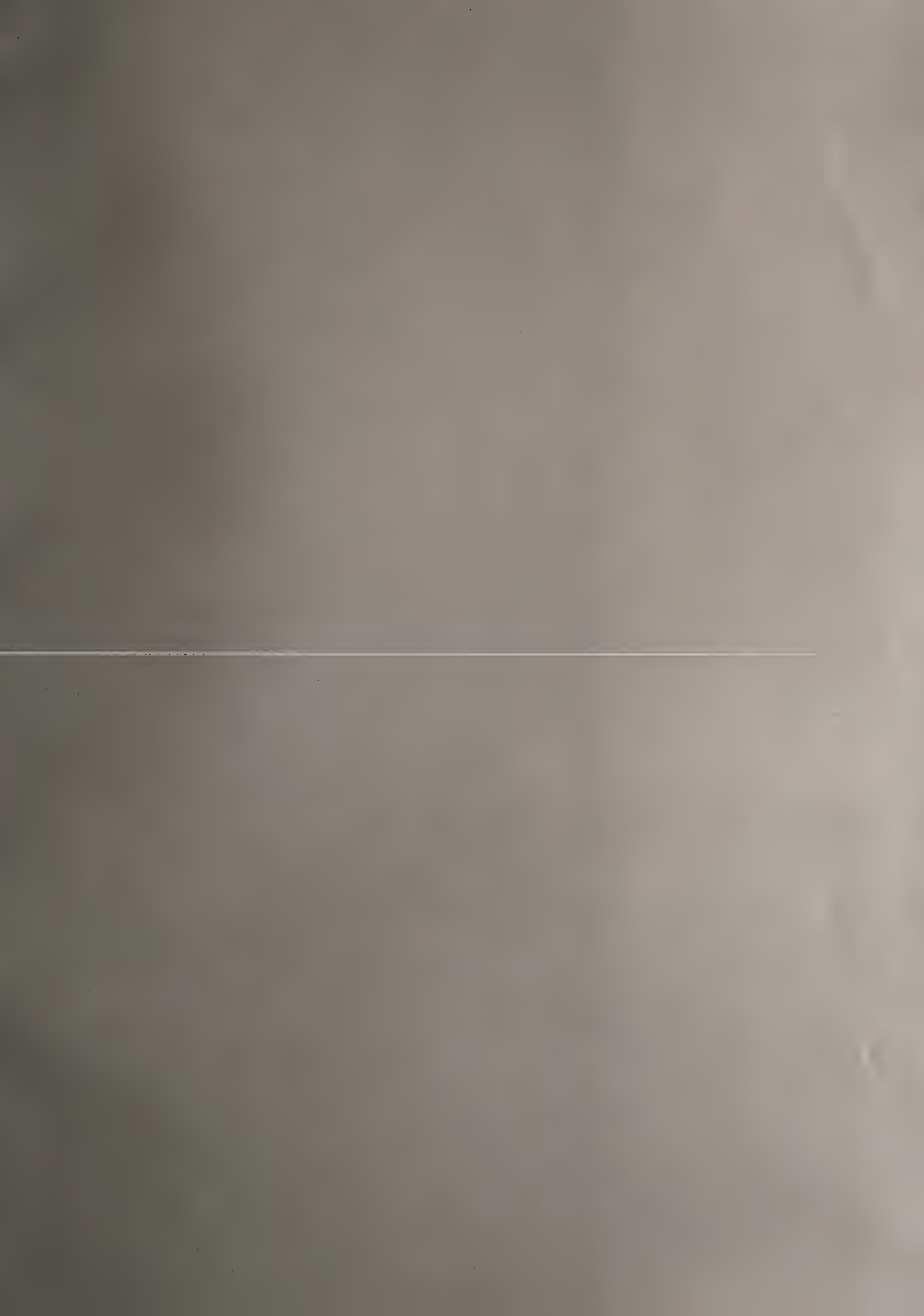
پاسارگاد – آرامگاه کوروش

این بنا به سبک اورارتویی بر روی پله ای بلند و پلکانی شکل توسط سنگ تراشان یونانی ساخته شد.

Pasargadae-Cyrus'Tomb

This structure was built in the Urartian style by Greek stonecutters, on a high stepped platform, or stepped pyramid.

پاسارگاد

A
B
D
C
L
G
F
E
K
H
I
J
N
D
L
C
G
F
H

A - پلکان ورودی و صفه
B - دروازه ملل
C - آپادانا
D - تچر
E - صد ستون
F - سه دروازه
G - هدیش
H - خزانه
I - بار عام
J - سربازخانه بار
K - دروازه ناتمام
A
B
K
E
J
I
N

شهریاری خویش ، اورنگ سروری خویش بنهادم ، مردوک ، سرور بزرگ ، مهر دل گشاده ام را که دوستار بابل است به خواست خود به [خویشتن گردانید](پس)هرروز پیوسته در پرستش او کوشیدم . همه مردم بابل، همگی . . . به (من) نماز بردند و بر دو پای (من) بوسه دادند و از پادشاهی (ام) شادمان گردیده ، چهره هادرخشان کردند . (و آنگاه که) سربازان بسیار من ، دوستانه اندر بابل گام برمی داشتند ، من نگذاشتم کسی (درجایی) درتمامی سرزمینهای سومر و اکد ترساننده باشد.

من (شهر) بابل و همه (دیگر) شهرهای مقدس را در فراوانی نعمت پاس داشتم ، درماندگان باشنده دربابل را که (نبونئید) (Nabonide)ایشان را به رغم خواست خدایان یوغی داده بود ند، درخور ایشان ، درماندگیهایشان را چاره کردم و ایشان را از بیگاری برهانیدم . مردوک ، خدای بزرگ از کردارهای من شاد شد . . . من و همگی سپاهیانم را بابزرگواری ، افزونی داد و ما به شادمانی ، درآشتی تمام ،کردارهایمان به چشم او زیبا جلوه کرد و والاترین پایه [خدایی اش] را ستودیم . و نیز(همه) شهرهای مقدس آن سوی دجله که ازدیر باز ویرانه گشته بود (ازنو بازساختم) (و نیزپیکره) خدایانی را درمیانه آن شهرها (= جایها) به جاهای نخستین باز گردانیدم . همگی آن مردم را (که پراکنده بودند) ، فراهم آوردم و آنان را به جایگاه های خویش باز گردانیدم .

شهرهای مقدس آن سوی دجله که از دیر باز ویران گشته بود (از نو باز ساختم) (و نیز پیکره خدایان سومر و اکد را که نبونئید (بی بیم) از خشم سرور خدایان (= مردوک) به بابل اندر آورده بود به فرمان مردوک ، خدای بزرگ ، به شادی و خوشی در نیایشگاه ها یشان بنشاندم . باشد که دل آنها شاد گردد. باشد که خدایانی که من به جایهای مقدس (نخستین شان) بازگردانیدم ، هرروز دربرابر خداوند (= مردوک) و نبو ، زندگی دیریازی از بهرمن بخواهند . همگی مردم بابل پادشاهی را گرامی داشتند و من همه (مردم) سرزمینها را درزیستگاهی آرام بنشانیدم . (ارفعی ۱۳۵۶ : ص ص ۱۶، ۲۰)

سالها بعدداریوش نیز روشهای مداراجویانه وانسان دوستانه کوروش رادنبال می کنداوبااحترام به فرمان کوروش، دستورمی دهدازمحل درآمدهای استانداری فلسطین، هزینه های بازسازی معبد یهودیان اورشلیم تامین شود. (بویس ۱۳۷۵ : ص ۱۷۰)

اوکه باقدرت وتفکر نظامی منحصربفردخود وسعت ایران راازنیل تا سند گسترش بخشیده بودباسیاستی دقیق ضمن متحد ساختن سرزمینهای شاهنشاهی، سیستم سیاسی-فرهنگی این سرزمینها رادست ناخورده باقی گذاشت. داریوش، رهبری مردمی وهمراهی دلسوزبرای ضعیفان بود.

اودرکتیبه ای دروصف خود می گوید: '' به خواست اهورامزدا چنان کسی هستم که راستی رادوست هستم ، بدی رادوست نیستم، نه مرا میل (است) که(شخص) ضعیف ازطرف توانا(به او) بدی کرده شود، نه آن مرامیل است که [شخص] توانائی ازطرف ضعیف [به او] بدی کرده شود. آنچه راست(است) آن میل من (است) مرد دروغگو رادوست نیستم . تندخو نیستم . آن چیزهایی راکه هنگام خشم برمن وارد می شود، سخت بااراده نگاه می دارم . سخت برهوس خود فرمانروا هستم . (Kent 1953:DNB p.140) (شارپ ۱۳۴۶ : ص ۸۹)

بابررسی لوح های دیوانی تخت جمشیددرمی یابیم که درنظا م داریوش دستمزدِ کارگران زن ومردبرابر بوده و براساس مهارت وسن مشخص می شده است. مادران کارگر ازمرخصی وحقوق زایمان وحق اولاد برخوردار بوده اند. تامین عدالت عمومی ، مبارزه با قانون شکنی ، اغماض دینی ازاصول شاهنشاهی اوبوده است .

کتابنامه :

۱- ارفعی - عبدالمجید ،۱۳۵۶: فرمان کوروش بزرگ ، چاپ اول ، تهران ، شرکت افست

۲- اومستد- ا.ت ،۱۳۴۰: تاریخ شاهنشاهی هخامنشی ؛ ترجمه محمدمقدم ، چاپ اول ، تهران ، سازمان چاپ وپخش کتاب '' ابن سینا''

۳- آموزگار- ژاله و احمد تفضلی ،۱۳۷۵: شناخت اساطیر ایران ، چاپ چهارم ،تهران ، نشر آوین

۴- بویس -مری ، هخامنشیان ،۱۳۷۵: جلد اول ، ترجمه همایون صنعتی زاده ، چاپ اول ، تهران ، انتشارات توس

۵- بهار - مهرداد،۱۳۷۷:ازاسطوره تا تاریخ ، چاپ دوم ، تهران ،نشرچشمه

۶- بهار- مهرداد و نصراله کسرائیان ،۱۳۷۷ : تخت جمشید ، چاپ پنجم ، تهران نشرچشمه

۷- پیرنیا - حسن ، تاریخ ایران باستان ،۱۳۶۹: چاپ چهارم ، تهران ، دنیای کتاب

۸- تفضلی - احمد،۱۳۷۸: تاریخ ادبیات ایران پیش ازاسلام ، چاپ سوم ، تهران ، نشرسخن

۹- خرمشاهی - ۱۳۷۸ : بهاء الدین ، آیا مراد ازذوالقرنین کوروش است ؟ ، فارس شناخت فصلنامه فرهنگی -پژوهشی بنیاد فارس شناسی ، س اول ، ش دوم و سوم

۱۰- زرشناس - زهره ،۱۳۸۰:جستارهایی درزبانهای ایرانی میانه شرقی ، چاپ اول ، تهران ، موسسه انتشاراتی - فرهنگی فروهر

۱۱- شارپ - رلف ، نارمن ، ۱۳۴۶ : فرمانهای شاهنشاهان هخامنشی ، چاپ اول ، شیراز ، شورای مرکزی جشنهای شاهنشاهی

۱۲- شهبازی ، ع- شاپور ،۱۳۵۷: شرح مصور نقش رستم فارس ، شماره هشتم ، انتشارات بنداد ، تحقیقات هخامنشی ، شرکت افست

۱۳- شهبازی ، ع - شاپور ،۱۳۷۹:راهنمای جامع پاسارگاد ، چاپ اول ، شیراز ، بنیاد فارس شناسی

۱۴- صداقت کیش- جمشید ،۱۳۸۰: آرامگاه کوروش وباورهای مردم فارس ، چاپ اول ، تهران ، نشرخجسته

۱۵- کخ - هایدماری ،۱۳۷۹: اززبان داریوش ، ترجمه پرویز رجبی ، چاپ پنجم ، تهران ، نشرکارنگ

۱۶- کورت - آملی ،۱۳۷۹:هخامنشیان ، ترجمه مرتضی ثاقب فر، چاپ دوم ، تهران ، انتشارات ققنوس

۱۷- گیرشمن -رومن ،۱۳۷۴: ایران ازآغاز تااسلام ، ترجمه محمد معین ، چاپ دهم ، تهران ، انتشارات علمی وفرهنگی

۱۸- مرادی غیاث آبادی - رضا، ۱۳۷۹: تخت جمشید ، چاپ اول ، شیراز، نوید شیراز

۱۹- مرادی غیاث آبادی - رضا ،۱۳۸۰: (الف)کتیبه های هخامنشی ،چاپ اول ، شیراز، نوید شیراز

۲۰- مرادی غیاث آبادی - رضا، ۱۳۸۰: (ب) منشور کوروش هخامنشی ، چاپ سوم ، شیراز ، نوید شیراز

۲۱- موله - ماریژان ،۱۳۷۷: ایران باستان ، ترجمه ژاله آموزگار ، چاپ پنجم ، تهران ، انتشارات توس

22- Kent ,RG,1953; OLD PERSIAN : GRAMMAR TEXTS , LEXICON ;NEW HAVEN , CONNECTICUT

23- ZAEHNER .R.C,1955; A ZOROASTRIAN DILEMMA OXFORD AT THE CLARENOON PRESS

۲-۱-۳ آیین کشورداری هخامنشیان

دردوران باستان ، غالبا برای شاه الوهیت قائل بودندو شخصیت ونقش اوراهاله ای ازاسطوره هافرامی گرفت . مصریان قدیم معتقد بودندکه شاه خصوصیت خدایی داردومایه ثبات وامنیت است . دربین النهرین شاه فرزند فیزیکی خدایان نبود، بلکه درروزی که به تخت می نشست ، فرزندخدا خوانده می شدوازآن پس نقش خدارادرزمین ایفا می کردونماینده ملت خویش نزد خدایان بود.(آموزگار-تفضلی ۱۳۷۵:ص ۱۵۱)

آیین سلطنت درعهد هخامنشی احتمالا ازآیین سلطنت مادی ودورتر ازآن ، آیین سلطنت بین النهرینی منشاء گرفته است.

دراین آیین شاه ، دارای اصلی الهی است ومی بایست پاسخگوی خداونددرحفظ مردم، ضعفا ، سرزمین وآبادانی آن باشد.شاهی موفق بوده که ازخداوند فره دریافت کند. ایلامیان نیز خدایانشان را دارای نیرویی به نام Kiten یا kiden می دانستند '' کیتن '' یا '' کیدن '' قدرت جادویی داشت ،نیرویی ایزدی بود که قادر به حفاظت یا نابود ساختن کسان بود و هم می توانست شکل مادی به خود بگیرد. پادشاهان ، سلطنت خود را به یاری آن برقرار می داشتند. (زرشناس ۱۳۸۰ : ص ص ۱۴۴، ۱۴۵)

شاه خوب تجلی روح نیکوکار خداونمادفرمانروایی اوبرزمین بوده است(آموزگار- تفضلی ۱۳۷۵: ص ۱۵۳) شاه ایران که آفریده اهوره مزدا وبخشی ازآفرینش پربرکت اوبوده ، استوارسازنده طرح اهوره مزدا برای حفظ نظم کامل جهانی بوده است .(کورت ۱۳۷۹: ص ۷۹)

ازدیگر خصوصیات شاه که درسنگ نبشته های هخامنشی باآن آشنا می شویم ،پارسی بودن است. این شاه پارسی تبارکه تیراندازی عالی ، سوارکاری چابک ونیزه اندازی زبردست بوده است ، هدفش استمرار نیکبختی درایرانی است که دارای ''اسبهای خوب ودارای مردان نیک است.. ''(Kent 1963: Dpd p.. 136) (کورت۱۳۷۹: ص ۸۴)

اهوره مزدا پادشاه راباببینش وتوانایی بازشناخت راستی ازدروغ مجهز کرده است واین اوراتضمین کننده عدالت وحافظ نظم اجتماعی می سازد.(کورت ۱۳۷۹: ص ۹۱)

دردوره ساسانی برای شاهان الوهیت قائل بودند وآنان رابرادران خورشیدوماه به شمارمی آوردنددراساطیرایرانی جمشید ، که شخصیتی هندوایرانی است ، شاه آرمانی است . درهند ازآنجایی که اونخستین بیمرگی است که برای خشنودی خدایان ونشان دادن راه جاودانگی به فرزندانش راه مرگ را می گزیند، باگذشت زمان ، چهره ای شوم به خود می گیرد.(آموزگار - تفضلی ۱۳۷۵: ص ۵۵)

اما درایران ، به سبب فرمانروایی هزارساله اش که سرشارازآرامش ووفورنعمت وسلامت وسعادت وبیمرگی بوده است بسیارمورداحترام است . اوپیش نمونه آرمانی همه شاهان است . اوبرای نجات موجودات زنده اززمستان هراس انگیزی که طبق هشدار آفریدگار ، درراه بود، درزیرزمین دژی ساخت . همچنین افتخار بنیان نهادن نوروز، که عید بزرگ سالیانه ایرانیان است به جمشید تعلق دارد. (آموزگار- تفضلی ۱۳۷۵: ص ۵۶) یکی ازپرسشهایی که درباره تخت جمشیدبه ذهن همگان خطور می کند وجه تسمیه آن است . این بناکه درکتیبه های خشایارشا پارسه نامیده شده ویونانیان آنراپرسپولیس گفته اند، هیچ پیوندی باجمشیدروایات حماسی نداردوپیونددادن این بنای عظیم به جمشید اقلا به دوره ساسانی باز می گردد.

طبق نظر خانم دکترمزداپور، جمشیددیوان رادراختیارداشته است وباورعموم برآن بوده که تنها دیوان قادرندچنین شگفت بناهایی رابرآورند. درشاهنامه نیز می خوانیم که دیوان برای جمشید کاخی می سازند.(بهار۱۳۷۷: ص ۱۷۳)

همچنین سعادت وزیبایی که جهان درزمان جمشیدآرمانی ، ازآن برخوردار بوده و خصوصیات نیکی که به جمشید نسبت داده شده ،شایدسبب شده است که مردمان این بناهای باشکوه مافوق توانایی بشررانیز به اونسبت دهند. البته انتساب این بناهای شگفت به بانیان آن ، یعنی داریوش و کوروش (بعنوان الهام بخش ساخت این مجموعه) که ازچهره های ممتازتاریخ بشرهستند، برای ابدی کردن این عظمت کافیست . کوروش بااقدامات خود تاثیر فرهنگی شگرفی برتمدن بشر گذاشته است . ازاصول جهانداری اوپرهیز ازقتل وغارت واحترام به ملل وادیان گوناگون بوده است . کوروش درسال ۵۳۸ پ.م بعدازفتح بابل که بدون قتل وغارت صورت گرفت ، یهودیان تبعیدی بابل رابه فلسطین باز می گرداند، اینچنین است که پیامبران بنی اسرائیل اوراستوده اندویهودیان وی رافرستاده ای ازسوی خدا می دانند. نیزبرخی ذوالقرنین قرآن راکوروش دانسته اند.(خرمشاهی ۱۳۷۸: ص ۹،۱۱)

هرودوت کوروش را آقای تمام آسیامی خواند ودروصف اومی نویسد : او پادشاهی بود ساده ، جفاکش ، بسیارعالی همت ، شجاع وماهردرفنون جنگ ومهربان ، بارعایا سلوک مشفقانه وپدرانه می نمود. بخشنده،خوش مزاج ومودب وآگاه ازحال رعیت بود.اشیل (Ashil)شاعریونانی درتراژدی ایرانیان ، کوروش رایک فانی سعادتمندمی نامدکه به تبعه ی خود آرامش بخشیده وخدایان به سبب عقل سرشارش اورادوست داشته اند.

مورخی رومی به نام دیدوروس سیسیلی (Diodore de sicile)دروصف اومی گوید: دربرابر دشمن شجاعت فوق العاده نشان می داد ونسبت به تبعه ی خود رحیم وجوانمرد بود از این جهت پارسیان اوراپدر نامیدند.(صداقت‌کیش ۱۳۸۰:ص۷۹)

درسال ۱۸۷۹ م از کوروش استوانه ای گلین به خط وزبان بابلی دربابل پیدا شد. این استوانه درسال ۵۳۸ پ. م بعدازفتح بابل ، به فرمان وی نوشته شده است . پیام این نبشته که چون نسیمی روح خسته ازخشونت بشررانوازش می کند، به عنوان نخستین منشورجهانی حقوق بشر شهرتی عالمگیریافت ، نمایندگان وحقوقدانهای کشورهای گوناگون درسال ۱۳۴۸ باگردهمایی درکنارآرامگاه کوروش ، درپاسارگاد، ازاوبه عنوان نخستین بنیانگذار حقوق بشر یادکردند . (غیاث آبادی (ب): ص۷) اودربخشی ازاین منشور که اکنون درموزه بریتانیا نگاهداری می شود می گوید:

'' من کوروش ، شاه جهان . . . شاه بزرگ ، شاه نیرومند، شاه بابل ، شاه سومرواکدشاه چهارگوشه جهان ، پسرکمبوجیه ، شاه بزرگ شاه (شهر)انشان . . . نوه کوروش ، شاه بزرگ شاه (شهر) انشان . . . نبیره ی چیش پیش ، شاه بزرگ.آنگاه که من (= کوروش) آشتی خواهان به بابل اندر شدم ، باشادی و شادمانی درکاخ

این دوگروه خدایان، یعنی اهوره هاودئیوه هابه اعتقاد هندوایرانیان درزمانی بسیارکهن ، فرزندان خداپدری به نام زروان بوده اندکه خوددرامرآفرینش وامورجهان نقشی نداشته است . باتحول این اعتقاددرایران ، ابتدا دیوان از مقام خدایی افتاده ، به مظاهرنیروی شرتبدیل شدندودرراس آنها اهریمن قرارگرفت (بهار۱۳۷۷: ص ۹۴) .سپس اهوره مزداکه مظهرآفرینش ، خردوعدالت بود،خدایی یکتاشد.

درکتیبه های هخامنشی مابانام اهوره مزداودیوان ودواصل اشه ودروغ روبرو می شویم . اهوره مزدا که بزرگترین خدایان است برفرازخدایان قرار گرفته است اما هنوز به صورت خدایی یگانه درنیامده است . درکتیبه های دوره دوم هخامنشی ، نام اهوره مزدا به همراه آناهیتا ومیترامی آیدواردشیردوم مجسمه ناهیدرا درشوش ، همدان وبابل ودیگرمراکز شاهنشاهی خودرانصب می کند. همچنین ازاواخردوره هخامنشی ، زروان دوباره برفراز خدایان جای می گیردوایزدمهربه عنوان مظهرمشترک روحانیت وجنگاوری وبرکت بخشی ، قدرتی عظیم می یابد. (بهار۱۳۷۷:صص۹۵،۹۴)
درباره زرتشتی گری اولین شاهان هخامنشی ، کوروش وداریوش وجانشینان آنان ، دیدگاه هایی متفاوت وجوددارد. به عقیده خانم بویس (Boyce)، ایرانیان غربی سنت دینی مشترکی بامردم اوستایی داشته اند، اعتقادبه اهوره هایی اخلاقی درهردوگروه آشکاراست ، همچنین نامهای مذهبی که درالواح تخت جمشید بدست آمده ، نامهایی که ازترکیب بااسم ایزد ارته ساخته شده ، حاکی ازنفوذ زرتشتی گری درغرب ایران است. نیزباستانشناسان درپاسارگاد، اولین محراب های آتش نمونه زرتشتیان را، که مربوط به زمان کوروش بودیافته اند. (بویس ۱۳۷۵: ج۲، ص ۱۰) کتیبه های داریوش وجانشینانش، درعین اینکه اشاره ای به نام زرتشت پیامبر ندارند، اما حاوی مطالبی هستندکه باتعالیم این پیامبر همنوایی دارند.(بویس ۱۳۷۵: ج ۲ ، ص ۹) به عقیده خانم موله ، دراین کتیبه ها ، شاهان بزرگ ، اهوره مزداودیگرایزدان راپرستیده اند. اما به نظر نمی رسدکه آیینی باعناصر گاهانی راستایش کرده باشند. (موله۱۳۷۷: ص ۱۱۹)
داریوش ، درکتیبه هایش کامیابی هاوعظمت خودراهمیشه ناشی ازخواست اهوره مزدا می داندوازاوبانام بزرگترین خدایان یادمیکند.
همچنین وصفی که هرودوت ازمذهب ایرانیان درنیمه سده پنجم پ.م می دهد، بامراسم وآداب زرتشتی گری سنتی مطابق است .(بویس ۱۳۷۵: ص ۱۰)

۲-۱-۲ نمادبالدار، فرّوهر

ایرانیان باستان ، ازهیچگونه شی دست ساخت آدمی چون تندیس ، محراب و . . . ویا تصویری به عنوان نمادایزدان، برای پرستش استفاده نمی کرده اند.(بویس۱۳۷۵: ص ۵۵) اما نمادی به شکل حلقه بالدار که بیشتر نشانی ازنیروی شاهی بودتاتوانایی آسمانی ، داشته اند.(بویس ۱۳۷۵: ص ۵۵) این حلقه که درتحولات بعدی نماد مشخصه زرتشتی گری شد، ازهوروس (Horus)خدای آسمان وآفتاب مصر که درفرعون حلول داشت وعقاب مظهر آن بود، منشاءگرفته است (بویس ۱۳۷۵: ص ۵۵) . پیکره واقع دردایره بالدار که درنقش برجسته بیستون ، به سبب تاج برج مانند وریش بلندآشوری اش شکلی بین النهرینی دارد،(درحال حاضر آن را به نام '' فرّوهر '' می شناسیم) .موجودی مافوق آدمی است که حلقه ای آسمانی رابه دست گرفته ودرسطحی بالاترازآدمیان درحال محافظت درپرواز است.(بویس ۱۳۷۵: ص ۱۵۳)
این نمادراگاه فرّوشی شاه که روان بالدار است تصور می کردندو گاه آنرا تصویری ازشاه ویا اهوره مزدا دانسته اندوعده ای آنرا نمادی از فرّانسانی می دانند.واژه فرّ، که به صورت '' فرّه'' و'' خرّه '' نیز دیده می شود درزبان سغدی Farn، درزبان پهلوی Xwarrah و Farreh و درزبان اوستاییXarenah معرف واژه ایرانی باستان hvarnah است . بیلی (Bailey) این واژه را ازریشه hvar به معنای '' دریافتن و به دست آوردن ''دانسته ، اما برخی از محققان آن راباواژه اوستایی hvar به معنای '' خورشید '' وواژه سنسکریت svar به معنای '' آسمان ، خورشید ''مرتبط دانسته اند . مفهوم کهن فرّه ، براساس متون زردشتی ، اغلب بخت و خوشبختی شاهان ، قهرمانان و نیروی زایای فعال افزاینده ای است که آفریدگار و دیگر ایزدان ، به نیروی آن ، سعادت ، ثروت و نیکبختی را بهره صالحان و بدبختی و فقر را نصیب مردم ناصلاح می سازند (زرشناس ۱۳۸۰ : ص ص ۱۴۳ ، ۱۴۴)
این واژه درمتون اسلامی به معنای شکوه ، عظمت ، زیبایی و'' نور'' به کار رفته است . فرّه ، روح نگهبان مقام سلطنت و کشوروسرزمین است . فرّه ، عطیه ای الهی است که برای صاحبش ، زندگی طولانی ، قدرت و دارایی به همراه می آورد. فرّه دراوستا ، متون پهلوی و شاهنامه ، لازمه شاه آرمانی است . نیرویی کیهانی و الهی است که موجب پیروزی شاهان می شود. اهریمن دشمن فرّ شاهان است ، اصلا نبرد اهوره مزدا و اهریمن برسر تصاحب فرّ است و به یاری فرّه است که سوشیانت برای برخیزاندن مردگان می آید . (زرشناس ۱۳۸۰: ص ۱۴۶)
فرّکه موهبتی است الهی به هر انسانی شایستگی انجام بی نقص وظایف اش رااعطاءمی کندوطبق آیین مزدیسنایی انجام صحیح وازروی وجدان کارهابه تجدیدحیات کمک خواهد کرد(موله ۱۳۷۷: ص ۱۲۵).
شاید هخامنشیان مزداپرست ، بااین اعتقاد که اهوره هامحافظ فرّهستند، باکاربردفراوان این نماد برفراز سرشاهان درنگاره ها، خواسته اندموضوع شاه رااهمیتی خاص ببخشند ویاشاید، داریوش به هنگام احترام به فرّ تصور می کرده که اهورامزدای آفریننده را احترام می گذارد.(بویس ۱۳۷۵: ص ۱۵۵)
آثار بجامانده ازاین نماددرتخت جمشید، همه مربوط به زمان اردشیراول است . حتی نگاره این نماد درچهاردرگاه بزرگ صدستون که خشایارشابنای آنراآغازکرد، مربوط به زمان تکمیل این بنا توسط اردشیراست . (بویس ۱۳۷۵: ص ص ۱۵۰، ۱۵۲)
ازنگاره داریوش همراه با این نماد درتخت جمشید اثری دیده نشده اما درمهر مشهوری که درمصربدست آمده ، نقش این دوباهم دیده می شوند.جدای ازاین نماد تعدادی نقش قرص بالداربدون پیکره درتخت جمشید و همچنین بر روی مهری استوانه ای مربوط به داریوش که درهمین مکان یافت شده ، وجوددارد.این نقش درنگاره جلوس شاه برتخت، درکاخ سه دروازه ،درحاشیه مزین سایبان ، درسایبان پلکان کاخ آپادانا ، درمجلس بارعام خشایارشا، درتالارصدستون ، روی قاب تزئینی پلکان آپاداناوتچردیده می شود.

پرداخت وکتاب تواریخ خودرانوشت . اسنادبه جامانده ازدوره طولانی پادشاهی او بسیار اندک است. تنها یک سنگ نبشته ازاو درتخت جمشید برجامانده است که ازلحاظ متن تفاوتی باسنگ نبشته های اجدادش نداردوتنها نام اوست که مشخص می کنداین سنگ نبشته متعلق به زمان وی بوده است . اونیز نگاره هایی ازخود بردیوارهای تخت جمشید به جا گذاشت . اسنادایلامی خزانه داری درتخت جمشید درسال هفتم سلطنت اویعنی ۴۵۸ پ.م قطع می شود، احتمالا درمکاتبات رسمی دولتی ، زبان محلی ایلامی باخط دست وپاگیرهجایی اش کنارگذاشته می شودوزبان وخط آرامی که معمولا روی پوست نوشته می شد، جایگزین می شود. (بویس ۱۳۷۵: ج ۲، ص ص ۲۶۳، ۲۶۴). جسد اردشیر رادرسال ۴۲۴پ.م ازشوش به تخت جمشید آوردندودر آرامگاه نقش رستم کنارآرامگاه های داریوش وخشایارشا نهادند.

یکی ازسه بنای اولیه ای که به فرمان داریوش ساخته شد، کاخ خزانه است . این کاخ بامساحت ۱۰۰۰۰ مترمربع درزمان خشایارشا واردشیریکم باتغییراتی تکمیل شده است . خشایارشا برای ساخت کاخ وحرمسرا قسمتهایی ازغرب خزانه را ازجای برداشت وبه جای آن تالار بزرگی به عرض تمام عمارت درشمال خزانه ساخت . این کاخ با ۸۰ مترعرض و۱۳۰ متر طول دارای ۹ تالار بوده است . تعداد ستونهایی که دراین تالارها بکاررفته ، بنابه وسعت تالار از ۴ تا ۱۰۰ ستون متغیر است . پایه های این ستونها سنگی است اما از آنجایی که هیچگونه اثری ازخود ستونها برجای نمانده است این احتمال وجود دارد که جنس آنها ازچوب بوده است .

باپیدا شدن الواح مشهور به الواح خزانه درطی حفریات وخواندن آنهاوهمچنین باتوجه به نوع معماری ساختمان واینکه دیوار بیرونی آن هیچ روزنی به خارج نداشته است این احتمال وجود داردکه اینجا محلی برای بایگانی اسناد ونگهداری هدایای نفیسی که ازسراسر شاهنشاهی به تخت جمشید آورده می شده واشیا، گرانبها بوده است .

مجموعه ای که ۹۰۰۰ مترمربع وسعت دارد وبه گمان بعضی ازباستانشناسان ، کاخ حرمسرا است وبه گمانی متاخر، به علت وجود۲۳ اتاق خاص این عمارت ، محل استراحت هیئتهای نمایندگی ۲۳کشورآن زمان بوده است،درضلع جنوبی تخت جمشیدواقع شده است . این مجموعه ۹۰ اتاق کوچک وبزرگ دارد که مساحت ۲۳ اتاق آن از۸۴ تا ۱۷۰ مترمربع ومساحت اتاقهای جانبی آن از ۱۲ تا ۲۲ مترمربع متغیر است .(غیاث آبادی ۱۳۷۹: ص ۳۰)کاخی دربخش شمالی آن ساخته شده که چون دیگرکاخ هابه درگاه های سنگی ونگاره های زیبا مزین است . درگاه ورودی این کاخ دوتخته سنگ یکپارچه ۷۰ تنی است . ۷ اتاق درجوانب این کاخ بوده است وتنها ایوان آن ۸ ستون داشته است . تالارمرکزی کاخ با ۱۲ ستون و ۴درگاه ، امروزه بازسازی شده وازآن بعنوان موزه تخت جمشید استفاده می شود.

۴-۱ بناهای به جامانده از آخرین شاهان هخامنشی

به نظر نمی رسد هیچکدام ازپادشاهان هخامنشی صرف نظر ازداریوش سوم که به تقلید ازکاخ خشایارشا ، کاخ کوچکتری درغرب کاخ اوبناکرد، پس از اردشیراول وسوم ، ساختمان پرکاری درتخت جمشید برپاکرده باشند. اردشیر سوم نه تنها بازسازی کاخ داریوش راکه خشایارشاآغازکرده بود، به پایان برد،بلکه فعالیتهای ساختمانی تخت جمشیدرا که متوقف شده بود،بابنای کاخ اختصاصی ، ازسرگرفت .وی درسنگ نبشته ای که به کنارپلکان غربی کاخ خصوصی داریوش ، تچر، حک کردمی گویدکه ساخت بازسازی این پلکان، ازکارهای اواست :'' .... من پسر اردشیر شاه [هستم]. اردشیرپسرداریوش شاه [بود] داریوش پسر اردشیر شاه [بود] اردشیر پسرخشایارشا شاه [بود] . خشایارشاپسر داریوش شاه [بود] . داریوش پسر ویشتاسب نام [بود]ویشتاسب پسر ارشام نام [بود] هخامنشی .اردشیر شاه گوید: این پلکان سنگی بوسیله من تحت [دستور] من بنا شد.(شارپ ۱۳۴۶ : ص ۱۴۱)

درسال ۳۳۸پ.م فیلیپ مقدونی ، تمامی یونان راتحت سلطه خویش درآوردو اینگونه راهی برای هجوم به ایران بازشد.(بویس ۱۳۷۵: ص ۴۰۴) درهمین سال اردشیرسوم ، توسط سردار مورد اعتماد خویش ''باگواس'' (Bagvas)مسموم شدوبه قتل رسید، باقتل اوجریان فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی ، آغاز شد. جسد اردشیر درآرامگاهی که درکوه رحمت ، منسوب به اوست ، گذاشته شد.

آخرین شاه سلسه هخامنشی ، داریوش سوم ، به سبب غروری که ازعظمت پادشاهی هخامنشی داشت ،سپاه اسکندررابناچیز شمرد.وی که حتی موفق به اتمام آرامگاه خود، درکوه رحمت نشده بود،از سپاهیان اسکندرفرزندفیلیپ مقدونی ، شکست سختی خوردو درحالیکه خانواده اش به اسارت اودرآمدند ، گریخت وپس از چندی جنگ وگریز بوسیله شهربان تابع خود به قتل رسید . اسکندر که درمتون پهلوی باالقب گجسته (ملعون) ، نامیده می شود، ازشوش به تخت جمشیدرفت ، تمام اسرای ایرانی راکه همراه داشت قتل عام کردوبه سربازان خویش اجازه دادتاشهرثروتمندتخت جمشید(خوادایتیشیه) راکه درجلگه پایین دشت قرار داشت غارت کنند. تمام سکنه این شهرقتل عام شدند وزنهابه کنیزی رفتند. (بویس ۱۳۷۵: ص ۴۱۷)

اسکندرتمامی گنجینه چندصدساله تخت جمشیدرا سوار برچارپایانی که ازشوش وبابل آورده شدند به یونان روانه ساخت وسرانجام شبی درعین میگساری ومستی ، درجشنی که به مناسبت پیروزی درتخت جمشید برپاساخته بود، به پیشنهاد روسپیی تائیس نام ، تمامی شکوه هخامنشیان رادرآتش جنون وانتقام ، نابود کرد.

۲- باورهای ایرانیان دردوران هخامنشیان

۲-۱ دین

دومنبعی که مارا درشناخت دین ایران باستان یاری می رسانند اوستاوکتیبه های هخامنشی است . اساس دین درفرهنگ آسیای غربی که ازسندتا سرزمینهای شرقی کنارمدیترانه گسترده بود، اعتقادبه وجوددوگروه خدایان خیروشربوده است.(بهار ۱۳۷۷: ص ۱۷)

داریوش رادرمیدان نبرد ندارد ، وی گاهی بزرگوارو آزادمنش ، زمانی سختگیر وغیرقابل پیش بینی وروی هم رفته هوسناک ومستبد بود.ازدیگر خصوصیات اوپای بندی به مذهب واعتقادبه انجام فرایض دینی واستواری دروفای به عهد بوده است (بویس ۱۳۷۵: ج ۲، ص ۲۵۵).

خشایارشا که به سبب شکست درجنگ سالامیس (Salmis)وپلاته(Platee) ازیونانیان ، تمام فعالیتهای خود رامعطوف به کارهای ساختمانی تخت جمشید کرده بود، تصمیم گرفت کاخی باشکوهتراز آپادانای پدر برپاسازد.اما قبل از ساخت این کاخ او دروازه ای عظیم برای ورود به صفه تخت جمشید ساخت .

۱-۳-۱ دروازه ملتها

پس از بالا رفتن از پله های صفه نخستین بنایی که به چشم می خورد دروازه ملتهاست . دروازه ملتها نامی است که خشایارشا ، دریکی از کتیبه هایش ، به این بنا داده است (Kent 1953:Xpa p. 148).

الگوی این دروازه ، دروازه ای است که کوروش درپاسارگاد ساخته بود . این دروازه با نگاره عظیم موجودات افسانه ای برگرفته از هنر آشوری نگهبانی می شد و همه کسانیکه به تخت جمشید وارد می شدند ، ناگزیر از آن عبور می کردند. طول هر ضلع این دروازه ۲۵ متر و ۶۰۰ مترمربع مساحت آن است . ازچهار ستون ۱۷ متری آن تنها دو ستون برجامانده است . بردیواره داخلی درگاه های دروازه به فرمان خشایارشا ، سنگ نبشته ای به سه خط میخی فارسی باستان، ایلامی و بابلی حک شده است . درشرق این دروازه ، دروازه ناتمامی به مساحت ۲۰۰۰ متر مربع قرار دارد.

۱-۳-۲ صدستون

کاخ صدستون که به مناسبت تعداد ستونهایش به این نام شهرت یافته است . مربعی است که هرضلعش حدودا ۷۰ متربوده ومساحتی بالغ بر ۴۷۰۰ مترمربع رادربرمی گیرد. یکصد ستون ۱۴ متری که درده ردیف ده تایی قرار می گرفتند سقف آن را نگاه می داشته اند.

تالار صدستون رادالان باریکی فراگرفته که ازطریق دودرگاه سنگی درهرسوی تالار به آن راه می یابد. تنها ایوان کاخ درضلع شمالی آن قرار داردودارای ۱۶ ستون بوده که تنها یک ستون آن برپای ایستاده است . بااحتساب این ۱۶ ستون تعداد ستونهای این کاخ به ۱۱۶ می رسد. درگاه ورودی اصلی که درشمال کاخ قرار گرفته است با نگاره هایی متاثر ازپلکان آپادانا تزئین شده است . پایان کارهای ساختمانی این کاخ به زمان پادشاهی اردشیر یکم می رسد.

۱-۳-۳ هدیش

ازدیگربناهایی که خشایارشا انرآغازید، هدیش بودکه درجنوب شرق تچربرپاشد. خشایارشا درسنگ نبشته ای این کاخ را هدیش خواند '' .... گوید خشایارشا، شاه بزرگ : بخواست اهوره مزدا این هدیش رامن ساختم . ...'' (Kent 1953: Xpd p. 149)

این کاخ ۲۲۰۰ متری دارای تالارمرکزی به مساحت ۷۰۰ متر مربع بوده وسقف آن بر۳۶ ستون سنگی قرار می گرفته است ، که نه این ستونهاونه ۲۴ ستون مربوط به اتاق هاوایوان ، هیچکدام برپانیستند. درجوانب تالارمرکزی چون تچر ۱۳ اتاق وجود داشته است . ضلع شمالی این کاخ بادودرگاه به تنهاایوان آن گشوده می شود. راه ورود به کاخ پله هایی است که درضلع شرقی و غربی آن ساخته شده است ،درضلع جنوبی نیز دوراه پله وجود داشته است که امروزه تنها یکی از آنها، باقیمانده است . هدیش نیز چون تچر درزمان پادشاهی اردشیر یکم به اتمام رسیده است.

۱-۳-۴ سه دروازه

کاخ دیگری که توسط خشایارشا بنا شدکاخ شورا یاسه دروازه است. این کاخ باساخت پلکان شمالی ونگاره هایش درزمان اردشیریکم ، تکمیل شده است . کاخ شورا که درجنوب شرق کاخ آپادانا ودرمرکز تخت جمشید قرار گرفته است، دارای تالاری مرکزی به وسعت تقریبی ۲۵۰مترمربع بوده وسقف آنرا چهارستون سنگی بردوش داشته اند. درمرکز این تالار ، تخته سنگی به طول وعرض ۷۰ سانتی متر قرار گرفته که درمیانه آن حلقه کوچکی به قطر ۷ سانتی متر تراشیده شده است ، بعضی ازدانشمندان این محل را جایگاهی برای تصحیح واستخراج تقویم ونگهداری زمان وروزو ماه دانسته اند(غیاث آبادی ۱۳۷۹: ص ۲۸).

سه مدخل این کاخ، فضای باز صفه شمال رابه کاخ اختصاصی ، کاخ مسکونی درجنوب وحرمسرا درجنوب شرقی متصل می کردوبه همین دلیل به '' سه دروازه '' مشهور شد. نگاره درگاه های شمالی وجنوبی آن ، همانند نگاره ی درگاه جنوبی کاخ اختصاصی داریوش است. (کخ ۱۳۷۹: ص ۱۶۷)

خشایارشا آنقدرعمرنکردتاشاهداتمام ساختمانهای عظیم تخت جمشید باشد.پسرش اردشیراول(۴۶۵-۴۲۴پ.م) پی گیر کارهای نیمه تمام اوشد. اردشیر درسنگ نبشته ای سه زبانه می گویدکه کاخ '' هدیش '' رااوبه پایان برده است. '' ..... اردشیرشاه بزرگ گوید:بخواست اهوره مزدا این کاخ راخشایارشا شاه ، که پدرمن (بود) قبلا(شروع کرد)، پس ازآن من بناکردم.اهوره مزداباخدایان مراوشهریاری مراوآنچه راکه بوسیله من کرده شدبپاید''. (Kent 1953: A1pa p;153)

درزمان اردشیر قرابت حقیقی فرهنگی بین ایران ویونان پدید آمدواین امر سبب تحولاتی درکارهای هنری- ساختمانی زمان وی شد(گیرشمن ۱۳۷۴: ص ۲۲۰) .

دردوره پادشاهی اوهرودوت (Herodutus) درساتراپ(= شهربان) نشینهای غرب شاهنشاهی به سیاحت

راه ورود به صفه تخت جمشید ابتدا درجناح جنوبی صفه وکنار سنگ نبشته های داریوش بوده است ، اما باتغییر درنقشه ، پلکانی درکمال زیبایی ، استحکام وشکوه درشمال غرب صفه ساخته شد،که هم اکنون نیز پابرجاست . این پلکان دوشاخه ، پس از ۶۳ پله به پاگردوسیعی می رسندومجددا باچرخشی نرم به سوی هم بازمی گردند وبا۴۸ پله دیگر به سطح صفه می رسند.

۱-۱-۲-۱ آپادانا

مهمترین وعظیم ترین بنایی که توسط داریوش روی صفه پی ریزی شد آپادانا[۲] بود، که ساخت آن پس از سی سال درسال های اول پادشاهی خشایارشا پایان پذیرفت .
آپادانای تخت جمشید قرینه آپادانای شوش است . این کاخ که دارای یک تالار مرکزی وسه ایوان است ، مساحتی بالغ بر ۱۲۰۰۰ مترمربع رادربرگرفته است . فضای تالارمرکزی ، مربعی بوده باضلع ۶۰/۵ مترکه درهرضلع آن ، ۶ ر دیف ستون سنگ آهکی سفید، درمجموع ۳۶ ستون ۲۰ متری ، سقف رانگاه می داشته است . دیوارهای قطوراین کاخ ازخشت خام به ضخامت ۵/۳۲ متر، ساخته شده است.
ایوانهاهرکدام دارای ۱۲ ستون بوده وایوان شرقی آن تنها ایوانی است که درآن ازسرستون دوشیرافسانه ای بهم پیوسته ، استفاده شده است . سرستونهای ایوان غربی به شکل سرگاو است . برسرستونها تیرک های چوبی بزرگی سوارمی شده وبرروی این تیرکها ، تیرکی پهن تر قرار می گرفته است . احتمالا روی این تیرکهای قطور ، تخته هایی درجهت طول سقف می انداختند تاسقف راکاملا بپوشاند. پلکان اصلی آپادانا ، برای اجرای نقشه های ساختمانی خشایارشا برداشته شدوپلکانی درشمال کاخ ساخته شد که باحیرت انگیزترین نگاره های جهان تزئین شده است .
درکاخ آپادانا سنگ نبشته های متعددی یافت شده است، لوحه هایی اززروسیم ،همراه‌با چند سکه طلا ، درچهارگوشه تالار آپادانا زیردیواری به ضخامت ۵ متر ، درصندوقی سنگی یافت شدکه حاوی متنی به میخی پارسی باستان ، ایلامی وبابلی است . باردیگربادوراندیشی ژرف داریوش روبرو می شویم که برای انتقال پیامش به آیندگان ، اینچنین آنرا ازحوادث روزگار دورنگاه داشته است . اودراین متن می گوید:

'' داریوش ، شاه بزرگ ، شاه شاهان ، شاه سرزمینها ، پسرویشتاسب هخامنشی . گویدداریوش شاه : این [است] شهریاری که من دارم ، از[سکاها]که آن سوی [سغد هستند] ازآنجاتاحبشه ، ازهند ازآنجاتاسارد. که آنرا اهورامزدا ، که بزرگترین خدایان [است] به من ارزانی فرمود ، اهورامزدا مراوخانواده شاهی مرابپایاد.'' (شارپ۱۳۴۶: ص۷۹)
کارباتمام نیرو درتخت جمشید ادامه داشته است . هنگامیکه شاه به شوش می رفت ، فرنکه ، رئیس تشریفات ، نظارت کارهای ساختمانی رابه عهده می گرفت ، تنهادریک لوح به ۲۴۵۴ مرد آزاد اشاره می شودکه طی یک دستور به تخت جمشید احضارشده اند. (کخ۱۳۷۹: ص۱۳۵)

۲-۱-۲-۱ تچر

پس ازآپادانا ، نوبت ساخت کاخ اختصاصی فرارسید ، تچر نامی است که داریوش درسنگ نبشته ای در درگاه جنوبی کاخ ، بر آن نهاد. این کاخ با ۱۱۶۰ مترمربع مساحت ، ۲/۵ مترمرتفع ترازسطح صفه ، ساخته شد.عرض تقریبی کاخ ۳۰ و طول آن حدود۴۰ متر است ، ۱۲ ستون سقف آنرا برپامی داشته اند. تمام درگاه های ۷۵ تنی و۱۸ تاقچه ۱۸تنی این کاخ ازسنگ تراشیده شده اند.تالارمرکزی تچر با ۲۵۰ مترمربع مساحت ، درجنوب به ایوانی باهشت ستون سنگی گشوده می شود.طبق سنگ نبشته ی خشایارشااین ایوان وپله های روبروی آن درزمان وی ساخته شده‌اند. ساخت پلکان ونگاره های غرب این کاخ مربوط به زمان اردشیر سوم است. اتاقهایی دردوطرف ایوان بوده که احتمالا حمام یا دست شویی بوده است (کخ ۱۳۷۹ : ص ۱۴۳).همچنین اتاقهایی درجبهه شمالی وجوانب آن ساخته شد. درتالاراصلی دودردرشرق وغرب ،روبروی هم به اتاقهای جانبی دیگری باز می شود.نظرهای متفاوتی درباره علت ساخت این کاخ بیان شده است ، عده ای آنرا کاخ مسکونی وعده ای دیگر آنرا دفترکار داریوش ومرکز اداره امورمملکتی دانسته اند، به هرحال قدرمسلم اینکه ، تچر بانگاره ها وتزئیناتش ازلحاظ هنرتصویرسازی درنوع خود بی نظیربوده وچون نگینی برانگشتری تخت جمشید می درخشیده است.
هنگام درگذشت داریوش ، کارهای ساختمانی آپادانا وتچر به پایان نرسیده بود، ادامه کار راپسرش خشایارشابه عهده گرفت .

۱-۳ بناهای دوره خشایارشا

درجنگهایی که درزمان خشایارشا بایونان درگرفت ، آشکارشدکه وی لیاقت وقدرت تصمیم گیری کوروش یا

۲- Apadana درلغت به معنی'' کاخ ''است. '' ایوان '' کنونی صورت تحول یافته این واژه است . (بهار ۱۳۷۷: ص ۲۲)

(۱۸۱۰ – ۱۸۹۵ م) انجام شد. داریوش ابتدا پاسارگادرا که تاپایان دوره هخامنشی شاهد شکوه تاجگذاری شاهان این سلسله بود، به عنوان محل سکونت انتخاب کرد.

دراین زمان بودکه کاخ دوم پاسارگاد راکه کوروش پی افکنده بود، داریوش به پایان برد. دراین کاخ داریوش ، خط جدید فارسی باستان خودرا بکاربرد.

سپس وی به شوش رفت و درآنجا نخستین مجموعه خود راپی ریزی کرد، کاخی ازسنگ که درنوع خود بی نظیربوده است . برای ساخت این کاخ طبق گزارش مشروح داریوش ، استادان ومتخصصان رشته های گوناگون ،ازسراسرسرزمینهای شاهنشاهی به شوش فراخوانده شدند. قالب گیری آجروساخت آجرمینایی کاربابلیان "Bablyionians " ، حجاری سنگ کارایونیان "Ionians '' وساردسیان " Sardisians" وزرگری کارمادیان " Medes " ومصریان "Egyptians" بوده است . چوب سدرازکوه جبل لبنان "Lebanon" ، چوب میش مکن ازگنداره "Gandara" وکرمان "Carmania"، طلاازساردس "Sardis" وبلخ "Bactria"، سنگ لاجورد وعقیق ازسغد "Sagdiana"، نقره ومس ازمصر "Egypt"، عاج ازحبشه "Ethiopia"،هند"Sind"ورخج "Arachjosia"، تزئینات ازایونیه "Ionia"وستونهای سنگی ازشهرابیردوش "Abiradu"درایلام"Elam" آورده شد. (Kent 1953 : Dsf , p 142-144)

ازاین کاخ باشکوه که طعمه آتش سوزی شد، جز آجرهای لعابدار بانگاره هایی از شیر، موجودات خیالی وصف نگهبانان، چیزی برجانمانده است.

۱-۲-۱ تخت جمشید

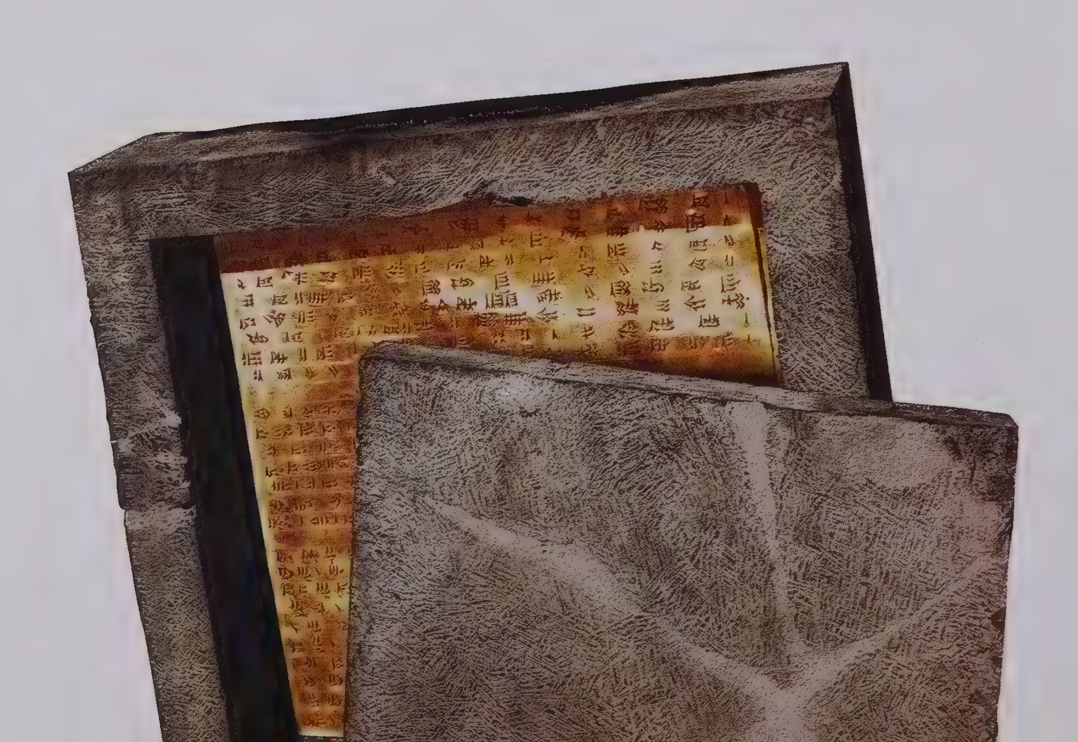
به فرمان داریوش معماران، مهندسین، طراحان، حجاران وهمه هنرمندانی که ازسراسروسعت شاهنشاهی درشوش فعالیت داشتندبه دامنه کوه رحمت، مشرف بردشت آبادوپرجمعیت خوادایتیشیه (Xvadaitshaya)انتقال یافتندتا شگفتیی بیافرینند که نه تنها جلوه ای ازشکوه وعظمت فرمانروایی هخامنشیان باشدبلکه، هنوز پس ازگذشت ۲۵۰۰ سال، چون معمایی دربرابر دیدگان حیرت زده باقی بماند.

این کاخهای ویران اما هنوز زیبا،ازلحاظ تزئین، فنون معماری، تنوع مصالح وصنعتکاران وحجارانی که درآنجا کارکرده اندگویای وسعت وتنوع فرهنگی سراسر شاهنشاهی هخامنشی هستند. تنوعی که عناصرآن ضمن حفظ ویژگیهای خود دروحدتی هماهنگ، بسیج شده اندتاتصویری ازیکپارچگی وحمایت اقوام متعدد از شاهنشاهی هخامنشی بیافرینند.

بنابه فرمان داریوش صفه ای مستطیل به پهنای ۳۰۰،درازای ۴۵۵ وبلندای تقریبی ۱۵ متر،به مساحت ۱۲۵۰۰۰ مترمربع پی ریزی شد. داریوش شرح دقیق چگونگی شالوده ریزی را،البته درخصوص کاخ شوش در (Kent 1953: - Dsf p.142) آورده است که احتمالا ازهمین سبک درپی ریزی تخت جمشیدنیز استفاده شده است. این احتمال وجود دارد که بنای ساختمانها پیش ازاتمام دیوارصفه آغاز شده باشد. (کخ ۱۳۷۹: ص ۹۶) کلیه ساختمانهایی که روی صفه بناشدند، بردومحور مستقیم که یکدیگررا بازاویه قائمه قطع می کنند قرار دارند.

گفته می شودروی خط مستقیم قراردادن بناها،برای رصدهای گاهشماری درتخت جمشیدبوده است. رصدهایی که ازنظر اعیاد مذهبی حائز اهمیت بوده است . اینگونه رصدکردن می بایست برمبنای طلوع خورشید از پس کوه رحمت استواربوده باشد. اگر این حدس درست باشد، آنگاه شاید اسم این کوه یعنی رحمت (مهر= میترا) (مهری که برای مردم غرب ایران نماینده ایزدخورشید بود) اسم بامسمایی باشد. (بویس ۱۳۷۵: ص ۱۴۹)

ویژگی حیرت انگیز تخت جمشید،بکارگیری ۸۷۳ ستون سنگی درآن بوده است که گاه ارتفاع آن به ۲۰ متر(درآپادانا) می رسد. انبوهی این ستونهابعضی رابراین باور استوارساخته که تخت جمشید نمادی ازباغی مقدس بوده است . از ۸۷۳ ستون ، امروزه تنها تعداد ۲۰ ستون برپامانده است ، اما همین تعداد کافیست تااین سوال رابرانگیزدکه درآن زمان ، باچه وسیله ای این ستونهای سه تکه ای وزین رابر پا داشته وسرستونهایی رابه وزن ۱۵۰۰۰ کیلو بر آن استوار ساخته اند.

۱-۱ بناهای دوره کوروش : پاسارگاد

دراین محل سنگ تراشان یونانی ولیدیایی به فرمان کوروش صفه ای بزرگ باسنگ های مکعب شکل پی افکنده بودندکه تاآن زمان بی سابقه بود، دراین بنا سبکهای یونانی ، بین النهرینی ، به ویژه نوع زیگورات ومصری باتجربه های بومی آمیخته شده وهنر خاص هخامنشی رابوجودآورده اند.این شیوه دربنای آرامگاه او،دردروازه عظیم ورودی کاخ که نگهبانهایی افسانه ای مانند گاو بالدار باسری به شکل انسان یاگاو (ملهم ازهنرآشوری) دارند، دیده می شود.

برخی ازدانشمندان اتاقک باسطح شیبدار آرامگاه رامتاثر ازسبک اورارتویی وگروهی مشابه آرامگاه های ایونیه (Ionie)ولودیه(Lydie) می دانند . استفاده ازتضاد سنگهای سیاه وسفید درساخت بناها یکی ازویژگی های پاسارگاد است. پاسارگاد شامل : کاخ پذیرایی کوروش ، کاخ اختصاصی کوروش ، کاخ شرقی بانگاره انسان بالدار ، صفه سنگی معروف به تخت مادرسلیمان (تل تخت) ، آب نماهای کاخ شاهی ، حوضچه های سنگی ، ویرانه برج سنگی ، بنای موسوم به زندان ، دژ پاسارگاد ، آتشکده پاسارگاد وآرامگاه کوروش می باشدکه تنها آرامگاه از کل این مجموعه برپا مانده است . (صداقت کیش ۱۳۸۰: ص ص۱۷،۱۶) همچنین آثاری مربوط به پیش از دوره هخامنشی شامل چند تکه سفال نقش دار وقسمتی از یک مجسمه ازدوره ایلامی درپاسارگادیافت شده است . ازدیگر آثار به جامانده درپاسارگاد، آثارمربوط به دوره اسلامی است ، مسجد اتابکان ، کتیبه ومحراب کنده شده دراتاق آرامگاه کوروش مربوط به زمان اتابک زنگی، بنای اسلامی بنام مدرسه یا کاروانسراساخت اتابک زنگی ازجمله این آثار است .

۱-۱-۱ آرامگاه کوروش و نامهایی که برآن نهادند

بنای آرامگاه ازسنگهای آهکی و بدون ملاط ساخته شده وبه وسیله بستهای فلزی دم چلچله ای به هم متصل شده است . اتاق آرامگاه بادیوارهایی به ضخامت ۱/۵ متردارای ۳/۱۷ مترطول ، ۲/۱۱ مترعرض و ۲/۱۱ مترارتفاع است و برشش صفه پلکانی استوارشده است . قسمت شیب دار بالای آرامگاه که طبق نظریه استروناخ (Stronach)، قبر کوروش وملکه اش بوده است ، ۴/۷۵ مترطول و ۸۵ سانتی متر ارتفاع دارد.

این آرامگاه طی هزار سال به نامهایی چون مقبره سلیمان ، گورمادرسلیمان و گورسلیمان و... نامیده شده است. نخستین متنی که درآن،آرامگاه کوروش بانام مقبره سلیمان نامیده می شود،مربوط به ابن بلخی است (صداقت کیش ۱۳۸۰:ص۶۷) هنوز علت این نامگذاری برماپوشیده است ، جکسن (Jackson)معتقد است که جغرافیا نویسان اسلامی معمولا برآثار واماکن باستانی وزردشتی نامی سلیمانی نهاده اندوازاین طریق حقیقت راپنهان داشته اند. البته مردم ایران پس ازاسلام ، بناهای بی شماری ازجمله تخت جمشید رامنسوب به حضرت سلیمان دانسته اند. (صداقت کیش ۱۳۸۰: ص ۷۶)

همچنین می دانیم ازدوره دیلمیان درفارس وازسده هشتم ه.ق ، به ویژه ازدوره اتابکان سلغری وبعدازآن ، فارس را''ملک سلیمان '' ، '' مملکت سلیمان '' ، ویاتختگاه سلیمان نامیده اندودرهمین دوره است که مسجدی درپاسارگاد ساخته شده ومحرابی دراتاق آرامگاه کوروش حجاری می شود (صداقت کیش : ص ۷۵) . بنابر آثار نوشتاری موجود از سده سوم ه.ق ، به بعد ازنظر ایرانیان ، سلیمان همان جم یا جمشید است که پیش از ضحاک بوده است .

نیز ازآنجایی که شهر استخر رامحل صرف شام حضرت سلیمان دانسته اند، برای معنویت بخشیدن به بناهای مرتبط با آن با اطلاق نام سلیمان ، این بناها را از خرابکاری ودستبرد خرابکاران داخلی وخارجی حفظ کرده اند.

۱-۲ بناهای دوره داریوش

داریوش پس ازفرونشاندن شورشیهایی که به دنبال اغتشاشات داخلی بوجود آمده بودبه ایجاد نظم پرداخت . همچنین او به توسعه برنامه های کمبوجیه درمصر ادامه داد ، داریوش درواحه الخارجه معبد بزرگی ساخت وآنرا به نگاره ای ازخود مزین ساخت که وی رادرحال انجام مراسم عبادی مصریان وتغذیه شدن به دست خدایان مصری می نمایاند.

درایران ابتدا تصمیم گرفت تاهمه را درجریان اقدامات خود قرار دهد ، ازاین روبه فرمانش ، نگاره بیستون ، به ابعاد ۳ × ۵/۵ متر دربلندی ۷۵ متری زمین در۵ ستون چهارمتری و۴۱۴ سطردومتری روی صخره ای عظیم برسرجاده قدیمی ماد- بابل ، حک شد.

داریوش دراین نگاره به سنتی مصری بین النهرینی ، بلندبالاتر ازدیگران نقش شده ، دربالای سرش نقش فروهر وزیر پایش گئومات مغ دیده می شود(بهار ۱۳۷۷: ص ۱۵) سپس گزارش مشروحی به زبان و خط ایلامی درسمت راست نگاره حک شد . ازآنجایی که بابل نیز بخشی از قلمرو شاهنشاهی محسوب می شد، متنی به میخی بابلی ، برصخره افزوده شد. اما داریوش هنوز خوشنود نبود، زیرانیاز به یک خط جهانی رابرای حکومت جهانی اش احساس می کرد.پس بنابرگفته خودش درکتیبه بیستون (70 و DB)خط میخی فارسی باستان راابداع کرد که آمیخته ای از خط الفبایی وهجایی است این خط که ازچپ به راست نوشته می شد، ۳۶ حرف ،یک واژه جداکن و۸ واژه نگار دارد.

هرکدام ازاین حرفها بامصوتی همراه است . خط میخی فارسی باستان که به کلی باخط میخی اکدی متفاوت است توسط منشیان ایلامی، بابلی وآرامی دربارداریوش ابداع شد. بااین ابداع او توانست ، متنی باخط جدید ، زیرنگاره به متنهای دیگربیفزاید.

پس ازاونیز دیگرشاهان هخامنشی برروی دیواربزرگ صفه ودیگربناهای تخت جمشید به این خط ، نبشته هایی ازخود به جا گذاشته اند، ازداریوش ۷ کتیبه، ازخشایارشا۱۲ کتیبه، ازاردشیر اول کتیبه ای در۱۱ سطر وازاردشیردوم یاسوم کتیبه هایی کوچک باقی مانده است . بکارگیری این خط درلوح های زرین وسیمین آپادانا، ظرفهای سنگی گرانبهای خزانه تخت جمشید، پاسارگادو... به ما، درشناخت روند زمانی ترتیب ساخت بناها کمک می کند(کخ ۱۳۷۹:ص۲۸).

رمزگشایی وخوانش این خط درآغاز قرن نوزدهم پس از ۲۰۰ سال تلاش برای نخستین باردرسال ۱۸۰۲م به کوشش گروتفند (Grotefend)آلمانی (۱۷۷۵ - ۱۸۵۳ م) وسرانجام به گونه ای کاملتر توسط راولینسون(Rawlinson)

تاریخچه ای مختصر از ورود آرياييها به نجد ایران

هنوز به یقین خاستگاه ایرانیان مشخص نیست (کخ ۱۳۷۹؛ ص ۱۱) تنهامی دانیم ایرانیان کوچ نشینان سوارکارهند و اروپایی بودند که در آغاز هزاره اول قبل از میلاد ، ازجنوب روسیه ، درراستای دریای خزر ، به سوی جلگه های آسیای مرکزی روانه شدند . آنان قفقاز و ماوراءالنهر را طی کردند و پس از نفوذ تدریجی که چندین قرن طول کشید ، باتاسیس شاهنشاهی شکوهمندی برای فتح دنیا حرکت کردند . شاخه شرقی ایرانیان که ازراه ماوراءالنهر آمده بودند به سمت غرب ایران حرکت کردند ودر آنجا باتمدنهایی چون ایلام (۱)، بین النهرین ، آشور و اورارتو که دارای تمدنهایی چند صد ساله بودند ، روبروشدند. درنجدایران که ازپامیر تازاگرس گسترده شده است ، اقوام گوناگونی می زیستند که تحت سلطه سیاسی – فرهنگی اقوام ایرانی قرار گرفتند و باحفظ عناصری از فرهنگ بومی خود بافرهنگ قوم تازه وارد درآمیختند.

نخستین اشاره ای که درتاریخ به ایرانیان شده است درسال ۸۴۳ پ.م درسالنامه های شلمانسرسوم،پادشاه آشوری است.اوازقومی یادمی کندکه خودراپارسه می نامدودرکرانه باختری دریاچه ارومیه زندگی می کند (کخ ۱۳۷۹ : ص ۱۱). پارسها درکناردریاچه ارومیه ازهرسو زیرفشاربوده اند،درشمال غرب ازسوی اورارتوها(urarto) ودرشرق وجنوب ازسوی مادهاکه خویشاوندانی بودند که پیش از آنها ازشمال کوچیده بودند . به روایت سالنامه های آشوری ، آنان در۸۳۶ پ.م مادها رامی شناخته اند ، پایتخت مادها ، اکباتان ، همدان امروزی بود . آنها نخستین قوم آریایی بودند که بیش از یک قرن ونیم (۷۱۵ تا ۵۵۰ پ. م) برغرب ، جنوب ، شمال غربی ومرکز ایران کنونی فرمان راندند وباوجود رابطه خویشاوندی که باخاندان سلطنتی پارس، بعنی هخامنشیان داشتند دربرابر این قوم ازپای درآمدند وهمه تجارب سیاسی وحکومتی خویش را به ایشان واگذاشتند . به نظر می رسد اقامت پارسیان درشمال غربی ، به علت فشارهای آشور واورارتو چندان طولانی نبوده است، آنان به تدریج به سوی جنوب شرقی درطول چینهای زاگرس سرازیر شدند.

پارسیان حدود ۷۰۰ پ.م درکوههای فرعی سلسله جبال بختیاری، درشرق شوشتر درناحیه ای ،دردوسوی کارون مستقرشدند.(گیرشمن ۱۳۷۴ : ص ۱۲۴) بنابرلوحه های دیوانی به دست آمده از شوش ، پارسهاحدود ۶۸۵ پ.م درسراسر ایلام سکونت داشته اند. درواقع پارس خود جزئی ازقلمرو پادشاهی ایلام به شمار می رفت . پارسها به رهبری هخامنش ، حکومت محلی خودرا تشکیل دادند. چیش پیش(Teispes) فرزندوجانشین هخامنش ، پادشاه انشان (Anshan)، منطقه ای تاشمال شرقی سلسله جبال بختیاری یعنی پارسوماش (Parsumash)رااشغال کردو تابعیت ایلام راترک گفت. وی به ناچار ، سلطنت مادها را به رهبری فرورتیش (Phraorte) ـ خشثریته (Khashathrita)به رسمیت شناخت . اما باشکست مادها ازآشور ومرگ خشثریته ، ازتابعیت مادهانیز آزاد شد و ایالت پارس ، فارس کنونی رابه حکومت خود منضم ساخت . چیش پیش قلمرو خودرا بین دوفرزندش اریارمنه (Ariaramne) وکوروش اول تقسیم کرد . کمبوجیه اول (Kabujya)، پادشاه پارسوماش ، انشان وپارسه ، فرزند کوروش اول با دختر استیاگس(Astyages) ، پادشاه مادی ، ازدواج کرد. حاصل این ازدواج کوروش بزرگ است که پس ازبرکنارکردن پادشاه ماد، استیاگس، باتصرف پاسارگاددر۵۵۵ پ.م ،نخستین سنگ بنای شاهنشاهی بزرگ پارس رابنانهاد .(کخ ۱۳۷۹ : ص ۱۳)

۱– هخامنشیان و بناهای باشکوهشان

هخامنشیان نام خویش راازاولین رهبر قوم پارس، هخامنش، به میراث برده اند. هخا (Hakha) به معنی '' دوست '' و منیش(Manish) ازریشه man (من) به معنی ''اندیشیدن'' است (بهار ۱۳۷۷: ص ۱۴).

توجه هخامنشیان به مفاهیم اخلاقی ، ویژگی آنان است . این ویژگی درنامی که برای خود برگزیده اند ، متبلور است . حکومتی که توسط چیش پیش به فرزندانش آریارمنه وکوروش اول رسیده بود، به دست کوروش وفرزندانش به حکومتی متمرکزتبدیل شد.کوروش طی سی سال،پادشاهی محلی پارسها رابه شاهنشاهی عظیمی تبدیل کرد . اوابتدا پاسارگاد رابه عنوان پایتخت گزید و آنجامجموعه ای ازکاخ هاومعابدساخت.کتیبه ها یی که به دستور اودرآنجا حک شد اورا'' شاه بزرگ هخامنشی ''معرفی می کند.

کوروش قبایل ایرانی نژادو آسیانی راکه درشرق ، جنوب شرقی وشمال شرقی ایجاد آشوب می کردند ، مطیع ساخت وپس ازغلبه براستیاگس ، پادشاه ماد ، همدان رابه عنوان پایتخت ایران متحد انتخاب کردوچنان رفتارکرد که حکومت پارسی ، همان حکومت مادی، جلوه کرد.(گیرشمن ۱۳۷۶:ص ۱۳۶) درعهد او ، مرزهای ایران ازیونان تاسیحون وجیحون گسترده شد. کوروش طی جنگی که درسرحدهای شرقی درگرفت کشته شدوجسدش به پاسارگاد ، آرامگاهی که به دستورخودش بناشده بود انتقال یافت .

کمبوجیه فرزند ارشد کوروش که درحیات وی پادشاه بابل بود، پیش از لشکر کشی به مصر ، برادرش بردیا (Bardiya) را از بیم تصرف سلطنت درطول غیبت طولانی اش به قتل رسانید. دراین میان یکی از مغان مادی به نام گئومات (Gaumata) از موقعیت بهره برده ، ادعا کرد که بردیا است و درپارس خودرا شاه خواند .

کمبوجیه سعی کرد که به سرعت به سوی ایران بشتابد، اما درمیانه راه درگذشت . داریوش شاهزاده هخامنشی ، فرزند ویشتاسب و نواده اریارمنه ، که به عنوان نیزه دار درلشکر کشی مصر حضور داشت ، بردیای دروغین را به هلاکت رساند، و طی ۱۹ نبرد که یکسال و اندی (تابستان ۵۲۲ پ.م ، اواسط پاییز ۵۲۱ پ.م) به طول انجامید،شورشهارا سرکوب کرده و خود '' شاه بزرگ ایران '' شد و بدین ترتیب سلطنت از شاخه کوروش اول به شاخه اریارمنه انتقال یافت. (کخ ۱۳۷۹ : ص ۱۵)

(۱) دکترعبدالمجید ارفعی ، ایرانشناس و متخصص زبان ایلامی ، برنگارش واژه '' ایلام ''(بااملای الف) براساس متنهای ایلامی اصرار دارند. هرچندکه ضبط این واژه در تورات (بااملای ع) به صورت '' عیلام ''است .

(نقل قول شفاهی ازخانم دکترزهره زرشناس)

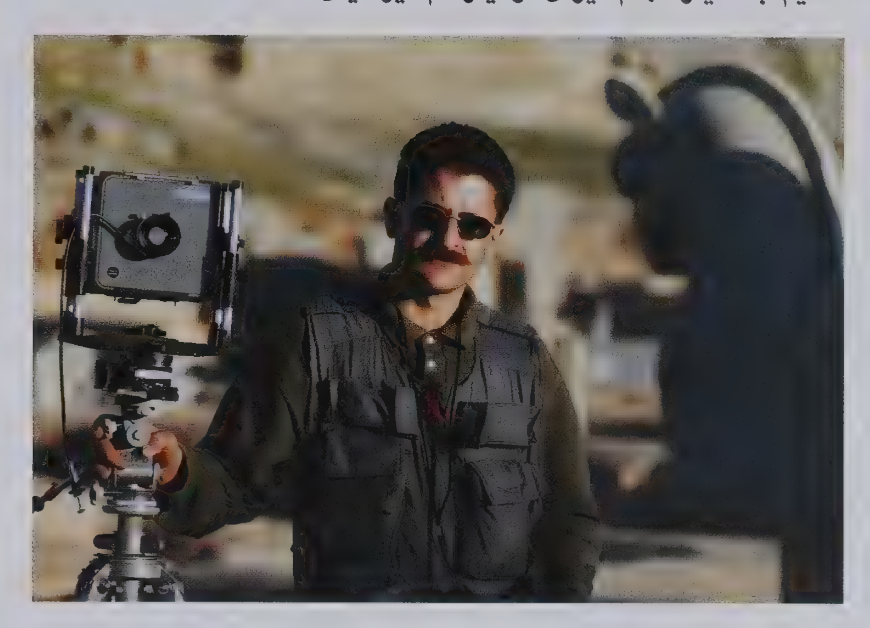

حرف و صوت و گفت را بر هم زنم
تا که بی این هر سه ، با تو دم زنم
مولوی

عکاسی مانند همه هنرها آمیزه ای ازذوق ، قریحه ، اندیشه وفن آوری است . ذهنیت عکاس بی گمان درتصویری که برمی دارد بسیار موثر است ، چرا که به آسانی باید از درگاه چشم ، طرح ورنگ عبور کرد وبه دالان فکرواندیشه رسید وماحصل سفر رادراثر بازنمایاند. عکاسی کاری است سهل وممتنع ونیاز به توانایی روحی ویژه ای دارد. مهم ترین نکته اینست که هنرمندعکاس بتواند ببیند، ''دیدن ''و به یک سو زدن پرده ای که آدمی راازدیدن باز می دارد '' هست ازپس پرده گفتگوی من وتو . . . '' و ایجاد رابطه باسوژه، با کنارزدن پرده .
تصویرهایی که دراین کتاب به نظر بینندگان می رسد، کارعکاس جوان آقای همایون امیریگانه است . وی عکاسی تواناست . توانا درکارکردن بانورهای موجود.آدمی احساس می کند که ''روشنی از همه جا فرومی ریزد . . . '' و توانا در کشف فضاها و زاویه های تازه وتوانا دربکارگیری فرمها وترکیب بندی ها . این عکس ها ظاهر خارق العاده ای ندارند و شگفتی بیننده رابرنمی انگیزانند اما،همه چیز در آنها درست و به قاعده است . همدلی سحرآمیز عکسها ، به هرآنچه هست جان می بخشد و توانایی عکاس در ''دیدن ''و ''چگونه دیدن '' در کارش طنینی راستین دارد.
تخت جمشید مجموعه بناهای برجامانده ازتمدن باشکوه هخامنشی درفارس که قدمتی بالغ بردو هزاروپانصد سال دارد ، پرآوازه ترین اثرمعماری بازمانده ازایران باستان است که به حق می توانست یکی ازعجایب هفتگانه دنیای قدیم به شمارآید. درسده های پیشین بسیاری ازجهانگردان و باستانشناسان و مورخان ویرانه های اعجاب آور این شگفت بنای باشکوه راتوصیف کرده اند . پس از آغاز کاوش های تخت جمشید درسال ۱۳۱۰ش. (۱۹۳۱ م.) پژوهش درباره این مجموعه شتاب گرفت و گسترش یافت . دردودهه اخیر گذشته از انتشار آثار پژوهشی و راهنماهایی که برای دیدار از تخت جمشید فراهم آمده ، چند کتاب نیز منتشر شده که در آنها عکاسان هنرمند ایرانی آلبومهایی رااز آثار برجای مانده تخت جمشید فراهم کرده اند.
ویرانه های باشکوه این بنای عظیم بی نیاز ازشرح وتوضیح ، گویای بسی چیزهایند و همزمان حس پایداری وبقاو نیز ناپایداری وفنارابا قدرت به بیننده القا می کنند .
رفتن به سوی مکانی که بارها وبارها توسط عکاسان مختلف از آن عکسبرداری شده ، نوعی جسارت و شهامت می طلبد.چرا که گنجینه ای که درپیش روداریم به اندازه ای سنگین است که نمی توان به آسانی وبا شتاب به آن رسیدگی کردو ازآن بهره گرفت وحرفی زدکه دیگران نگفته باشند. به رهروی بینانیاز داریم و به '' چشم هایی که بایدآنها را شست و . . . '' که هنرمند تنها نگاهبان موزه نیست ، اوپدید آورنده موزه هامی تواند باشد .وهنرمند جوان ماگام زدن دراین سنگستان راآغازیده است .

با آرزوی توفیق روز افزون
دکترزهره زرشناس
پاییز ۱۳۸۰

تقدیم به دیار کهنم ایران و یارانم ایرانیان

همایون امیر یگانه متولد سال ۱۳۴۶ تهران

- فارغ التحصیل مقطع کارشناسی رشته عکاسی در سال ۱۳۷۷
- شروع فعالیت عکاسی حرفه ای از سال ۱۳۷۴
- شرکت در جشنواره های متعدد داخلی و خارجی

به خود می بالم که اولین مجموعه آثارم در رابطه با اقتدار ایران باستان با همکاری خانه فرهنگ و هنر گویا شکل گرفت. وظیفه خود می دانم که از همیاری همسرم و یاری آقایان ناصر و احسان میرباقری و خانمها عاطفه سادات دربندی و فریبا عربی و آقایان امیر هوشنگ امیرلو، علیرضا شیوری، سید افشید فاطمی نظر، ابراهیم حیدری، محمد زمانیان و همچنین مدیریت و همکاران میراث فرهنگی استان فارس و پرسنل سخت کوش و پرتلاش تخت جمشید، ریاست محترم موزه ملی ایران، بنیاد فارس شناسی آقای کوروش کمالی که هریک سهمی در این کتاب دارند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم.

همایون امیر یگانه
زمستان ۸۱

SAKĀ PARADRAYA
دریای سیاه
BLACK SEA
ARMINA
ATHURA
MEDITRANIAN SEA
TYRE
JERUSALEM
PUTAYA
MEMPHIS
BABYLON
THEBES
THE ACHAEMENID EMPIRE
PASARGADE & PERSEPOLIS

SAKA TIGRAXAUDA
SAKA HAUMAVARGA
UVARAZMIŠ
CASPIAN SEA
SAMARCAND
MARGUŠ
BAKTRIŠ
PARTHAVA
RAGA
HARAIVA
ZRANKA
HARAUVATIŠ
PASARGADAE
PERSEPOLIS
KARMANA
MAKA
HINDUŠ

تخت جمشید

یادگار هخامنشیان

عکاس : **همایون امیر یگانه**

متن : **نادره نفیسی**

مترجم : **پونه سعیدی**

طراحی تصاویر : **افشین صادقی**

طراحی و صفحه آرایی : **آرش صادقی**

پردازش مجدد صفحات : **محمد زمانیان**

اسکن تصاویر : **محمود رسائی**

لیتوگرافی : **کحالی**

چاپ : **ابیانه**

صحافی : **گوهر**

ساخت قاب : **قاب سبز**

چاپ دوم : **تابستان ۱۳۸۶**

تیراژ : **۳۰۰۰ نسخه**

شابک : **۸-۰۶-۷۶۱۰-۹۶۴**

خانه فرهنگ و هنر گویا

مدیر تولید : **ناصر میرباقری**

تهران- خیابان کریمخان زند ، روبروی ایرانشهر، پلاک ۱۳۹

تلفن : ۸۸۳ ۱۳۴ ۳۱ - ۸۸۸ ۳۸۴ ۵۳ فکس : ۸۸۸ ۴۲۹ ۸۷

www.Gooyabooks.com

E-mail: info@Gooyabooks.com

به :

کوروش که برای صلح و آرامش مردمانش کوشید.

امیریگانه، همایون، ۱۳۴۶ – ، عکاس
تخت جمشید: یادگار هخامنشیان / عکاس همایون امیریگانه؛ متن نادره نفیسی؛ ترجمه پونه سعیدی.-- [ویراست ۲].-- تهران : خانه فرهنگ و هنر گویا، ۱۳۸۴.
۲۴۰ ص.: مصور (رنگی)، نقشه (رنگی).
ISBN: 964-7610-06-8
ص. ع. به‌انگلیسی: Hamayoun Amir Yeganeh: Gooya's achaemanian souvir.
فارسی – انگلیسی.
فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا.

۱. تخت جمشید -- مصور. ۲. ایران -- آثار تاریخی -- مصور.
الف.نفیسی، نادره، گردآورنده. ب.سعیدی، پونه ، ۱۳۴۷ –، مترجم.
ج.عنوان.

۳ت۸الف/ TR ۶۵۴ ۷۷۹ /۹۹۵۵۶۳۷
۱۳۸۴

کتابخانه ملی ایران ۱۵۷۴۰–۸۴م

تخت جمشید
یادگار هخامنشیان
خانه فرهنگ و هنر گویا
۱۳۸۲

عکاس
همایون امیر یگانه

متن
نادره نفیسی

ترجمه
پونه سعیدی

بنام پروردگار یکتا

شابک: ۹۶۴-۷۶۱۰-۰۰-۹

خانه فرهنگ و هنر گویا

تهران ، کریم خان زند،
روبروی ایرانشهر، پلاک ۱۳۹
تلفن: ۲۰ ۳۱ ۸۸۲ ، ۸۸۳۸۴۵۳
فکس : ۹۸۷ ۴۲ ۸۸

GOOYA HOUSE OF CULTURE & ART

No. 139 Karimkhan-e Zand Ave.
Tehran Iran
Phone: (+98-21) 882 31 20- 883 84 53
Fax: (+98-21) 884 29 87

WWW.GOOYABOOKS.COM
E mail: info@gooyabooks.com

تخت جمشید
یادگار هخامنشیان
عکاس: همایون امیر یگانه
متن: نادره نفیسی